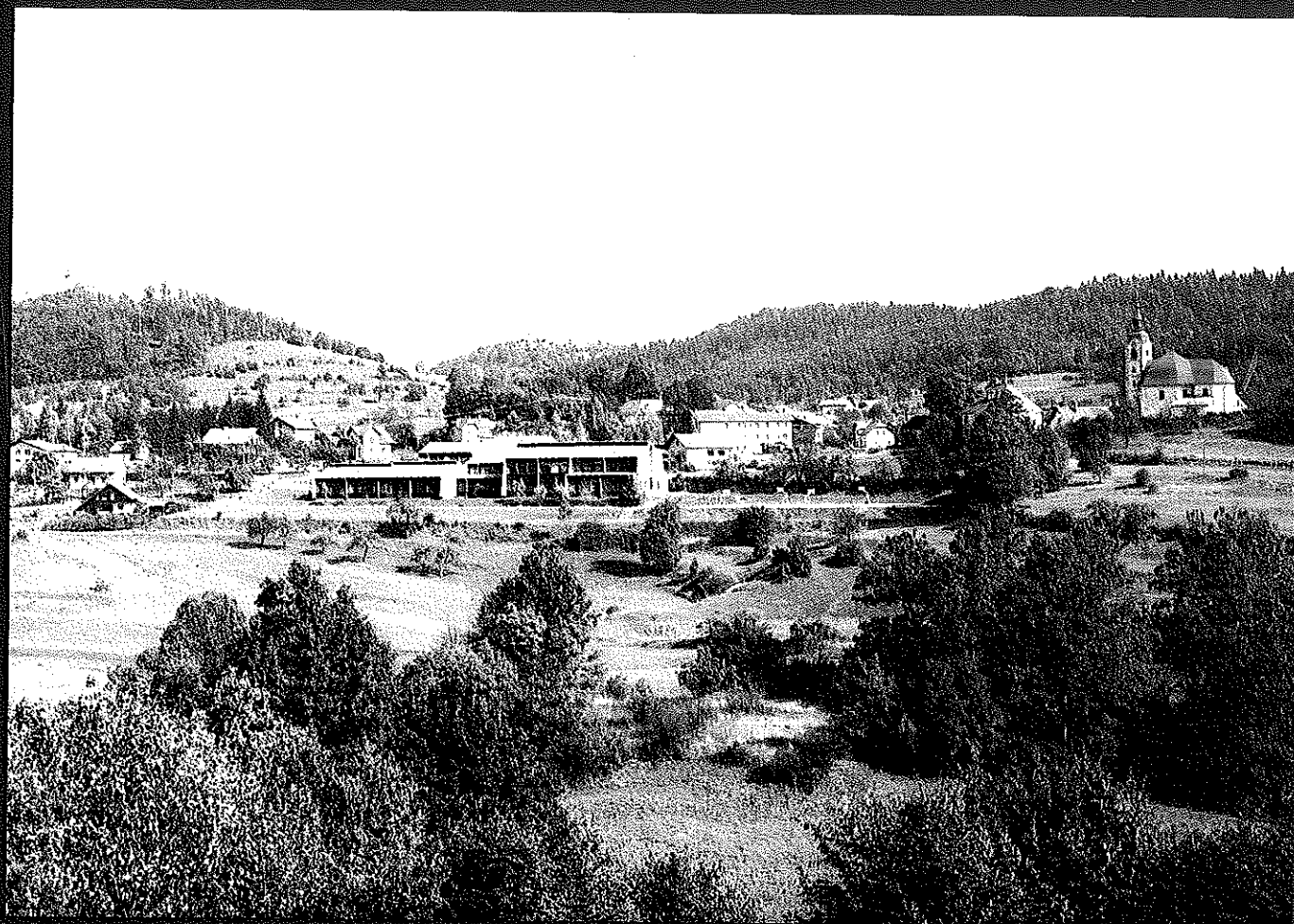

Janek Klemenc

OSNOVNA ŠOLA
PRESERJE
V
LUČI ČASA

Ob 140. letnici ustanovitve

Janek Klemenc

**OSNOVNA ŠOLA
PRESERJE
V
LUČI ČASA**

Ob 140. letnici ustanovitve

OŠ PRESERJE
Preserje 1994

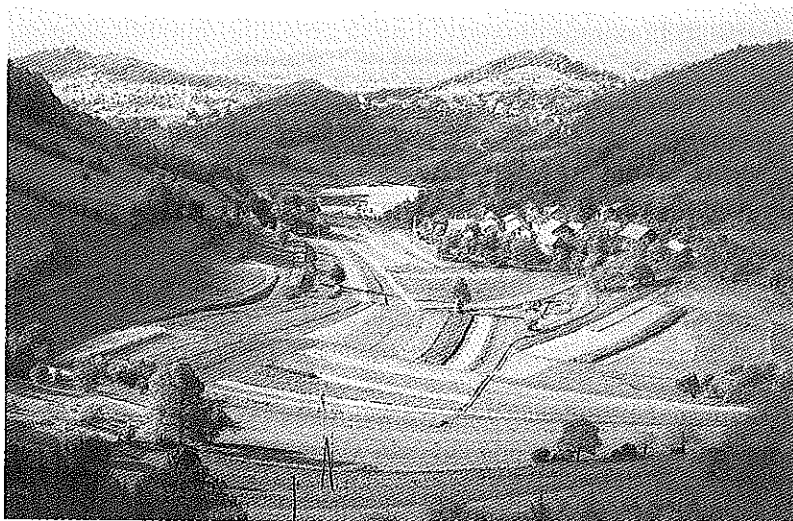
Kazalo

O kraju naše kronike.....	7
Pogled v davnino	9
Čas Antona Likožarja 1896-1904	12
V novo stoletje.....	14
Verouk	39
Nadzor.....	41
Praznovanja	42
Nova šola	43
Interesne dejavnosti.....	46
Šolska knjižnica.....	50
Bobri - šolsko glasilo.....	52
Podružnična šola Jezero	56
Podružnična šola Rakitna	66
Upravitelji.....	70
Službovanja	75
Spomini.....	79
Na gori bela cerkvica.....	81
Kamen naše gore	86
Na poti napredka.....	87
Naši nepozabni sodelavci	91
Pedagoški delavci	92
Utrinki zgodovine.....	96
Pripovedovali so	99
Viri	100

O KRAJU NAŠE KRONIKE

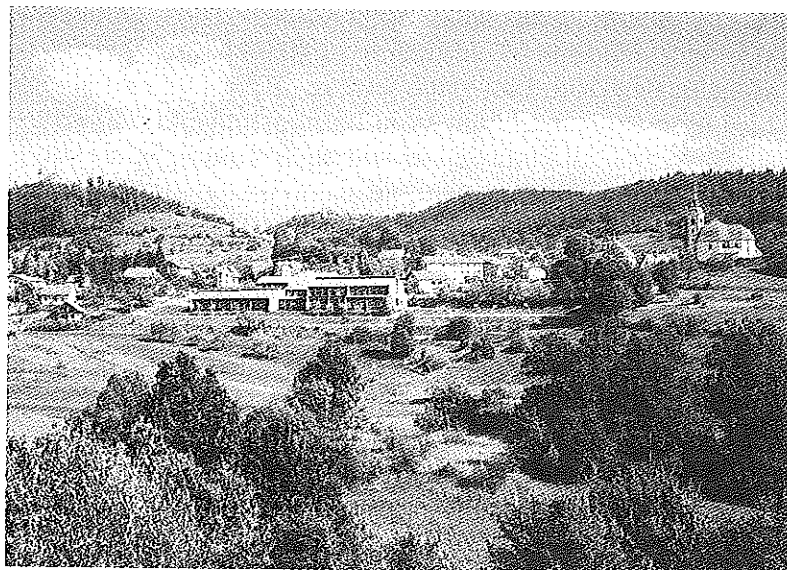
Tam, kjer se pobočje očaka Krima, 1107 m visoke gore nad Ljubljanskim barjem, spusti že skoraj v barjansko nižino, kjer je naselje Podpeč in od svojega izvira na Vrhniki teče sem reka Ljubljanica, leži kot v naročju Krima vas Preserje, o kateri bo v tej knjigi tekla beseda.

Pogled na Preserje, Dol. Brezovico in Kamnik s pobočja Krima. V ozadju Polhograjski dolomiti.
Foto: Vojko Bizjak

Beseda bo seveda tekla tudi o vaseh, ki zaradi svoje neposredne bližine in gospodarske povezanosti sodijo k Preserju in tvorijo istoimensko faro. To so vasi Kamnik pod Krimom, Gorenja in Dolenja Brezovica, Goričica, Prevalje, Podpeč in Jezero. Zaradi njihove posebne značilnosti velja v tej knjigi opisati tudi zgodovino treh malih cerkvic, ki jih, stoječe na okoliških gričkih, opazimo že iz daljave.

Preserje s farno cerkvijo sv. Vida v ozadju cerkvici sv. Ane in sv. Jožefa
Foto: Vojko Bizjak

Nad vasjo Podpeč je pozidana cerkvica sv. Ane, desno od nje se nad Preserjem beli hram sv. Jožefa, skrajno desno pa na gričku stoji cerkvica z imenom Žalostna gora. Seveda so tu še

farna cerkev sv. Vida, pa cerkev sv. Florjana v Kamniku pod Krimom, sv. Lovrenca na Jezeru in sv. Tomaža na Planinici.

Ta knjiga govori predvsem o preserski šoli, ki v letu Gospodovem 1994 slavi svojo 140-letnico. Vsekakor častitljiv jubilej, ki ga nikakor ne smemo prezreti in pustiti pozabi mnoge pomembne dogodke, ki so spremljali ta kraj na njegovi zgodovinski poti. Ko bi gora in gozdovi pod njo lahko govorili, bi znali povedati marsikaj, kar je do danes ušlo našim spominom. Pa kaj, ko mogočna drevesa v vetru pojejo le tiho pesem brez besed in strele ob nevihti udarjajo v vrh Krima, kot bi nas hotele opozarjati na vse naše napake.

Spomini na brezskrbno otroštvo in šolska leta so vedno najlepši in prav radi jih v zrelih letih obujamo. Spominjamo se naše mladosti, ko smo prvič stopili čez šolski prag in prevzeli svojo prvo obveznost. Pred nami se vrstijo spomini na naše učitelje in tovariše, na ravnatelje, na naše prve nastope, pesmi in recitacije, na prvo ljubezen iz šolskih dni, pa tudi na učne predmete, ki so v naših otroških glavah povzročale največje preglavice. Vendar, to je bila šola za življenje, ki ga pozneje vsak po svoje doživljamo.

Naj nas po poti spominov, na kateri bomo prav gotovo srečali tudi samega sebe, vodi napisana knjiga, ki bo za vse večne čase ohranjala sloves nekega kraja in njegove prosvetne ustanove. Vzporedno z razvojem šolstva bo seveda v kratkih odlomkih opisan tudi gospodarski razvoj kraja, saj so bili prav nekateri učitelji nosilci vsestranskega napredka. Ko boste prebirali strani pričujoče knjige, boste prav gotovo opazili, da v zapisih iz prvih let uporabljam način in izraze takratnega pisanja, ki sem jih zasledil v ohranjeni šolski kroniki in so mi bili všeč.

Če boste v tej knjigi naleteli morda na nekatere vsebinske netočnosti, vedite, da so spomini in pričevanja z leti obledeli in da na dogodke iz naše preteklosti vse preradi pozabljamo. Zato vse morebitne pomanjkljivosti sprejmite blagohotno na znanje.

Janez Klemenc

POGLED V DAVNINO

Stari, orumeneli listi iz šolskih, muzejskih in cerkvenih arhivov govorijo, da je vasica Preserje pred sto in štiridesetimi leti dobila svojo prvo osnovno šolo.

Kot domala povsod v deželi Kranjski, kjer v tistih časih še ni bilo šolskih ustanov, je tudi ukaželjna mladež Preserja in okoliških vasic Kamnika, Prevalj, Goričice, Podpeči, Dolenje in Gorenje Brezovice, Jezera, ter zaselka sv. Ane in Planinice zahajala v župnišče, kjer so jih gospod kaplan učili branja, pisanja in računanja. Pač toliko, kolikor so potrebovali za preprosto življenje in za prebiranje nabožnih knjig.

K občini Preserje je takrat spadala tudi Rakitna, ki pa zaradi oddaljenosti treh ur hoda skozi gozdove svojih otrok ni pošiljala v dolino v šolo. Osnovni poduk so rakiški otroci dobili pri domačem župniku že v prvotnem župnišču-vikariatu, ki je pozneje služil za mežnijo, stanovanje mežnarja.

Posebne zasluge za prosvetlitev prebivalstva in zlasti otrok je imel kaplan PRETNAR, ki bi ga lahko imenovali tudi pobudnika in začetnika šolstva v Preserju. V Preserje je prišel leta 1853, pozneje pa je bil župnik v Kovorju pri Trziču, kjer je 8. decembra 1881 umrl.

Po tedanjih postavah je ljubljansko škofijstvo leta 1854 uvedlo obvezen šolski pouk. 29. novembra tega leta pride v Preserje gospod Jurij URANIČ, poprej učitelj in organist v Trebelnem pri Mokronogu na Dolenjskem. Gospod URANIČ se je rodil 23. aprila 1823 v Trsteniku pri Kranju.

5. decembra istega leta se je tu začel redni šolski pouk, ki ga je obiskovalo 110 otrok. Lahko si danes, ko je šola sama po sebi umevna, predstavljamo, kaj je tedaj uvedba obveznega in rednega šolskega pouka pomenila tukajšnjim prebivalcem.

Prvotno šolsko poslopje je bilo zgrajeno leta 1835 za stanovanje cerkovnika in organista. V pritlični sobi, ki je merila okoli 25 m², so že prej duhovniki poučevali mladino v krščanskem nauku, zdaj pa je to postala učilnica prve šole v Preserju. V prvih letih je bila organizirana le enorazrednica s skromno opremo, saj omenjeni prostor ni premogel niti šolskih klopi.

Prvi učitelj URANIČ je bil izredno napreden prosvetni delavec. V starih zapiskih o njem piše takole: "Ta mož se je pridno udejstvoval kot učitelj in svetovalec ljudstva v sadjarstvu in čebelarstvu." Kot čebelarškemu strokovnjaku mu je Kmetijska družba podelila visoko priznanje z denarno nagrado in tremi čebeljimi panji sestava Sumper & Dzierzon.

Leta 1856 je poleg šole postavil čebelnjak in mladino ter odrasle začel uvajati v čebelarstvo.

Imel je seveda tudi svoje nasprotnike in žal moramo ob tem omeniti neljubi dogodek. Nekoč mu je nekaj vaščanov na čelu z županom Petelinom Andrejem in župnikom Ignacijem Podobnikom čez noč podrlo čebelnjak ter razmetalo čebele po travniku. Prav nič se ne ve, kaj je bil vzrok temu.

Prva šolska zgradba v Preserju

Šola dotlej ni imela svoje vode, zato je g. URANIČ leta 1861 začel poleg šole kopati šolski vodnjak in s tem šoli priskrbel nepogrešljiv vodni vir. Stroške je delno kril sam, svoj delež pa so prispevali tudi farani. V zapiskih je posebej poudarjeno, da je vodnjak samo šolska lastnina, nikakor pa ne "mežnarjeva", kot bi nekateri radi imeli.

Leta 1864 je Uranič začel mladino in odrasle poučevati tudi sadjarstva in spet ga je deželna kmetijska družba odlikovala z denarno nagrado, šoli pa poklonila vrtnarsko in kmetijsko orodje. Na državne stroške ga je vlada v letu 1869 poslala v kmetijski tečaj na Dunaj. Istega leta je bil izvoljen tudi za zastopnika učiteljev v okrajnem šolskem svetu.

V letu 1870 je bil po novih postavah izvoljen prvi krajevni šolski svet. Predsednik je postal Janez KOVAČ iz Preserja št. 9, njegov namestnik Jože PETELIN iz Preserja 19, člani pa Andrej PETELIN, Jože ZALAR iz Jezera št. 13 in Gregor ROGELJ iz Prevalja št. 10. Cerkev je zastopal župnik g. Nace PODOBNIK.

Učitelj URANIČ se je, kot navaja kronika, 18. septembra 1875 umaknil sitnemu županu in župniku ter drugim črnim nehvaležnežem v kraju. Odšel je k Sv. Rupertu na Štajerskem v Laškem okraju. Tu je 20. decembra 1913 umrl v 93 letu starosti.

Je že tako, da sposobnost in napredni duh vedno povzročata zavist pri onih, ki si to samo domišljajo, a sami ne zmorejo.

Z dekretom št. 1234 z dne 12. oktobra 1875 je gospodu Uraniču sledil učitelj Juraj REŽEK. Bilo je to njegovo prvo službeno mesto. Neprestano se je zavzemal, da bi šola postala dvorazredna. In res je 8. julija 1880 v kraj prišla komisija okrajnega šolskega sveta, da si je ogledala šolsko poslopje in ugotovila možnosti za njegovo razširitev.

V decembru leta 1876 je bil izvoljen drugi krajevni šolski svet, ker je prvemu minila šestletna doba. Izvoljeni so bili: Andrej PETELIN iz Gorenje Brezovice 10 za predsednika, Štefan ROGELJ iz Dolenje Brezovice 9 za njegovega namestnika, Jože PETELIN iz Preserja 19, Jože ZALAR iz Jezera 13 in Matija MAZI iz Dolnje Brezovice 10. Cerkveni zastopnik je bil g. Nace PODOBNIK. Nekoliko čudno zveni pripomba kronike, da je bil Andrej PETELIN hud nasprotnik šole, vemo pa tudi, da je prav on neke noči sodeloval pri podiranju čebelnjakov že prvemu učitelju g. Uraniču.

4. aprila 1880 sta iz krajevnega šolskega sveta izstopila Andrej PETELIN in Štefan ROGELJ, namesto njiju pa sta bila izvoljena Lovro SMOLE iz Kamnika 38 in Janez SVETE iz Preserja 21. Za novega predsednika je bil imenovan Jože PETELIN, za namestnika pa učitelj Juraj REŽEK.

Učitelj Juraj REŽEK se je dne 3. avgusta 1880 preselil na novo službeno mesto v Kranj, njegove načrte pa je nadaljeval naslednik Jakob MARN, ki je v Preserje prišel iz Drage. V letu 1883 je bilo šolsko poslopje dvignjeno za eno nadstropje, šola pa z dekretom št. 823 že z dne 23. maja 1882 razširjena v dvorazrednico.

Ob cesti znamenje

Dne 24. februarja 1883 so spet bile na vrsti volitve v krajevni šolski svet, ki so ga tokrat sestavljali:

Andrej ŠUŠTAR iz Kamnika 37*,

Matija MAZI iz Dolenje Brezovice 10,

Lovro SMOLE iz Kamnika 38,

Franc TROJAR iz Prevalja 8,

Matija ZALAR iz Jezera 15.

V aprilu so za predsednika izvolili učitelja g. Jakoba MARNA in za njegovega namestnika Andreja ŠUŠTARJA.

20. septembra 1883 je na šolo prišla prva učiteljica Leticija AHČIN iz Iga.

V šolskem letu 1884/85 je bilo 238 šoloobveznih (šolougodnih) in 213 šoloobiskujočih otrok, ponavljalno šolo pa je obiskovalo 69 otrok.

Nadučitelj Marn je poleg poučevanja skrbel tudi za splošni napredek kraja in vsestransko prosvetljenost občanov. Tako je za časa svojega službovanja v kraju ustanovil tudi gasilsko društvo. Bil je njegov prvi predsednik.

Marn je še posebno skrbel, da bi šola dobila potrebni inventar in učila. Ker občina ni imela dovolj denarja, je nabiral prostovoljne prispevke med vaščani in prirejal tombole. V kroniki piše, da je iz zbranega denarja kupil šoli vse stenske zemljevide, barometer in termometer, pa tudi razpelo za učilnico. Vrsto let je bil tudi občinski odbornik in si prizadeval za postavitev železniške postaje. To mu ni uspelo, ker občina ni hotela nositi velikih stroškov za zidavo poslopja. Otrokom in vsem župljanom je bilo hudo, ko je 16. septembra 1896 g. MARN odhajal iz preserske župnije na novo delovno mesto na Vič. Vsem župljanom bo ostal v najlepšem spominu, je bilo takrat napisano v šolsko in vaško kroniko.

Ob koncu 19. stoletja sta na šoli Preserje poučevala še učitelja Ivan CERER in Anton ARKO iz Sodražice. Učitelj CERER je 30. septembra 1891 odšel v Škocjan pri Turjaku, učitelj ARKO pa 22. septembra 1893 na Vrhniko. Umrli je v Ljubljani kot mestni učitelj, star komaj 45 let. Na njegovo mesto je prišel 24. septembra 1893 učitelj Ivan MATAJC.

25. novembra 1894 je občinski odbor izvolil v krajevni šolski svet nove člane. Ti so bili: Franc TELBAN, Franc CVAR in Anton GRUM. Za predsednika šolskega sveta so v decembru izvolili župnika Ignacija PODOBNIKA, za njegovega namestnika pa Jakoba MARNA.

PREGLED OBISKA ŠOLOOBVEZNIH OTROK

Šolsko leto	otrok
1883/84	215
1884/85	191
1885/86	200
1886/87	186
1887/88	ni podatkov
1888/89	177

Naprej do konca stoletja o šolskem obisku ni zapiskov.

Če smo v začetku tega poglavja napisali, da je prvo šolsko leto obiskovalo šolo 110 otrok in v letu 1882/83 238 otrok, bo prav gotovo zanimivo, če iz šolske kronike povzamemo tudi pregled poznejših obiskov šolskega pouka. Podatki so sicer pomanjkljivi, pa vendar nam bodo ustvarili vsaj približno sliko.

* Hišne številke so bile pozneje spremenjene (op.pisca)

ČAS UPRAVITELJEVANJA ANTONA LIKOZARJA 1896 - 1904

Šestindvajsetega februarja 1896 je upraviteljske posle na dvorazredni šoli v Preserju prevzel gospod Anton LIKOZAR. Rodil se je 11. decembra 1857 na Primskovem pri Kranju v trdni kmečki hiši. Ljudsko šolo in gimnazijo je obiskoval v Kranju, učiteljske pa v Ljubljani. Prvo učiteljsko službo je nastopil leta 1880 v Velesovem, nato pa je služboval v Olševku in v Goričah. V Preserju je postal nadučitelj.

Leta 1904 je prevzel vodstvo salezijanske šole na Rakovniku, ki jo je vodil vse do svoje upokojitve.

V ljubljanskem občinskem svetu je deloval od leta 1908 dalje. Bil je član mestnega šolskega sveta, namestnik člana deželnega šolskega sveta in 14 let načelnik občinskega ubožnega odseka. Med I. svetovno vojno je bil član odbora za mestne aprovizacije, kjer je skrbel za živilsko oskrbo mesta Ljubljane. Bil je agilen član vseh učiteljskih organizacij in član društva za varstvo mladine. Posebne zasluge si je pridobil kot ustanovitelj in dolgoletni predsednik šentjakobskega gospodarskega naprednega društva in šentjakobske knjižnice v Ljubljani. Po njegovi zaslugi je ljubljanska mestna občina zgradila na Prulah novo osnovno in meščansko šolo. Vodil je ljubljansko obrtno-nadaljevalno šolstvo in socialno-politični oddelek. Bil je član gerentskega sveta v Ljubljani poleg dr. Puca in Josipa Turka. Večkrat je bil odlikovan od šolskih oblasti, priznanja in zahvale pa so mu izražala tudi mnoga prosvetna in strokovna društva. Kot čebelarski potovalni učitelj je prepotoval vso Kranjsko, Koroško in Goriško. Prejel je častno diplomo Čebelarskega društva. Umrli je v Ljubljani 22. julija 1933, po njem pa so v Ljubljani poimenovali tudi ulico za Bežigradom pri ČZP Delo.

Kjerkoli je služboval, je zapustil trajne sledove svojega prosvetnega in gospodarskega udejstvovanja. Tako tudi v Preserju, čeprav je tu učiteljeval samo sedem let.

Gospod Likozaar se je z vso vnemo oprijel misli, da sta občini nujno potrebna poštni urad in železniško postajališče. Sestavil je prošnjo na cesarsko-kraljevo poštno direkcijo v Trst in prošnjo na c.kr. direkcijo Južne železnice na Dunaju. Obe prošnji je na prvi seji podpisal občinski odbor in poslali so ju na pristojno mesto.

18. avgusta 1899 je bil v Preserju odprt poštni urad, ki bo ob koncu tega stoletja torej slavil svojo stoletnico.

Več težav pa je bilo z dovolitvijo železniškega postajališča. Ker nadučitelj nikakor ni opustil svoje zamisli in ker ga je župan Andrej Petelin v imenu občine pooblastil storiti vse, da bi se iskrena želja vseh občanov le uresničila, je stopil v stik z državnim poslancem dr. Ferjančičem, ki je vso zadevo odstopil verjetno bolj pristojnemu državnemu poslancu S. Vencajzu. Prošnjo sta s svojeročnim podpisom priporočila tudi

blagorodni gospod župan na Vrhniki Gabrijel Jelovšek in Ivan Hribar, takratni župan ljubljanski. Kot vplivna oseba je gospod Likozar naprosil tudi preblagega gospoda markiza De Gozani c.kr. vladnega svetnika, ki je prošnjo pri visoki c.kr. Deželni vladi toplo podpiral. Končno je bilo občini dovoljeno postajališče pod pogojem, da ta takoj plača Direkciji Južne železnice 1.170.- goldinarjev in da na lastne stroške napravi nasip, ograjo in stranišče. Občina je ta, sicer trdi pogoj sprejela in opravila vse potrebno. Postajališče pod Žalostno goro je tako občino veljalo 2.000.- goldinarjev ali 4.000.- kron.

22. julija 1900 je bilo nadvse slovesno odprto postajališče Preserje ob navzočnosti mnogih dostojanstvenikov.

V času nadučitelja g. Likozarja je bil šoli Preserje 8. februarja 1899 kupljen tudi sedanji šolski vrt za ceno 245 goldinarjev.

Še marsikaj je v tem času Preserje pridobilo in tudi občani so na razvoj svojega kraja dobili čisto drugačne poglede. Učitelj je bil nekoč človek, ki je ves svoj čas posvetil kraju, v katerem je služboval. Poleg učiteljstva se je udeleževal še na mnogih področjih družbenega življenja. V kraj je prinašal prosvetljenost, kulturo in napredek. Eden izmed takih je bil prav gotovo nadučitelj Likozar.

O njegovem službovanju se je ohranila anekdota o kravi v hlevu šolskega poslopja. Ker je nekdanji cerkovnik redil kravo v šolskem hlevu, je g. Likozar vztrajal, da kravo preseli drugam, ker v učilnico iz hleva prihaja smrad. Nekaj let pozneje, ko si je kravo umislil tudi Likozar, je ta lahko mirno prežvekovala v šolski zgradbi. Toliko mimogrede o možu, ki je Preserju nekoč postavil močne gospodarske temelje.

Stara šolska zgradba še danes kljubuje času

Foto: Vojko Bizjak

V NOVO STOLETJE

Lnadučiteljem Antonom LIKOZARJEM se je v Preserju začelo novo stoletje. Stoletje, ki je prineslo veliko šolskih reform, veliko sprememb na vseh ravneh človeškega življenja in celo dve svetovni vojni. Kronika nekdanjih let beleži čestokrat slavnostne dogodke, ko je šola praznovala god ali rojstni dan Njihovega Veličanstva, presvetlega cesarja Frančiška Josipa I., "imendan" presvetle cesarice Elizabete in ko se je šolski pouk začel ali končal s slovesno sv. mašo. "Veni Sancte Spiritus" (pridi Sveti Duh) je bilo geslo slavnostne maše ob začetku pouka, "Te Deum laudamus" (Tebe Boga hvalimo) pa zahvalne ob zaključku.

Vrtljak burnega stoletja, ki se izteka, že nekaj deset let pozneje piše v kroniko slavospeve kralju Aleksandru Karadžordževiću Zedinitelju Slovencev, Hrvatov in Srbov, pa veselje ob rojstvu prestolonaslednikov Petra, Tomislava in Andreja. Pa je prišel čas, ko je vse to minilo in smo na straneh naše zgodovine prebirali vzklike italijanskemu kralju Viktorju Emanuelu III. in vodji fašistične Italije Benitu Mussoliniju. Pa v času narodno-osvobodilne vojne in po njej Maršalu Titu, Osvobodilni fronti, partizanski vojski. Sprejem v pionirsko organizacijo ob proslavi 29. novembra, ko je bila leta 1943 ustanovljena nova Jugoslavija, je bil v vsaki slovenski šoli izredno pomemben dogodek. Geslo "Za domovino s Titom naprej" je postalo pionirski pozdrav. Recitacije in partizanske pesmi pa so spremljale prireditve ob vsaki priložnosti. Obiski in polaganje cvetja na spomenike narodnoosvobodilne vojne ob pomembnih praznikih in ob dnevu mrtvih so bili predvsem domena šole in učna ura zgodovine.

Samostojna država Slovenija je ponovno obrnila list naše zgodovine. Spet nas z mnogimi spremembami v šolstvu ter življenju nasploh vodi v novo tisočletje. Kdo ve, kaj nam bo prineslo? Vrnimo se nazaj v čase, ko je šola v Preserju doživljala svoj vzpon in ko se je kraj kulturno in gospodarsko vse bolj razvijal.

Šolsko leto 1901/02 je bilo leto bolezni in močno okrnjenega pouka. Več kot polovica učencev je bila zaradi ošpic skoraj dva meseca odsotna. Nadučitelj LIKOZAR je 1. marca 1904 šolo zapustil, na njegovo mesto pa je bil začasno imenovan Matej BERCE. Že 28. junija 1904 je tudi on odšel na drugo službeno mesto. Na šoli je ostal le učitelj Ivan MATAJEC.

Z dekretom št. 2710 z dne 23. 07. 1904 je nastopil službo nadučitelj Avgust KORBAR in prevzel mesto vodje šole. V mesecu oktobru so z blagoslovom nove šolske zastave slavili 50-letnico ustanovitve šole v Preserju. Slovesno mašo ob tej obletnici je opravil velečastni g. Matej GRZIN, nakar so otroci odšli na Žalostno goro, kjer so bili pogoščeni in se je razvila otroška zabava. Dečkom je bila postrežena kupica vina, deklice pa so dobile skodelico kave. Poleg učiteljstva so bili tu prisotni še župnik, kaplan in predsednik krajevnega šolskega sveta.

Šolsko leto 1901/05

Učitelj MATAJEC si je to leto zlomil roko. Dobil je 6 mesecev dopusta, ta čas pa ga je nadomestovala suplentinja gdč. Uršula MAZI iz Borovnice. Učitelj MATAJEC Ivan je 23. 06. 1905 v Ljubljani umrl. Kronika piše, da je bil med vaščani priljubljen zaradi svoje miroljubnosti. Svetila mu bo večna luč, piše v kroniki.

V letu 1905 je zaradi škrlatinke umrlo tudi nekaj šolskih otrok.

Šolsko leto 1905/09

V začetku šolskega leta 1905/06 je nastopila službo učiteljica Apolonija DOLINŠEK. Posebnih dogodkov v tem letu pa ni bilo. Prav tako ne v letu 1906/07, razen močnega viharja in naliva 19. novembra 1906. Šole v tem letu ni obiskal niti okrajni niti deželni nadzornik.

Vse kaže, da so nekateri prebivalci Preserja zelo nasprotovali čebelarjenju ali pa morda učiteljem. Kot v tistih prvih letih gospodu Uraniču so tudi v noči od 7. na 8. september 1907 neznani zlikovci na šolskem vrtu prevrnili čebelnjak s panji in čebelami ter nadučitelju Korbarju povzročili za 140 kron škode. Istega leta so na šolskem vrtu nadučitelju porezali in polomili tudi več sadnih dreves.

Šolsko leto 1909/12

30. januarja 1910 je bil izvoljen nov krajevni šolski svet v sestavi:

Josip SUHADOLNIK, Prevalje 10 - predsednik
Janez SMOLE, Preserje 11 - namestnik
Matija GRZIN, župnik - zastopnik Cerkve
Avgust KORBAR, nadučitelj,
Andrej PETELIN, posestnik iz Kamnika in krajevni šolski nadzornik,
Franc FILIPIČ, Podpeč 2.

Tudi v šolskem letu 1909/10 je škrlatinka močno ovirala šolski pouk in spet je umrlo tudi nekaj šolarjev.

Učiteljica Apolonija DOLINŠEK je v letu 1910/11 hudo zbolela in 17. novembra 1910 je na šolo prišla gdč. Lina MEDIC, ki je do tedaj poučevala v Šentvidu pri Ljubljani.

Iz šolske kronike povzemimo samo odlomek, ki govori, kako potrebno je sodelovanje med učitelji in starši šolskih otrok.

Dobesedno takole piše: "Dne 11. decembra 1910 bil je ob 3. uri popoldne prvi roditeljski sestanek. Voditelj šole je v mnogobrojnem številu došle stariše srčno pozdravil, ter na to govoril o šolskih postavah ter na splošno o vzgoji otrok. Vsi navzoči so se ginjeno zahvaljevali nadučitelju z željo, da se sličen sestanek zopet kmalu priredi". Res so roditeljske sestanke odslej sklicevali bolj pogosto.

Šolsko leto 1912/13

Kot stalna učiteljica na šoli Preserje je na začetku šolskega leta 1912/13 z dekretom št. 3202 z dne 04. 05. 1912 nastopila službovanje gdč. Terezina GREBENC.

Spet so 8. septembra 1913 izvolili nov krajevni šolski svet. Prav ti možje so imeli pri razvoju šole posebne zasluge. Morda ste jih poznali, ali pa so morda še med nami. To so bili:

Franc FILIPČIČ iz Preserja 23, kot predsednik,
Janez SMOLE iz Preserja 11, njegov namestnik,
župnik g. Matija GERZIN, kot zastopnik cerkve,
nadučitelj Avgust KORBAR, zastopnik šole,
Franc LIPOVEC iz Jezera 3, odbornik.

Po atentatu na prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu 29. junija 1914 so se začeli nad našo deželo zgrinjati preteči oblaki I. svetovne vojne. Možje in fantje so bili vpoklicani k vojakom in na kmetijah je primanjkovalo delovne sile. Tako je šolska mladina morala ostajati doma zaradi opravljanja poljskih del. Tudi oblast je izdala poseben odlok, da se začetek šolskega leta prestavi na november.

Vojna se je razplamtela v vsej svoji ognjevitosti. Na domove so prihajala žalostna sporočila o padlih fantih in možeh, šolski pouk pa je seveda potekal tedanjim razmeram primerno.

V pričujoči kroniki prebiramo zanesene sestavke in pozive k neomajni ljubezni do ljubljeneega vladarja in naše domovine - mogočne Avstrije. Pozivali so k slogi narodov, ki naj bi se ravnali zvesto po geslu "prejasnega" cesarja: "Z združenimi močmi". Cesarska himna je odmevala po šolskih učilnicah. "Bog daj srečo Avstriji"! so vzklikali.

Ko je 21. novembra 1916 na Dunaju umrl "presvitli" cesar Franc Jožef I. v 87. letu starosti, so v kroniko zapisali: "Bil je pobožen, pravičen, miroljuben in velikodušen vladar. Vsi narodi so ga ljubili in spoštovali kot svojega očeta".

Tudi nadučitelj KORBAR je bil 12. februarja 1917 vpoklican k vojakom in iz Starega loga pri Kočevju ga je prišla nadomestovat suplentinja gdč. Marija ŠPAN. Naj mimogrede omenimo, da je bil nekoč za učiteljice obvezen samski stan, da bi se otrokom v šoli lažje v celoti posvetile.

Vodstvo šole je v tem času prevzela gdč. Terezina GREBENC.

Nadučitelj KORBAR je v vojski dosegel "čast narednika-kadetaspiranta", ko je v Gradcu obiskoval in dovršil častniško šolo. 1. avgusta 1917 je spet začel poučevati.

Kako čudna in spreminjajoča so lahko človeška čustva in kako hitro se lahko spremeni pojmovanje človeka, nam pove dejstvo, da je roka istega kronista po končani I. svetovni vojni zapisala: "Dne 29. oktobra je bila v Ljubljani navdušena manifestacija za Jugoslavijo. Dne 14. decembra je bila šolska slovesna sv. maša v spomin ujedinenja narodov v skupno jugoslovansko državo SHS (Srbov, Hrvatov, Slovencev). Po sv. maši je učiteljstvo otrokom primerno razložilo pomen slavnosti ter nekoliko več povedalo o Slovanih, ter o hrabri, ljubljeni srbski dinastiji Karadžordžević, katera sedaj vlada troimenovanemu narodu SHS. Raz hiše so plapolale zastave. Vsako leto je vsled sklepa Narodnega vječa v Zagrebu 1. dan decembra praznovati kot naroden praznik v spomin ujedinenja SHS v Jugoslavijo. Zasijal je dan svobode - ustanovila se je Jugoslavija na razvalinah krute, nepravične Avstrije. Ta država Jugoslavija bo obsegala vse slovenske, hrvaške in srbske dežele pod slavno vladarsko hišo Karadžordžević in bo štela

nad 13 milijonov prebivalcev. SLAVA SRBOM - WILSONU IN ENTENTI". Človek ne bi verjel, če v kroniki tega ne bi prebral z lepo napisanimi črkami takratnega lepopisja.

Šolsko leto 1920/21

Pa pogledajmo kaj v letu 1920 šolska kronika še opisuje. Morda bo za primerjavo in medsebojno razmerje to zanimivo še danes. O cenah bo tokrat tekla beseda, čeprav še v starih avstrijskih kronah.

1 kg govejega mesa	26-30 K
1 kg moke	9-18 K
1 kg masti	56-60 K
1 kg olja	120 K
1 kg petroleja	26 K
1 kg mila	40 K
1 kg soli	3-4 K
1 l mleka	3-5 K
1 m blaga za obleko	100-500 K
1 par čevljev	500-1000 K
škatljica žveplenk	1 K
krava	6.000-10.000 K
konj	10.000-20.000 K
6 tednov star prašiček	300-500 K
1 l vina	20-30 K
1 seženj bukovih drv	300 K

Drugod je bilo še dražje, piše na koncu.

Šolsko leto 1921/24

Himna "Bog ohrani nam cesarja" je bila v šolskem letu 1920/21 že pozabljena. Šolsko leto se je tokrat začelo z narodnima himnama "Bože pravde" in "Lepa naša domovina", pa tudi slavnostni govor je bil usmerjen v čisto drugo smer.

Svojo službo sta v tem letu nastopili učiteljici Jelica KORBAR in Marija-Nikolaja VIDMAR. Obbolele učitelje sta nadomeščali učiteljici Marija JAN in Ljudmila MRZLIKAR.

Kot vse kaže so se tega leta pojavila nekatera politična ali strankarska nasprotja. Župnik gospod M. Perčič namreč ni dovolil, da bi mladina v cerkvi pri šolski maši prepevala narodne in državne himne. S tem naj bi pokazal mržnjo in sovražstvo proti državi SHS. Morda petje državne himne v cerkvi le ni najbolj primerno. Za veleizdajo so smatrali tudi odločitev župnika, da ob državnem prazniku sv. Cirila in Metoda na župnišču ni razobesil zastave. Vsa ta nasprotja bi lahko razumeli kot začetek razkola, ki je zaznamoval poznejšo narodovo zgodovino.

Po veliki suši v juliju in avgustu 1921 je šolo zapustil dosedanji upravitelj Avgust KORBAR. Odšel je na novo službeno mesto v Zg. Šiško pri Ljubljani, nasledil pa ga je nadučitelj Janko ŽUPANČIČ, ki je v Preserje prišel iz šole v Ratečah na Gorenjskem. Rojen je bil 17. julija 1872 v Idriji kot sin rudarja. Kot mlad učitelj je poučeval tudi pri sv. Vidu nad Cerknico.

16. avgusta 1921 je umrl v Beogradu kralj Peter I. Osvoboditelj in šolska mladina je množično sodelovala v komemoracijah.

"Preserje na Malo Gospojnico 1921" piše na koncu kronike tega leta. Jugoslovenarstvo se je zavleklo tudi v slovenski knjižni jezik.

V šolskem letu 1921/22 je bila na Jezeru odprta enorazrednica, zato je iz šole Preserje izstopilo 29 dečkov in 33 deklic. Spet so bile volitve v krajevni šolski svet, ki so ga tokrat predstavljali:

FILIPČ Franc, Preserje 23 - predsednik,
 PETRIČ Franc, Kamnik 10 - namestnik,
 MAVEC Ivan, Planinica 2 (občina Tomišelj),
 CERK Ivan, Preserje 10,
 SMOLE Franc, Kamnik 38,
 SVETE Jože, Prevalje 9.

Okrajni šolski svet je s posebnim dekretom imenoval za krajevnega šolskega nadzornika Jakoba KOVAČA, za predsednika šolskega sveta pa potrdil Franca FILIPČA.

Kronika je to leto zabeležila smrt dveh učencev. Za ošpicami je umrl učenec 1. razreda Feliks PERŠIN iz Dol. Brezovice 1, 14-letni učenec Josip FEFER iz Kamnika pa se je ponesrečil na parni žagi in med prevozom v bolnico umrl. V začetku šolskega leta 2. oktobra 1921 je za grižo umrl tudi učenec 1.a razreda Franc MIHELČIČ iz Jezera 31.

Zima 1922 je bila "izvanredno stroga in dolga", da take niso pomnili niti najstarejši ljudje. Pomladi je več tednov neprestano deževalo, poleti pa je bila velika suša. Sena in žitnih pridelkov je bilo malo, zato pa obilo krompirja, repe in korenja ter sadežev.

Ljudsko štetje v mesecu februarju 1921 je pokazalo, da v občini Preserje živi 2145 prebivalcev in sicer:

Kraj	moški	ženske	skupaj
Breg	111	112	223
Pako	85	92	177
Goričica	76	78	154
Prevalje	42	39	81
Preserje	83	107	190
D. Brezovica	42	48	90
G. Brezovica	42	45	87
Podpeč	97	102	199
Kamnik	169	193	362
Rakitna	-	-	582

Šola v Preserju je z dekretom Prosvetnega oddelka v Ljubljani št. 1038 z dne 21. septembra 1924 postala štiri-razrednica.

Za novo učiteljico na šoli je bila imenovana z dekretom št. 9957 z dne 31. julija 1924 abiturientka Vera PREMROV, učiteljica Marija N. Vidmarjeva pa je odšla kot strokovna učiteljica na mešano meščansko šolo na Jesenice. Vidimo, da se je učiteljstvo že nekoč pogosto menjavalo. Menjavali pa so se tudi župniki in kaplani, ki so poučevali krščanski nauk.

Vsako leto so na šoli imeli tudi "dan treznosti", ko so učitelji govorili, učni stopnji primerno, o škodljivosti uživanja alkohola in pogubi, ki jo ta prinaša. Nasploh so vedno imeli veliko predavanj o zdravstvu, higieni, gospodinjstvu, kmetijstvu in sadjarstvu.

15. junija 1925 je šola slavila 70-letnico svojega obstoja. Prišlo je veliko uglednih gostov. Slovesno mašo pa je daroval nekdanji župnik v Preserju g. dr. ČEKAL. Spomnil se je vseh umrlih učiteljev, katehetov in učencev, nakar je pred okrašenim šolskim poslopjem zbranim spregovoril nekdanji nadučitelj na tej šoli g. LIKOZAR.

V šolskih počitnicah 1925 je umrla učenka 4. razreda Franja BRANCELJ - Grčeva iz Goričice. Leto 1925 je bilo deževno s poplavami.

Zahvaljujoč šolskim upraviteljem, ki so nekoč tako vestno vodili šolsko kroniko, izvemo ob tem še marsikaj drugega, kar je pomembno in zanimivo za zgodovino kraja, ki ga opisujemo.

Tako vemo, da je v tem šolskem letu v kraju razsajala kužna bolezen živine-vrancični prisad. Bolezen je pobrala nad 30 glav živine, nekaj ljudi pa se je ob tem tudi nevarno zastrupilo.

22. septembra 1926 je z dekretom Ministrstva prosvete št. 3956 z dne 11. 8. 1926 službovanje na šoli Preserje nastopil g. Oton FETICH FRANKHEIM šolski upravitelj, na osnovno dekliško šolo na Jesenicah pa je odšla učiteljica Vera PREMROV.

Šolsko leto 1924/25

Šolsko leto 1926/27

V septembru in oktobru so bile na območju Polhograjskih dolomitov, Polhovega gradca, Viča in Žirov velike poplave, ki so povzročile milijonsko škodo. Zima je bila izredno mila.

V šolskih počitnicah je šolo prizadel ukaz ministrstva za prosveto, ki je ukinil IV. razred. Prošnja krajevnega šolskega sveta je bila zavrnjena. Učiteljica Marija JAN bi s tem izgubila službeno mesto, zato je bila ob podpori občine in političnih strank vložena ponovna prošnja za štirirazrednico. V upanju, da jo bodo v Beogradu ugodno rešili, so šolsko leto 1927/28 kljub temu začeli kar s štirirazrednico.

Šolsko leto 1927/28

Šolsko leto se je 3. septembra 1927 začelo kot običajno.

V krajevni šolski odbor so spet izvolili nove odbornike, in sicer sledeče:

Martin ŠUŠTAR - župan
Oton FETTICH FRANKHEIM - učitelj
Franc FILIPIČ - trgovec iz Preserja
Mihael PERČIČ - župnik
Jakob REPAR - posestnik iz Kamnika
Matevž PETELIN - mizar iz Goričice
Jože BRANCELJ - posestnik iz Gorenje Brezovice 6.

Ker je občina Tomišelj v ta odbor naknadno imenovala Janeza KAVČIČA iz Planinice, je iz odbora izstopil župan Martin Šuštar. Predsedniško mesto je bilo poverjeno Francu FILIPIČU.

Ker ni bilo mnogo upanja na ugodno rešitev prošnje za obstoj IV. razreda, se je šolski upravitelj obrnil na novoizvoljenega poslanca dr. Žerjava in dr. Alberta Kramerja. Slednji je 22. oktobra sporočil, da je ukinitve preklicana, kar je potrdil tudi dospeli telegram z naslednjo vsebino: "Četrti razred zasiguran". Učiteljica Marija JAN je spet prevzela svoje delovno mesto, njen dekret o ukinitvi delovnega mesta pa razveljavljen.

Šolsko leto se je med vojnoma vedno zaključevalo na "Vidov dan" 28. junija. To leto so zaključek šolskega leta proslavili s kurjenjem velikega kresa pri sv. Ani. Pripravili so slavnostni nagovor in deklamacije ter prepevali domorodne pesmi.

Zaradi velike suše v tem letu ni bilo jesenskih pridelkov, le čebelarji so bili s svojimi živalicami izredno zadovoljni.

Šolsko leto 1928/29

6. oktobra 1928 je kot stalni učitelj nastopil službo Franc REMŠKAR, ki je v Preserje prišel iz Loškega potoka po odloku ministra prosvete št. 57578 z dne 4. avgusta 1928. Dosedanji stalni učitelj Oton Fettich Frankheim je na svojo prošnjo odšel v Žiberše nad Planino pri Logatcu. Gospod upravitelj Zupančič je zaradi zloma noge bil na bolezenskem dopustu, med katerim ga je nadomeščala volonterka Nataša ŽUPANČIČ. Volonterka ali "radevoljka", kot piše v kroniki, je svojo službo opravljala brezplačno, vendar se ji je čas štel v službeno napredovanje.

Šolsko leto 1929/30

Pouk se je izjemoma začel 19. septembra. Začasno učiteljico je bila z odlokom ministrstva prosvete imenovana dosedanja volonterka Nataša ŽUPANČIČ, vendar je na zahtevo sreskega poglavarja morala oditi na šolo v Borovnico.

Tudi v Borovnici je postala "nadštevlna", danes bi dejali tehnološki višek, zato je bila premeščena za začasno učiteljico na štirirazrednico v Horjul.

Krajevni šolski svet je imel pomembno sejo in je na predlog šolskega upravitelja ustanovil sklad za gradnjo nove šole.

5. decembra 1929 je izšel novi "Zakon o narodnih šolah kraljevine Jugoslavije".

Med vsakoletnimi šolskimi proslavami moramo omeniti poleg že navedenih tudi Strossmaierjev dan 4. februarja, dan sv. Save 27. januarja in materinski dan 1. maja.

Močno so pouk v tem letu spet ovirale ošpice predvsem v 1. in 2. razredu.

V počitnicah je Podpeč in Kamnik prizadel velik požar. V obeh krajih je uničil po enajst gospodarskih poslopij, polnih sena.

Šolsko leto se je začelo 3. septembra. Že 8. septembra na praznik "Male gospojnice" se je zgodila nesreča. Utonil je 13 letni učenec, pastir Jakob KOVAČ posestnikov sin iz Preserje 9. Šolski otroci so mu na pogrebu zapeli v slovo pesmi "Pomladi vse se veseli" in "Vigred". Šola mu je poklonila krasen svež venec z napisom "Zadnji pozdrav iz šole". Tragična izguba učenca je vse močno prizadela

Šolsko leto 1930/31

Učenci 1. razreda v šolskem letu 1930/31
Od leve proti desni

1. vrsta sedijo: Smole Jože-Preserje, Kirn Stane-Kamnik, Petelin Franc-Gor. Brezovica,
2. vrsta sedijo: Žitko Anica-Prevalje, nepoznana, Rogelj Francka-Dol. Brezovica, Košir Cirila-Kamnik, Jan-Remškar Marija-učiteljica, Smole Anica-Kamnik, Verbič Milka-Kamnik, Vidovič Marija-Kamnik, Suhadolnik Marija-Kamnik,
3. vrsta stojijo: Peternel Ivanka-Podpeč, Petelin Urška-Goričica, Jerina Alojzija-Preserje, Brancelj Jožefa-Gor. Brezovica, Šuštaršič Ivanka-Gor. Brezovica, Petelin Francka, Smuk Pavla-Goričica, neznana, Merkun Alojzija-Kamnik, Mavec Ivanka-Preserje,
4. vrsta stojijo: Jereb Jože-Podpeč, Jevce Jože-Preserje, Brancelj Jože-Gor. Brezovica, Petelin Stane-Kamnik, Petelin Alojz-Kamnik.

Učenci 2. razreda v šolskem letu 1930/31

Od leve proti desni

1. vrsta sedijo: Suhadolnik Anton-Kamnik, Mavec Franc-Preserje, Svete Janko-Kamnik, Švigelj Avgust-Kamnik, Šuštaršič Franc-Kamnik,
 2. vrsta sedijo: Verbič Tončka-Kamnik, Šuštar Ana-Kamnik, Makovec Frančiška-Kamnik, Bepalec Mimi-Preserje, Filipič Jelica-učiteljica, Svete Ivanka-Podpeč, Repar Ivanka-Kamnik, Brancelj Ivanka-Goričica, Jerina Milka-Goričica,
 3. vrsta stojijo: neznana, Petelin Marija-Goričica, Bečaj Terezija-Dol. Brezovica, Petelin Antonija-Prevalje, Mavec Alojzija-Planinica, Rogelj Frančiška-Gor. Brezovica, Kržič Jožefa-Kamnik, Kovačič Marija-Goričica, Grum Ivanka-Dol. Brezovica,
 4. vrsta stojijo: Smole Alojz-Kamnik, Petrič Ivan-Kamnik, Bačar Franc-Kamnik, Gruden Janko-Podpeč, Jerina Ivan-Preserje, Košir Mirko-Kamnik, neznan.

Učenci 4. razreda v šolskem letu 1930/31

Od leve proti desni ležijo: Šeligo Vinko-Preserje, Mohorič Branko-Kamnik, Repar Franc-Preserje

sedijo: Smole Julka-Preserje, Tegelj Jožica-Dol. Brezovica, Kržič-Kamnik, Bepalec Vera-Preserje, Remškar Franc-šolski upravitelj, Kalan Dragica-Prevalje, Kalan Jožica-Prevalje, Šuštaršič Frančiška-Kamnik, Mravlje Mimi-Preserje

prva vrsta stojijo: Merkun Anton-Kamnik, Verbič Ivan-Goričica, Ulaga Ivanka-Kamnik, Šuštaršič Marija-Gor. Brezovica, Brancelj Anica-Gor. Brezovica, Petelin Antonija-Gor. Brezovica, Bačar Angela-Kamnik, Jakopin Ivan-Goričica, Lenarčič Vinko-Kamnik, druga vrsta zadaj: Mazi Karol-Goričica, Petelin Andrej-Kamnik, Skubic Jože-Podpeč, Grum Jože-Dol. Brezovica.

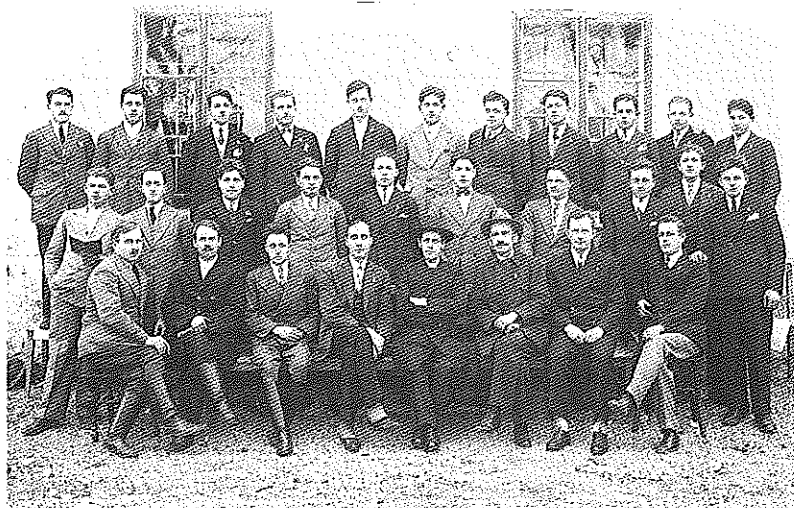

Dne 1. aprila 1930 je bil spet popis prebivalstva, o katerem imamo na voljo nekoliko bolj pregledne zapise. Za primerjavo si oglejmo rezultate popisa v občini Preserje.

kraj	gospodinjstva	moški	ženske	skupaj
Breg	45	98	124	222
Pako	35	77	90	167
Goričica	26	67	63	130
Prevalje	16	44	50	94
Kamnik	74	197	225	422
Preserje	47	77	88	165
D. Brezov.	13	39	53	92
G. Brezov.	16	45	48	93
Podpeč	55	122	132	254
Rakitna	98	299	305	604
skupaj	425	1065	1178	2243

Ko so se v tem letu zaprla šolska vrata, je družino šolskega upravitelja prizadela smrt soproge in matere Rafaele ŽUPANČIČ. 31 let je stala ob strani svojemu možu. Bila je skrbna gospodinja in ljubeča mati svojih otrok, zvesta prijateljica in modra svetovalka tudi šolskim otrokom.

V zimskih mesecih je potekala na šoli kmetijska nadaljevalna šola, katero je obiskovalo dvakrat na teden po tri ure 35 udeležencev.

To, kar vse bolj pogosto opazamo v sedanjem času, se je zgodilo tudi v tem letu - brez prave pomladi je zima prešla v poletje.

Udeleženci kmetijske nadaljevalne šole 1930/31 - od leve proti desni:

1. vrsta sedijo: Bačar Franc-Kamnik, Repar Franc-Preserje, Pristavec Leopold-Jezero, Schein Štefan-šolski upravitelj Jezero, Perčič Mihael-župnik, Župančič Ivan-šolski upravitelj Preserje, Remškar Franc-učitelj, Ulaga Ivan-Kamnik
2. vrsta stojijo: Turk Ivan-Preserje, Jerina Lovro-Kamnik, Merkun Janez-Kamnik, Pristavec Franc-Preserje, Intihar Johan-Kamnik, nepoznan, Kirn Ivan-Kamnik, Petrič Franc-Kamnik, Petelin Franc-Kamnik, Hladnik Franc-Kamnik
3. vrsta stojijo: Mazi Matija-Dol. Brezovica, Peršin Anton-Dol. Brezovica, Cerk Ivan-Preserje, Bovha Alojz-Gor. Brezovica, Telban Franc-Preserje, Kržič Franc-Kamnik, nepoznan, Grča Ivan (Johan)-Kamnik, Šuštaršič Ignac-Kamnik, Rogelj Ivan-Preserje, nepoznan

Letniki 1919-1921

Od leve proti desni

1. vrsta sedijo: Smole Franc-Preserje, Žitko Anton-Kamnik, Kržič Ivan-Kamnik, Jakopin Franc-Goričica, Mavec Anton-Preserje
2. vrsta sedijo: Šeligo Mimi-Preserje, Bačar Rozalija-Kamnik, Peček Marija-Goričica, Šuštar Antonija-Kamnik, Župančič Ivan-šolski upravitelj, Kovač Julka-Preserje, Petrič Anica-Kamnik, Petelin Ivanka-Kamnik, Rogelj Marija-Gor. Brezovica,
3. vrsta stojijo: Podboj Poldo-Kamnik, Bačar Marija-Kamnik, Bačar Francka-Kamnik, Makovec Ivanka-Kamnik, Merkun Angela-Kamnik, Mazi Francka-Goričica, Turšič Tončka-Prevalje,
4. vrsta stojijo: Smole Marija-Kamnik, Zakrajšek Francka-Goričica, Grum Mima-Dol. Brezovica, Intihar Marija-Kamnik, Bečaj Slavka-Dol. Brezovica, Rogelj Julka-Gor. Brezovica, Verbič Ana-Goričica, Repar Antonija-Preserje,
5. vrsta stojijo: Mavec Jože-Planinica, Cerk Franc-Preserje, Svete Anton-Kamnik, Kirn Milan-Kamnik, Kalan Mirko-Preserje, Šuštaršič Rafael-Gor. Brezovica, Mivšek Ivan, Drašler Emil-Goričica

Šolsko leto 1931/32

Kronika omenja gospodarsko krizo, ki je pestila vse sloje prebivalcev. Vrstile so se razne dobrodelne nabiralne akcije. Podmladek Rdečega križa je zbral 50.- din za pasivno Belo krajino in 50.- din za bedne rudarske otroke v Trbovljah.

Med šolskimi počitnicami je zaradi srčne napake in božjasti umrl 8. letni učenec JEREB Franc in 13. letna učenka TURŠIČ Antonija zaradi operacije na golši.

Jesen je bila deževna in barje večkrat pod vodo. Zima je bila v začetku mila, na pustni torek 9. februarja pa je zapadlo veliko snega, nakar je pritisnil silen mraz. Pomladi so bile po vsej državi velike poplave, ki so povzročile neizmerno škodo.

Šolsko leto 1932/33

Po novem šolskem zakonu je bila s tem letom ukinjena tako imenovana ponavljalna šola. Otroci 7. in 8. šolskega leta so morali imeti v poletnih mesecih pouk dvakrat tedensko, pozimi pa vsak dan. IV. razred so zaradi visokega števila učencev in pomanjkanja prostorov razdelili v "a" in "b" oddelek.

Sicer se v tem letu na šoli ni dogajalo nič posebnega, razen vsakoletnih proslav in obletnic.

6. septembra so praznovali rojstni dan prestolonaslednika kraljeviča Petra II. s sv. mašo in proslavo v šoli.

24. septembra so v spomin na 70-letnico smrti Antona Martina Slomška pripravili šolsko proslavo in v slavnostnem govoru omenili njegovo plodonosno delo v prid šolstva in omike.

10. oktobra so se spomnili 12-letnice žalostnega koroškega plebiscita, ki nam je po krivici odtrgal prelep kos slovenske zemlje. Sredi oktobra so proslavljali obletnico junaških bojov v Balkanski vojni in krvave bitke pri Kumanovu, kjer je bilo maščevano Kosovo in položeni temelji mogočne kraljevine Jugoslavije.

12. novembra so na šoli pripravili predavanje o nesrečni pogodbi v Rapallu, s katero smo Slovenci leta 1920 izgubili pretežni del Notranjske, Goriško, Tržaško in Istro.

1. decembra so kot vsako leto slavili praznik zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev, šolski upravitelj pa je imel govor z naslovom "O Domovina, naša majka".

Vsakoletno miklavževanje so imeli tokrat v šoli in sokolskem domu. V šoli so obdarili 20 revnejših otrok, v sokolskem domu pa 60.

4. december so v duhu izseljenskega tedna posvetili izseljencem.

17. decembra je bila proslava ob rojstnem dnevu Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra, 9. januarja pa so z mašo obhajali rojstni dan kraljice Marije.

Proslave so se kar vrstile in z njimi šole prosti dnevi.

27. januarja je bil praznik sv. Save, 4. februarja pa proslava vladike Strossmajerja.

25. aprila je bil "dečji dan pogozdovanja". 60 otrok je pri Kaluži na parcelni številki 2446/37 posadilo 500 smrekovih sadik.

"Dan treznosti" je bil 29. aprila, 12. maja pa proslava "materinskega dne".

Poleg "praznika štednje" in predavanja o varčevanju pri Poštni hranilnici so 19. in 20. maja imeli tudi protituberkulozne dneve. Posebej za šolsko mladino in posebej za starše.

Zaradi sokolskega pokrajinskega zleta v dneh 28. in 29. junija so z vidovdansko proslavo zaključili pouk že 24. junija.

Seveda se je šolska mladina tudi v tem letu podala na svoje poučne izlete. I. in II. razred si je ogledal Ljubljano in velesojem, III. razred prav tako Ljubljano z muzejem, velesojem in nebotičnikom, IV. razred pa si je na Vrhniki ogledal potujočo razstavo kmetijstva in vzorno kmetijo g. Lenarčiča.

Kronika pove, da je te jeseni vladala huda suša, ob koncu septembra pa so divjali viharji in nalivi. Pridelkov je bilo malo, izredno dobra pa je bila sadna letina. O božiču je bilo tako toplo, da so ljudje goloroki grabili listje v gozdu.

22. julija tega leta je v Ljubljani umrl upokojeni nadučitelj Anton LIKOZAR, ki je v šoli Preserje služboval 8 let, in sicer ob koncu prejšnjega ter na začetku tega stoletja. Po njegovi zaslugi je bil v Preserju 1899 ustanovljen poštni urad, leta 1900 pa odprta železniška postaja.

Začelo se je s spremembami v občini, ko sta se vasi Breg in Pako od nje ločili, iz občine Tomišelj pa sta se k občini priključili vasi Jezero in Planinica. Od občine se je odcepil tudi zaselek Ustje, ki je doslej spadal pod naselje Rakitna.

Po splošnih občinskih volitvah v vsej Dravski banovini 15. oktobra 1933 je bil sestavljen tudi nov krajevni šolski odbor. V njem so bili:

KOŠIR Franc, župan občine Preserje - predsednik

ŽUPANČIČ Ivan, upravitelj šole - poslovodja

UMEK Anton - blagajnik

Odborniki:

KIRN Franc

ULAGA Ivan (Bonač)

ROGELJ Jože, Dolenja Brezovica

BRANCELJ Ivan, Goričica.

Dosedanji upravitelj Ivan ŽUPANČIČ je zaradi bolezni zaprosil za razrešitev, kateri je prosvetni oddelek kraljeve banske uprave v Ljubljani ugodil in 25. oktobra imenoval nadomestnega upravitelja, učitelja Franca REMŠKARJA.

Z ukazom Nj. Veličanstva kralja in na predlog ministrstva prosvete je bila s šole premeščena učiteljica FILIPIČ-KORBAR Jelica. Odšla je na 1. dekliško šolo v Ljubljani.

Na šoli sta manjkali dve učni moči, zato je kraljeva banska uprava z dekretom št. 1005/1 z dne 19. januarja 1934 dovolila poučevanje na šoli Preserje domačinki, diplomirani učiteljici Angeli KOVAČ.

Šolski upravitelj Ivan ŽUPANČIČ je odšel v pokoj, njegove posle pa je prevzel Franc REMŠKAR. Iz Dokležovja je na šolo Preserje prišla gđc. Milena SAKSIDA. Angela KOVAČ, nameščena kot volonterka, je prejemale le malenkostno mesečno podporo, dne 1. oktobra 1934 pa je bila sprejeta na šolo v Dobropolju.

Šolsko leto 1933/34

Šolsko leto 1934/35

Smrt kralja Aleksandra Karadžordževića v Marseillu v Franciji, kjer je bil nanj napravljen atentat, je na prebivalce napravila silen vtis. Nehote so pomislili na atentat v Sarajevu in na ponovno svetovno vojno. Pouka na šoli ni bilo zaradi splošne potrnosti.

V Beogradu je na kraljevski prestol stopil nedoletni sin kralja Aleksandra kralj Peter II. in 10. oktobra 1934 je moralo učiteljstvo v roke upravitelja Remškar Franca položiti zaprisego o zvestobi novemu kralju. Nalog za zaprisego je objavila orožniška postaja.

17. novembra je učiteljsko službo v Preserju nastopila gospa VELKAVRH A. Kristina, ki je doslej poučevala v Žažarju.

Prva gospodinjska šola v Preserju

Na šoli je bila 20. novembra 1934 ustanovljena gospodinjska nadaljevalna šola, v katero se je priglasilo 17 deklet.

Brhke preserske kuharice leta 1931

Praktično kuhanje sta vodili učiteljici Marija JAN in Kristina VELKAVRH, upravitelj Franc REMŠKAR gospodinjsko računstvo in zdravstvo, Milena SAKSIDA pa je teoretično poučevala gospodinjstvo, vzgojo otrok in živiloznanstvo.

Po občinskih volitvah 8. julija 1935 je mesto predsednika šolskega odbora prevzel novoizvoljeni župan Franc KIRN, trgovec iz Kamnika.

Šolsko poslopje je bilo dokaj zanemarjeno, ker ga je načel zob časa. V šolskih počitnicah 1934 so na zgradbi opravili sledeča dela:

- prekritje strehe šole, drvarnice in stranišč,
- pleskanje stanovanjske in učne sobe,
- prezidava šolskih peči,
- pleskanje oken in vrat.

Opravili so še mnogo manjših popravil.

Tudi na šolskem vrtu so v tem letu opravili mnogo koristnih del. Cepili so nad 350 divjakov sadnega drevja in posadili 12 jablan. Popravili so in z opečnato kritino prekrili tudi čebelnjak. Popolnoma so obnovili razpadlo ograjo vrta in pri tem dobili vso pomoč občanov v delu in lesu. Dela so veljala 3251,85 dinarjev.

Zaradi evharističnega kongresa v Ljubljani se je šolsko leto zaključilo 26. junija.

Na pobudo upravitelja Remškarja je bila pri šoli organizirana razstava sadja in orodja, ki se uporablja pri sadjarstvu. Razstavo so spremljala tudi predavanja sadjarskih strokovnjakov, ki se jih je udeležilo 63 posestnikov in njihovih sinov.

Tukajšnji kmetovalci so se v tem letu zavzemali za ustanovitev živinorejske selekcijske zadrage, vendar se je interes na ustanovnem občnem zboru polegel, ker ni bilo pričakovati takojšnjega dobička.

V začetku decembra je bila vložena prošnja za ustanovitev kmetijske nadaljevalne šole, vendar je kraljeva banska uprava odobrila le pripravljalni tečaj za pouk in vzgojo kmečke mladine. V tečaj se je vpisalo 25 gojencev. Obdelali so vse panoge kmetijstva. Na predavanja pa so vabili tudi druge občane. Ob koncu 70-urnega tečaja so si ogledali tudi naprave kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu.

Zaradi italijansko-abesinske vojne so države članice Društva narodov uvedle proti Italiji gospodarske sankcije. Vsa trgovina je zastala. Cene poljedelskih in gozdnih proizvodov so silno padle, industrijski izdelki pa so postali skoraj nedosegljivi.

Število šoloobveznih otrok se je tako povečalo, da je krajevni šolski odbor začel pogajanja z lastniki parcel, ki bi prišle v poštev za gradnjo nove šole.

Kronika omenja tudi vsakoletne zdravniške preglede šolskih otrok in njih zdravstveno stanje. To leto je zdravniški pregled opravil banovinski zdravnik dr. Zupan iz Bistre. Pri 47 učencih je ugotovil golšo, pri 54 pa povečane limfatične žleze.

V začetku leta so na šoli poučevali: REMŠKAR Franc-upravitelj, REMŠKAR Marija, VELKAVRH Kristina in SAKSIDA Milena.

Učiteljica Kristina VELKAVRH je 30. oktobra 1936 odšla na novo službeno mesto v Dolenji Logatec. Na njeno mesto je prišla z odlokom ministra prosvete št. 56.020 z dne 8. septembra 1936 učiteljica MAROLT-URBAS Antonija.

V septembru 1936 je krajevni šolski odbor na kraljevo bansko upravo napisal prošnjo za komisijski ogled zemljišča, kjer naj bi postavili novo šolsko poslopje. Predlagali so tri zemljišča in sicer:

1. zemljišče šolskega vrta, parc. št. 2973, k. o. Kamnik, v izmeri 2093 m²,
2. zemljišče župne nadarbine, parc. št. 393, k. o. Preserje in
3. zemljišče PERŠIN Janeza, ki je živel v Ameriki, parc. št. 2965 in 2961, k. o. Kamnik, v izmeri 9977 m².

Komisijo za ogled so sestavljali: ŠTRUKELJ Ivan, banski šolski nadzornik, ing. STEPANČIČ Maks, dr. ŠIMNIC Amalija, zdravstveni svetnik, DRNOVŠEK Franc, sreski šolski nadzornik, URBANČIČ, tajnik banovinskega šolskega odbora, REMŠKAR Franc, šolski upravitelj, KIRN Franc, predsednik občine Preserje in člani šolskega odbora ter občine. Navzoči so bili seveda tudi lastniki zemljišč in mejaši. Komisija se je odločila za zemljišče zdomca Janeza PERŠINA, vendar na dvakratno pisanje v Ameriko ni bilo odgovora. Janez PERŠIN je po dolgem času le pisal svoji sestri Frančiški PETELIN iz Kamnika št. 50 in ji sporočil, da svojega zemljišča ne proda, niti ga ne zamenja z zemljiščem šolskega vrta. Župnik g.

Šolsko leto 1935/36

Šolsko leto 1936/37

Mihael PERČIČ je bil pripravljen odstopiti zemljišče župnijske nadarbine v zameno za šolski vrt, s čemer pa se spet ni strinjal krajevni šolski odbor. Nikakor se niso mogli sporazumeti glede zemljišča, pa so se končno le odločili, da od parcele št. 2965 PERŠIN Janeza iz Amerike vzamejo del zemljišča, ki je kamnito in neplodno, ter del parcele št. 393 last župnijske nadarbine. Ponovno so pisali v Ameriko in Janez PERŠIN je v odprodajo kamnitega zemljišča privolil. To je sklepali iz tega, da je v komisiji za odmero zemljišča sodeloval tudi PETELIN Andrej v njegovem imenu. Dne 17. julija 1937 je ing. VERBIČ odmeril zemljišče župnijske nadarbine in Janeza PERŠINA. Kraljeva banska uprava je namreč z odlokom št. 4830/2 z dne 14. julija 1937 šolskemu upravitelju in občini naročila, da zemljišče takoj odkupijo.

Od župnijske nadarbine so torej kupili njivo, parc.št. 393/1 v izmeri 822 m², in travnik parc.št. 392/3 v izmeri 1286 m². Kupili so tudi zemljišče PERŠIN Janeza parc.št. 2965/2, njivo v izmeri 1216 m² in pašnik, parc. št. 2961/2 v izmeri 548 m². Novo stavbno zemljišče je merilo 3872 m².

Šolsko leto 1937/38

Število šolskih otrok je v tem letu poraslo. Učilnica je bila že do sedaj premajhna, zato so morali pouk temu primerno prilagoditi. "Živ dokaz kako zelo smo potrebni novega šolskega poslopja!" piše v kroniki tega leta.

7. decembra 1937 je bila podpisana kupna pogodba med občino in župnijsko nadarbino za odkup zemljišča za šolo. Kupna pogodba je bila poslana tudi Janezu PERŠINU v Kanado, vendar se je ta med tem časom ponesrečil v rudniku in uradno overovljene pogodbe ni vrnil pravočasno.

V občinskem proračunu so predvideli sredstva za gradnjo nove šole in za narodno prosveto 7.159.- din, za nakup zemljišč 17.000.- din in za stavbni fond 10.000.- Sklenili so pobirati tudi 64% doklad od skupnega davčnega predpisa.

Ko so bile priprave na gradnjo nove šole v polnem teku, so se občani oglasili z zahtevo po napeljavi elektrike. "Ne nove šole, pač pa elektriko!" je bila njihova parola. Občina je zaradi tega morala med občani poiskati rešitev, kako uresničiti oba projekta. Za elektriko so razpisali nekak samoprispevek, plačljiv v treh letih.

Janezu PERŠINU, ki je med tem časom ozdravel, so v Kanado ponovno poslali kupno pogodbo, ki naj bi jo podpisano in overovljeno od tamkajšnjega javnega notarja poslal jugoslovanskemu konzulatu v Kanadi. Tega ni storil in pogodba je ostala neveljavna. Občina jo je zato sama poslala v Kanado in v zelo kratkem času je prišla nazaj overovljena, da je bilo moč izvršiti zemljiškoknjižni prepis.

Zdravniški pregled šolskih otrok je ugotovil več primerov suma tuberkuloze.

Šolsko leto 1938/39

Za gradnjo nove šole so se v tem letu pripravljali načrti, obenem pa zbiral potrebna finančna sredstva.

Načrt bi brezplačno izdelala kraljeva banska uprava, sredstev pa od države ni bilo mogoče dobiti. Posojila za šole je država dajala samo občinam ob mejah in narodnostno ogroženim pokrajinam.

Prvotni načrt je predvideval 6 učilnic, 2 družinski stanovanji s pritiklinami, cca 20 m² veliko pisarno in prav tako sobo za učila. Predračun je znašal od 600.000.- do 700.000.- din, v skladu pa so do tedaj zbrali le 120.000.- din. Občina tako velikega zneska sama ne bi zmogla. Spremenili so načrt, ki ga je kraljeva banska uprava sprejela. Tako naj bi nova šola imela le 4 učilnice, eno družinsko in eno samsko stanovanje ter klet v izmeri 20 m². Pisarna in zbornica naj bi ostali po prvotnem načrtu. Načrt je predvideval poznejšo dozidavo dveh učilnic. Občina je v polni meri izpolnila svojo dolžnost glede financiranja gradnje nove šole. Župan je bil v tistem času Franc SUHADOLNIK.

Po zaključku šolskega leta so se trije učenci vpisali v gimnazijo, štirje pa v meščansko šolo v Ljubljani.

Pouk je bil zaradi pomanjkanja prostorov močno oviran, saj so učenci višjih razredov prihajali k pouku samo trikrat tedensko. Pouk je bil oviran tudi zaradi prihajajočih vojnih razmer. Vojaše oblasti so že v začetku septembra odredile delno mobilizacijo vojnih obveznikov. Mobilizirali so tudi vprežno živino in vozove. Na kmetijah ni bilo dovolj delovne sile, zato so učenci višjih razredov ostajali doma.

Z odlokom ministrstva prosvete III. br. 47.372 z dne 23. 8. 1939 je bila na šoli nameščena gdč. Marija TORKAR, do sedaj učiteljica v Tišini pri Murski Soboti, na drugo delovno mesto v prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave pa je odšla učiteljica Milena SAKSIDA.

Razmere v državi so se iz dneva v dan zaostrovale in 1. aprila 1941 je bila zaukazana splošna mobilizacija vseh vojnih obveznikov. Vpoklican je bil tudi šolski upravitelj Franc REMŠKAR, ki je opravljal posle komandanta železniške postaje v Črnomlju. Bil je rezervni poročnik.

1. aprila 1941 je prišlo brzojavno sporočilo, da se začasno ukine šolski pouk. Upraviteljske posle na šoli je prevzela učiteljica Marija REMŠKAR.

6. aprila 1941 je izbruhnila II. svetovna vojna. Na veliki petek pa so v Ljubljano vkorakale enote italijanske vojske.

V maju istega leta so se na uradih in javnih zgradbah pojavili dvojezični napisi, pa tudi šola Preserje je dobila svoj italijansko-slovenski pečat.

Šolsko leto 1939/40

II. svetovna vojna tik pred vrati

Šolsko leto 1940/41

Menjali so se časi in pečati

Oblast je zahtevala v vseh šolah fašistični pozdrav, na stene pa so morali izobesiti sliki italijanskega kralja Viktorja Emanuela III. in ministrskega predsednika Benita Mussolinija. V šolah je bil uveden tudi pouk italijanskega jezika.

15. aprila je posle upravitelja ponovno prevzel Franc REMŠKAR.

Šolsko leto 1941/42

Že v začetku šolskega leta je bila na Vrhniko premeščena učiteljica Žekš-Torkar Marija, na njeno mesto pa je prišel "poverjeni" učitelj Franc TROŠT, bivši upravitelj v Litiji, odkoder so ga pregnali Nemci.

Zaradi vse večje prostorske stiske v šoli in slabih izgledov za gradnjo nove šole so pridobili prostor v hiši posestnika Andreja Suhadolnika v Preserju. Soba je merila 4,40 x 7,50 m in je zadostovala za 40 učencev.

5. februarja 1942 je bila po odloku Visokega komisariata ponovno ustanovljena kmetijsko-nadaljevalna šola. Pozimi 1941/42 je tu delovala tudi gospodinjska šola.

Udeleženke gospodinjske šole

Italijanske oblasti so izvajale vedno večji pritisk na ljudstvo in predvsem na slovensko učiteljstvo. Oblast je zahtevala vpis mladine v fašistično mladinsko organizacijo GILL (Gioventu italiana littorio Lubiana). Odzvalo se je le nekaj učencev. Izmed učiteljev se za vpis v fašistično stranko ni odzval nihče. Bojkotirali so tudi ustanovitev šolske kuhinje.

V noči od 18. na 19. maja so partizani prvič napadli Podpeč, manjši boji pa so se od časa do časa nadaljevali. S poukom na šoli so zaradi vse večje nevarnosti 18. maja 1942 prekinili.

Šolsko leto 1942/43

Vojne razmere so grobo posegle tudi v delovanje šole, saj se je učiteljstvo zaradi nevarnosti na podeželju umaknilo na svoje domove. V mesecu maju je tako odšel v Ljubljano učitelj Franc TROŠT, ki je bil iz službe odpuščen in so mu ustavili prejemke. Odpustili so ga, ker je njegov sin odšel v partizane.

Domov je odšla tudi učiteljica MAROLT-URBAS Antonija. Tudi upravitelj Franc REMŠKAR se je umaknil v Ljubljano, kjer pa so ga 10. avgusta 1942 aretirali in že v začetku septembra odpeljali v internacijo na Rab. Tam je bil do 17. julija 1943. Upraviteljske posle na šoli je ponovno prevzela REMŠKAR-JAN Marija. Ker je na šoli ostala sama, ji je bila v pomoč dodeljena učiteljica Julija TROTOŠEK-LAPANJA, ki je službo nastopila 19. 11. 1942. Iz Orehovice na Dolenjskem

je na šolo prišla še učiteljica Antonija ŠMITEK, za njo pa 11. 12. 1942 še Elizabeta ZORKO-ŠULIGOJ. Učiteljici TROTOŠEK in ZORKO sta bili pregnani iz krajev, ki so jih zasedli Nemci.

V občini so tedaj vladale izredne razmere, šolski obisk je močno upadel. Skoraj vsi moški so bili v internaciji in so zato kmetijska dela morali opravljati otroci. Ob zaključku šolskega leta so bila podeljena spričevala v italijansko-slovenskem jeziku.

Redni pouk se je začel 12. oktobra. V tem letu pa so na šoli poučevali Franc REMŠKAR, Marija REMŠKAR, Antonija ŠMITEK, Elizabeta ZORKO in Julija TROTOŠEK. Upraviteljske posle je ponovno prevzel Franc REMŠKAR, ki pa je bil po internaciji na Rabu telesno oslavljen. Moral je za nekaj mesecev v bolnišnico, med tem časom pa ga je nadomeščala Marija REMŠKAR.

Pouk je bil med letom dvakrat prekinjen, ker je bilo prihajanje otrok zaradi občasnih bojov med Nemci in partizani na robu okoliških gozdov smrtno nevarno.

Sklad za gradnjo nove šole je ob koncu šolskega leta znašal 45.652,03 italijanskih lir, vendar na začetek gradnje zaradi vojne vihre ni bilo mogoče misliti.

Območje občine Preserje je bilo v tem času izpostavljeno nenehnim spopadom med Nemci, partizani in domobranci, zato je bil pouk na šoli večkrat prekinjen. Kljub navodilom oblasti so učitelji poučevali le predmete, ki jih človek potrebuje za življenje. Zahteva po obveznem učenju nemškega jezika je bila le na šolskem urniku, izvajala pa se ni nikoli.

Na šoli so v tem letu poučevali Franc REMŠKAR kot šolski upravitelj, Marija REMŠKAR in Antonija ŠMITEK. Z odlokom šefa pokrajinske uprave je 3. oktobra 1944 nastopil začasno službo Franc VERBIČ, begunec iz Prekmurja, sicer pa domačin iz Kamnika. Za poverjeno učiteljico je bila 22. septembra 1944 nameščena še Marija BRAS, ki je doslej poučevala v Borovnici, pred vojno pa v Sevnici ob Savi.

Iz poročil, ki so prihajala z bojišč po Evropi, je bilo v tem letu že slutiti propad Nemčije in s tem konec vojne. V januarju 1945 so se v Kamniku in Preserju nastanili domobranci. Zasedli so prosvetni dom v Preserju, ga obzidali z obrambnim zidom in ogradili z bodečo žico. V Kamniku so zasedli hišo Frančiške Petelin in jo prav tako obdali z bodečo žico in bunkerji. Posadke so ta oporišča zapustile takoj ob kapitulaciji Nemčije. Med 5. in 6. majem 1945 se je iz smeri Cerknice in Begunj preko Rakitne in Borovnice pomikala XIII. Hercegovska udarna brigada NOV. Enote, ki so prišle preko Borovnice, so se 5. maja nastanile tudi v preserski šoli. Ta dan je bil pouk prekinjen do 14. maja, ko se je nadaljeval do konca šolskega leta 1945.

Italijanska okupatorska vojska je podjarmila naše kraje, saj je nekdanja Jugoslavija zaradi svojih trhljih temeljev v nekaj dneh razpadla. Svoboda naših narodov je bila poteptana, odvzete pa so jim bile tudi vse pravice.

Šolsko leto 1943/44

Šolsko leto 1944/45

Iz kronike tega šolskega leta naj ob tej priložnosti povzamemo nekaj misli za osvetlitev dogodkov med štiriletno bratomorno vojno. Zgodovina se ponavlja pravijo, o tem pa je prav lepo napisal tudi naš največji pesnik France Prešeren v "Krstu pri Savici".

*"Šest mes'cev moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca brata,
kako strašna slepota je človeka"...*

In na koncu:

*"Leži kristjanov več od polovice,
med njimi, ki so padli za malike,
Valjhun zastonj tam išče mlado lice,
njega, ki kriv moritve je velike"...*

Spomenik žrtvam II. svetovne vojne

Šolsko leto 1945/46

Že tedaj je bilo jasno, da slovenskemu narodu preti iztrebljenje, če se temu ne postavi v bran. V pogorju Krima kot vsepovsod po Sloveniji so se zbirale partizanske enote in se borile proti okupatorju. Ker je okupator med ljudmi iskal tudi svoje sodelavce, se je tej borbi pridružila še državljanska vojna. Vrstile so se aretacije, ustrelitve, požigi domačij, izgoni v koncentracijska taborišča in druge vojne grozote.

Ko so utihnili topovi, eksplozije bomb, drdranje brzostrelk, se poleg dim s požganih domačij in se osušile solze na licih naših mater in otrok, je bilo preštevanje žrtev grozljivo.

V II. svetovni vojni so igubili svoja življenja:

- v koncentracijskih taboriščih.....26
- v borbi.....46
- ustreljeni kot talci47
- po vojni brez sodbe pobiti domobrancji.....63

V času vojne je bilo na območju občine Preserje požganih tudi 73 večjih in manjših poslopij.

V novih, povojnih razmerah, ki so bile zaradi posledic štiriletnje vojne izredno težke, je na šoli Preserje upraviteljske posle vodil Franc REMŠKAR, poučevali pa sta še učiteljici Marija REMŠKAR in Marija BRAS. 01. 11. 1946 je službo na tej šoli nastopila Marija BOŠTELE, absolventka trimesečnega tečaja v Kranju. Nekoliko pozneje je na šolo iz Štor pri Celju prišla še učiteljica Josipina KUMER. Učitelj Franc VERBIČ je bil na lastno željo premeščen za upravitelja šole v Rakitni, Antonija ŠMITEK pa je odšla v Kranj za učiteljico na gimnaziji.

Kot rečeno, so bile učne razmere v prvem letu po strahoviti vojni zelo težke. Mladina, ki je bila priča vojnim grozotam, je bila silno razdražljiva, zagrenjena, živčna in prestrašena. Le stežka je sledila pouku, učenje pa je po večini zanemarjala. Znanje, ki ga je pridobila v vojni, je bilo le površno in vsepovsod je bilo opaziti neko praznino. Šolski pouk se je odvijal še v tretji zasilni učilnici, in sicer v zgradbi Andreja Suhadolnika v Preserju št. 12. Učnih knjig ni bilo. Čitanke sta nadomeščala "Pionirski list" in "Ciciban".

Šolsko leto 1946/47

Vodstvo šole in učiteljstvo je ostalo isto, začasno (le za nekaj dni) pa je bila na šolo premeščena učiteljica Josipina RACE. Že po nekaj dneh je odšla na pomožno šolo v Ljubljano.

V tem letu je bila ustanovljena nadaljevalna šola za kmečko mladino. K pouku se je prijavilo 38 učencev in 37 učenk. Poleg učiteljev šole sta v nadaljevalni šoli poučevala še Franc SUHADOLNIK iz Preserja 46 in Anton UMEK iz Preserja 47. Predmeti nadaljevalne šole so bili: računstvo s knjigovodstvom, združništvo, kmetijstvo, higiena, slovenski jezik, vzgojeslovje, zgodovina, zemljepis, kuhanje in gospodinjstvo. Zanimanje za pouk je bilo veliko in vsi prijavljeni učenci so vztrajali do zaključka. Za trud in požrtvovalno delo učiteljev kljub obljubi ni bilo plačila.

V rednem šolskem pouku je bila uvedena sedemletna šolska obveznost.

V pokoj je odšla izredno sposobna učiteljica Josipina KUMAR, pouk v 2. razredu pa je prevzel že upokojeni učitelj Henrik LEGIŠA. Ob koncu šolskega leta je dolgoletno upraviteljevanje na šoli Preserje zapustil Franc REMŠKAR, ki je bil imenovan za pomožnega okrajnega inštruktorja, prevzel pa je tudi mesto šolskega upravitelja na sedemletni šoli v Sostrem pri Ljubljani. Z njim je iz Preserja odšla tudi učiteljica Marija REMŠKAR, za začasnega upravitelja pa je bila imenovana Marija BRAS.

Šolsko leto 1947/48

Šola v Preserju, ki jo je dosedanji ravnatelj Franc REMŠKAR dvignil na raven ene najboljših šol v okraju Ljubljana-okolica, je v tem letu doživela velike kadrovske spremembe. Poleg začasne upraviteljice in učitelja Henrika LEGIŠE je na šolo prišla še učiteljica Pavla JANŠA. Pouk je potekal v treh učilnicah. Kronika govori o močni pionirski organizaciji na šoli in o njenih nastopih na raznih proslavah in mitingih.

Šolsko leto 1948/49

Še večje kadrovske spremembe beležimo v tem šolskem letu. Začasna upraviteljica in učiteljica Marija BRAS je odšla v Presko pri Medvodah, Pavla JANŠA v Zapotok, Henrik LEGIŠA pa na Brezovico pri Ljubljani.

Šolsko leto 1949/50

Kot šolski upravitelj je službeno mesto nastopil Janez RUPNIK, ki je sem prišel iz Prežganja, iz Tomišlja je prišla učiteljica Majda JUVAN, Melita ČAMPA iz Blok pri Novi vasi, iz Zapotoka pa Roza STROJAN. Melita ČAMPA se je že v decembru vrnila nazaj na Bloke.

Kronika govori o slabem učnem uspehu v tem letu, kar bi verjetno lahko pripisali tudi veliki kadrovski spremembi. Že izkušnje nas namreč učijo, da pogosto menjavanje učiteljev ni ravno priporočljivo.

Spet smo priča kadrovskim spremembam, saj je učiteljica Roza STROJAN odšla na Višjo pedagoško šolo v Ljubljano, prišli pa sta učiteljici Vladimira DERMAŠA iz Vrha pri Sv. Treh kraljih in Roza PUNTAR iz Blance pri Sevnici v krškem okraju. Porodniški dopust dveh učiteljic med šolskim letom je oviral pouk, sicer pa je dopust takrat trajal le 60 dni.

Šolsko leto 1950/51

V zimskih mesecih je na šoli potekal kuharski in šiviljski tečaj. Bil je zelo dobro obiskan. Prav tako veliko udeležbo je imel izobraževalni tečaj, ki so ga vodili upravitelj Janez RUPNIK ter učiteljici Slavka DERMAŠA in Roza STROJAN.

V tem letu prihaja do splošne ugotovitve, da staro šolsko poslopje nikakor ni primerno za sodoben šolski pouk. Že dolgo namreč ne ustreza higienskim in zdravstvenim predpisom. Nima niti stranišča za šolsko mladino, dotrajana pa so tudi vsa okna. Popravilo šolske zgradbe bi veljalo več kot gradnja nove, so menili odgovorni možje.

Šolsko leto 1951/52

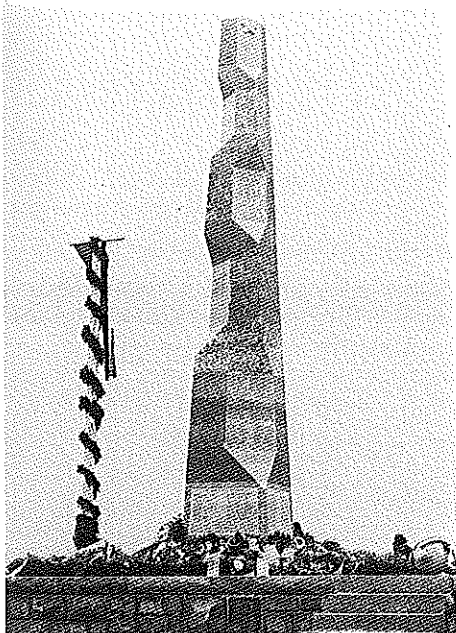
Tokrat se učitelji niso menjavali, zato so šolske in izvenšolske dejavnosti bile izredno bogate. Učiteljici sta režirali nekaj igrice, pripravili proslave ob pomembnih državnih praznikih in rojstnem dnevu maršala Tita, na šoli pa so spet organizirali kuharski in gospodinjski tečaj. Imeli so tudi pet

dobro obiskanih roditeljskih sestankov. Nadzor šole je v tem letu opravljal nadzornik Drago VONČINA.

Na posredovanje sanitarne inšpekcije so zgradili tudi šolska stranišča.

V aprilu 1952 so se kraji Preserje, Podpeč, Jezero in Rakitna združili v samostojen občinski odbor Podpeč-Preserje, katerega predsednik je bil Matija NAGODE, tajnik pa Vinko KRAŠOVEC. Sedež občine je bil v Kamniku pri Koširju. Od leta 1953-1956 je bil predsednik občine Andrej PETELIN iz Kamnika pod Krimom, nato pa Stanko PETELIN iz Podpeči.

Šolsko leto 1952/53

Spomenik na Sodnem vrhu

Novo šolsko leto se je začelo 1. septembra. Učenci so se zbrali ob 8. uri zjutraj v lepo okrašenem razredu, kjer je bila tudi primerna proslava. Zbrani so bili vsi učitelji na šoli. Po zvokih pionirske himne je upravitelj v kratkih stavkih učencem povedal, zakaj se moramo učiti: "SEBI V KORIST IN ZA KORIST SKUPNOSTI". Sledile so deklamacije in petje narodnih pesmi. Istega dne popoldne so članice AFŽ (Antifašistične fronte žena) pogostile učence 1. razreda s pecivom in čajem.

Začetek šolskega leta sem tokrat namenoma opisal bolj podrobno, ker je to bil vedno izredno slavnosten trenutek, le himne so bile drugačne, drugačni nagovori in drugi gostitelji prvošolčkov. Kaj hočemo, časi in himne se spreminjajo, pecivo pa je vselej sladko.

V tem letu, ali točneje 7. decembra 1952, so bile v Preserju volitve v občinske svete. Za predsednika nove občine z naselji Preserje, Podpeč in Rakitna je bil v januarju 1953 izvoljen Andrej Petelin iz Kamnika pod Krimom, za predsednika sveta pa Anton Umek iz Preserja.

Sledil je popis prebivalstva, ki je v šolskem okolišu naštel 1564 prebivalcev.

Sanitarna inšpekcija je v tem letu trikrat pregledala šolsko poslopje in ugotovila, da to nikakor več ne ustreza niti najmanjšim zdravstvenim zahtevam. Kronika govori o izredno slabem šolskem obisku, saj več učencev šole sploh ni obiskovalo. Posredovati sta morala okrajni in občinski odbor.

Šolo je v tem letu nadziral Drago Vončina, upraviteljica pa je bila Majda Juvan.

Šolsko leto 1953/54

Upraviteljske posle je prevzel učitelj TROTOŠEK Julij, ki je bil sem premeščen iz Stare vasi pri Krškem skupaj s svojo ženo, učiteljico TROTOŠEK Julijano.

Šolsko poslopje je bilo temeljito obnovljeno, vendar je bila to le zasilna rešitev.

Na šoli je deloval pionirski odred "Ljubo Šercer", v katerem so se učenci pripravljali na razne proslave, športna tekmovanja in fizkulturne nastope. Pevski in igralski krožek sta za občinski praznik Preserja, 18. maja, pripravila uspešen kulturni spored. Na Sodnem vrhu so 16. maja tega leta odkrili spomenik žrtvam fašističnega nasilja.

Tudi v Preserju je bila v tem letu ustanovljena kmetijska gospodarska šola, v katero so se vpisali fantje in dekleta letnikov 1936 in 1937. Šola se je začela 1. novembra, zaključila pa 15. marca. V zimskih mesecih je potekal tudi zdravstveni tečaj.

Z manjšimi kadrovskimi spremembami je pouk vse leto nemoteno potekal. V kolektivu so vladali dobri medsebojni odnosi. Pouk se je odvijal v dveh poslopijih.

Pionirski odred je izvedel nekaj smučarskih tekem, na šolskem vrtu pa so odstranili stara drevesa in nasadili nova z opazovalno nalogo, katera vrsta sadnega drevja se bo najbolje obnesla.

Učenci so v maju sodelovali pri pogozdovanju in posadili 7500 smrekovih sadik. Pri pogozdovanju v okviru Gozdnega gospodarstva so učenci sodelovali vsako leto in si tako zaslužili sredstva za zaključne šolske izlete.

Pogozdovanje v k.o. Preserje

Učiteljica DREV Sonja je bila premeščena na osnovno šolo Ihan, SLABE Marija pa v Notranje gorice. Iz Hotedršice je na šolo prišla učiteljica FINK Benjamina.

Zunanost šolskega poslopja je bila obnovljena in prepleskana. Prepleskana so bila tudi vsa okna.

Šolski zdravnik dr. Jože PETROVČIČ že nekaj let ugotavlja razna rahitična obolenja in podhranjenost šolskih otrok.

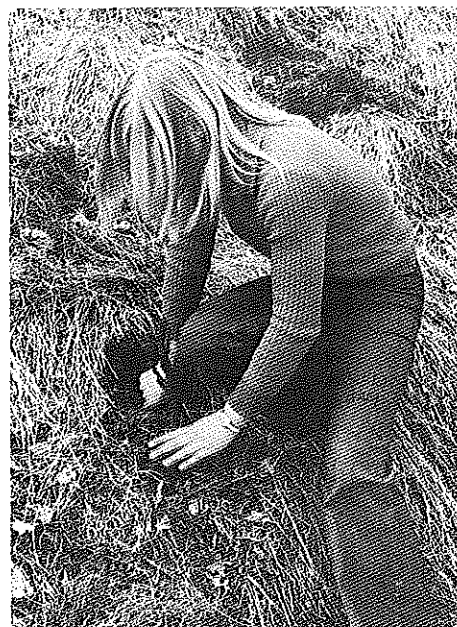
Šolski odbor je štel 7 članov, predsednik pa je bil Anton UMEK.

V Ponikvah je 6. junija pri kopanju utonil učenec 4. razreda Alojz Podboj.

Pouk se je začel šele 15. septembra, ker sta se med otroci pojavila otroška paraliza in meningitis.

Upravitelj TROTOŠEK Julij in njegova žena Julija sta bila na lastno prošnjo premeščena v Notranje gorice. Upraviteljske posle je prevzel ZORN Viljem iz Šentjanža na Dolenjskem.

Šolsko leto 1954/55

Dve mladi sadiki

Šolsko leto 1955/56

Šolsko leto 1956/57

Na šolo je prišla MANCINI Silva, ki jo je že po mesecu službovanja zamenjala URBANČIČ Angela, pripravnica iz Rovt nad Logatcem. Na šoli je v tem letu učila tudi učiteljica HROVATIN Helena.

Tudi v tem letu je šolo nadziral VONČINA Drago, obiskala pa sta jo tudi predsednik občine Janez ČERIN in predsednik občinskega šolskega sveta Stane KOVŠKA.

Otroška paraliza je še naprej povzročala težave. Poostrili so higienske ukrepe in uvedli redne preglede ter cepljenja.

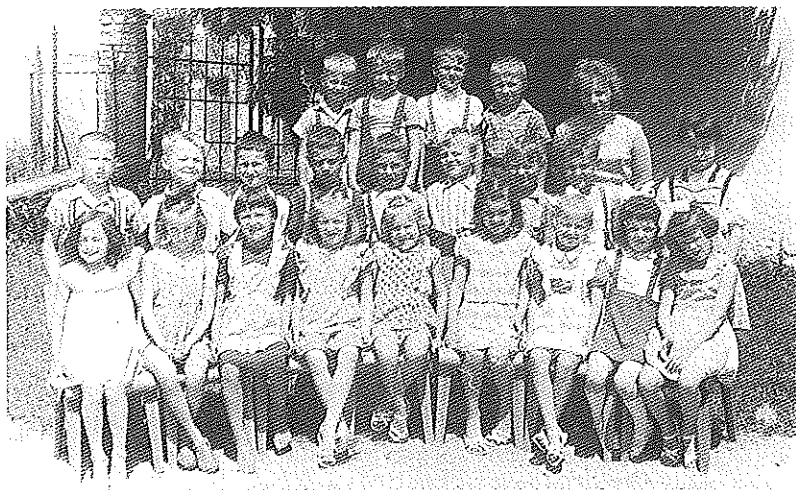
Pomlad v šolskem sadovnjaku

S šolskim letom 1957/58 se je žal prenehala pisati za šolo tako pomembna kronika dogodkov. Kdo je v to privolil, ne moremo reči, je pa s tem seveda nastala nepopravljiva škoda. Mnogo dogodkov je tako odšlo v pozabo in jih v tej knjigi ne moremo ovekovečiti. Šolska kronika se od tedaj ni pisala tudi na obeh šolah na Jezeru in v Rakitni.

Iz razpoložljivega slikovnega gradiva, ki so nam ga dali na voljo nekdanji učitelji in učenci, smo za zaključek pripravili kratko fotoreportažo. Ker slika včasih lahko pove več kot besedilo, bomo s tem morda le dosegli nekakšno dopolnilo za izgubljene spomine na delo in življenjski utrip šole v Preserju.

Bilo je nekoč...

Šolsko leto 1959/60 in učenci
razredničarke Brigitte Arh

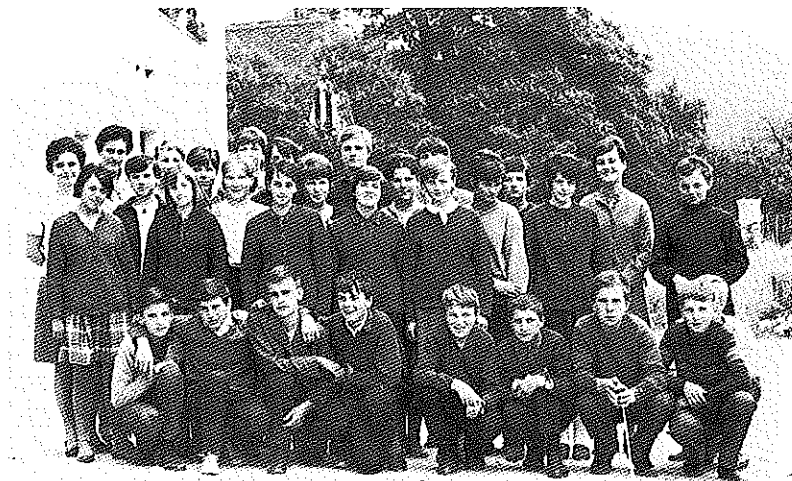
Razredničarka Brigita Arh
z letnikom 1960/61

Razred Jožeta Kmetca in Mihaele Urbanc v
šolskem letu 1964/65

Petelin Marta, Žitko Meta, Mavec Angela,
Kastelec Dušan, Možek Jože, Perko Zvone,
Rupar Janez, Jemc Jože, Nagode Milan,
Legiša Janez, Gregorka Pavle, Pristavec
Janez, Šinkovec Alojz, Petelin Matjaž,
Makovec Janez, Brancelj Vera, Križnik
Slavka, Petrič Minka, Mavec Anica,
Mikolič Jožica

Razredničarka Anka Selan s svojimi učenci
v šolskem letu 1966/67

8. razred v šolskem letu 1970/71

z leve proti desni:

Zinka Kogovšek, Danica Zavodnik, Milena
Grdadolnik, + Danica Turšič, Anica Jurček,
Marička Harc, + Ljuba Koščak, Metka
Svete, Majda Šmid, Rado Švigelj, Mirko
Rogelj, Andrej Rus, Janez Likovič, + Anton
Knap, Janko Grča in Alojz Šivic.

In še učitelji v letu 1967: Marina Vraneš,
Romana Bassin, Anka Selan, Milan Kavčič,
Alenka Jurman in Jožica Rezar.

PREGLED ŠOLSKEGA OBISKA OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

Šolsko leto	dečki	deklice	skupaj
1912/13	114	110	224
1913/14	117	124	241
1914/15	112	128	240
1915/16	106	121	227
1916/17	117	124	241
1917/18	136	117	253
1918/19	127	122	249
1919/20	125	120	245
1920/21	125	112	237
1921/22	92	85	177
1922/23	102	89	191
1923/24	98	82	180
1924/25	91	80	171
1925/26	75	81	156
1926/27	81	68	149
1927/28	72	75	147
1928/29	57	73	130
1929/30	59	76	135
1930/31	55	85	140
1931/32	57	90	147
1932/33	72	86	158
1933/34	71	94	165
1934/35	78	88	166
1935/36	82	90	172
1936/37	99	96	195
1937/38	101	106	207
1938/39	118	102	220
1939/40	116	104	220
1940/41	114	104	218
1941/42	122	112	234
1942/43	117	101	218
1943/44	113	95	208
1944/45	113	89	202
1945/46	-	-	208
1946/47	87	78	165
1947/48	82	72	154
1948/49	83	68	151
1949/50	90	58	148
1950/51	84	53	137
1952/53	70	63	133
1953/54	70	72	142
1954/55	77	66	143
1955/56	78	62	140
1956/57	75	53	128

VEROUK

Nekoč je bil verouk sestavni del šolskega pouka in obvezen predmet za vse šoloobvezne otroke. Poučevali so ga običajno župniki fare, kjer je bila šola, ali pa so k pouku prihajali duhovniki-kateheti, določeni s strani škofije. V šolski kroniki je verouku ali veronauku posvečeno posebno mesto, zato naj se tudi v tej knjigi vrnemo v čase, ko so naši predniki v osnovni šoli prejeli osnovni nauk svoje veroizpovedi.

Prvi učitelj krščanskega nauka v šoli Preserje je bil g. Martin MOLEK, ki pa se je 20. oktobra 1876 preselil v Preddvor pri Kranju. Na njegovo mesto je iz Škofje Loke prišel g. Anton MANDELIC. Po treh letih je g. MANDELIC prevzel mesto farnega oskrbnika v Banjaloki na Dolenjskem, iz Mirne na Dolenjskem pa je prišel g. Ivan POGAČNIK. Krščanski nauk je v tem času poučeval tudi kaplan g. Gustav SCHIFFRER, ki pa je bil 4. decembra 1888 premeščen v Cerklje na Gorenjskem. 5. decembra 1888 je verouk začel poučevati g. Janez HUDOVERNIK iz Leskovca pri Krškem. Tudi ta ni dolgo ostal v Preserju, ker je že v letu 1890 prišel za verskega učitelja novoposvečeni mašnik g. Janez BARTELMETU iz Kočevja. V šolski kroniki je o g. Janezu BARTELMETU bilo zapisano: "Kako je bil g. BARTELMETU za kerščanski nauk vnet, je razvidno iz tega, da je v 4 mesecih 20 ur zamudil". Zaradi tega so ga zamenjali in je na njegovo mesto prišel g. Feliks KNIŽEK.

V avgustu 1908 je tudi katehet g. Janez DEŽMAN, ki je tu služboval dve leti, odšel iz Preserja. Pouk verouka v šoli je tudi on večkrat opustil.

Krščanski nauk je za njim poučeval katehet in tukajšnji kaplan g. Matija SELAN, ki je po treh letih odšel v ljubljanske "Škofove zavode". Bil je vedno prijatelj učiteljstva in vzoren katehet. Nasledil ga je kaplan g. Ivan SEVER iz Mirne peči, ki je že 21. septembra 1914 odšel za župnijskega upravitelja v Prebold. Že isti dan je na njegovo mesto prišel semeniški duhovnik, kaplan g. Janez ČRNILEC. Krščanski nauk je na šoli Preserje poučeval do 9. januarja 1917. Nasledil pa ga je vojni kurat g. Leopold ERZIN.

V šolskem letu 1917/18 je veronauk začel poučevati katehet g. Ignacij SKOBE. V aprilu 1918 pa je umrl tukajšnji župnik, duhovni svetnik g. Matej GERZIN.

Župnijo je v letu 1918 po g. SKOBETU vodil g. Edvard ŠIMNIC, vendar le do leta 1919, ko je kot župnijski upravitelj nastopil g. Mihael KMET. Že leta 1920 je bil za župnika v Preserju imenovan g. Mihael PERČIČ.

Veroučitelj-kaplan g. Jože LOVŠIN je 7. julija 1923 utonil v jezeru pri vasi Jezero.

Kot novi kaplan-veroučitelj je 28. aprila 1925 službo nastopil novomašnik Ivan ŠTRUS iz Ljubljane. 9. oktobra 1929 je g. Štrus odšel v Črnomelj. Kronika piše o njem takole: "Bil je blaga duša, učiteljstvu vrl tovariš, mladini dober prijatelj in učitelj. Spomin nanj bo trajen".

Kot katehet je v Preserje na začetku šolskega leta 1932/33 prišel g. Mirko BARTOL.

Verouk je v šolskem letu 1934/35 poučeval kaplan g. Pavel SLAPAR. V maju 1936 je bil premeščen na gimnazijo v Kranj.

Verouk je v šolskem letu 1937/38 in tja do novembra 1942 poučeval kaplan g. JENKO Alojzij, ko je bil premeščen v Zaplano pri Vrhniki.

V novembru 1942 je službo veroučitelja nastopil kaplan g. Alojzij KOČAR.

Gospod Kočar, dolgoletni župnik v Preserju se je rodil 02.06.1914 v vasi Zalog pri Cerkljah na Gorenjskem. V Ljubljani je po obisku nekdanje klasične gimnazije končal študij na Teološki fakulteti in bil 11. 11. 1942 nameščen v župnijo Preserje, kjer živi še danes.

Dolga leta je poučeval verouk na šolah Preserje in Jezero, o njem pa je bilo v šolski kroniki zapisano tudi tole: "Verouk je poučeval KOČAR Alojz, dober in prijazen kaplan iz Preserja, ki ni nikdar zapustil svojih faranov kljub menjajočim se političnim razmeram".

V prvem letu po vojni je kot veroučitelj poučeval verouk le dvakrat tedensko v vsakem razredu.

Župnik g. Alojz Kočar

NADZOR

Šolskemu nadzoru so nekoč posvečali posebno pozornost in dnevi, ko je bil na šoli gospod cesarsko-kraljevi nadzornik, so bili na posebnem mestu zapisani v zgodovino. Pa si oglejmo zapiske, kdo vse so v posameznih šolskih letih opravljali šolski nadzor.

1854-1869	Dr. Franc MOČNIK deželni šolski nadzornik
1869-1876	Dr. Anton JARC deželni šolski nadzornik
05.05.1876	Rajmund PIRKER deželni šolski nadzornik
22.07.1876	Vitez GARIBALDI c.kr. okrajni šolski nadzornik
1877/1879	Anton WISIAK c.kr. okrajni šolski nadzornik
1880	Rajmund PIRKER
1881	Anton WISIAK
1882	Rajmund PIRKER
1883/1889	Vincencij LEVSTIK c. kr. okrajni šolski nadzornik
07.12.1885	Jakob SMOLEJ gimazijski direktor. Imenovan za c.kr. deželnega šolskega nadzornika dežele Kranjske.
1889-1894	Ivan TOMŠIČ c.kr. okrajni šolski nadzornik
	Ignacij PODOBNIK krajevni šolski nadzornik
1894	Franc GERKMAN
1895-1905	Vilibald ZUPANČIČ profesor na učiteljskišči v Ljubljani. Imenovan za c.kr. okrajnega šolskega nadzornika
1905/06	Frančišek LEVEC
1906/07	V tem letu ni bilo nadzora
1907/09	Nadzora ni bilo
1909/10	Frančišek GABRŠEK c.kr. okrajni šolski nadzornik
1921/23	Andrej RAPE šolski nadzornik
1924/27	Andrej SKULJ sreski prosvetni referent
1929/30	Ivan ŠTRUKELJ sreski šolski nadzornik
1931/33	Alojzij URBANČIČ preglednik, šolski nadzornik
1933/34	Ivan MICHLEK sreski šolski referent
1935/36	Andrej SKULJ sreski šolski nadzornik
1937/38	DRNOVŠEK Franc sreski šolski nadzornik
1938/39	JEGLIČ Milko banski šolski nadzornik
1939/44	DRNOVŠEK Franc sreski šolski nadzornik
1943/44	PETELIN Albin okrajni šolski nadzornik
1945/46	RAPE Vlado okrajni šolski nadzornik
1950/51	LJUBIČ Tone poverjenik za prosveto
1952/54	VONČINA Drago instruktor
1954/57	VONČINA Drago in TOME Ivan

PRAZNOVANJA

V vsakem šolskem letu je bilo nekoč morda več pouka prostih dni kot danes.

S slovesno mašo so učenci slavili rojstni dan in god cesarja Franca Jožefa, rojstni dan in god "presvitle" cesarice pa rojstvo prestolonaslednikov itd. Pri maši so peli avstrijsko himno "Bog ohrani nam cesarja ..." ter vzklikali zanesena gesla v znak hvaležnosti svojemu cesarju.

Dan sv. Alojzija 21. junija je bil vsako leto velik šolski praznik. Sv. Alojzij je bil namreč v tistih časih zavetnik šolske mladine.

S prostim šolskim dnevom in s slovesno mašo so obhajali tudi razne obletnice, ki jih v kroniki ne najdemo malo. Tu so še posebni prazniki kot Vidov dan, praznik zedinjenja in drugi državni prazniki.

Šolska mladina je vsako leto proslavljala tudi obletnico rojstva in smrti Josipa Jurija Strossmaierja, sodelovala pa je tudi v procesijah ob pomembnih cerkvenih praznikih, kot so Rešnje telo in drugi.

Po drugi svetovni vojni je bil v šoli velik praznik 29. november, dan ustanovitve nove Jugoslavije, ko so na proslavi bili v pionirsko organizacijo sprejeti cicibani, najmlajši učenci prvošolčki.

Pomemben praznik je bil vsekakor tudi 8. marec "dan žena".

Učenci šole so vsako leto konec decembra prirejali novoletno jelko, prireditev z bogatim kulturnim sporedom in nastopom dedka Mraza z obdaritvijo. Udeleževali so se tudi prireditev v Ljubljani in ogledov mladinskih igrice v Mladinskem gledališču. Kot velik kulturni praznik slavi šolska mladina tudi 8. februar, obletnico smrti največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna.

Med neke oblike praznovanja, ki se ga šolarji vselej veselijo, lahko štejemo tudi športne dneve. To so običajno dnevi izletov v naravo, s poučno vsebino in prostimi dejavnostmi. Tudi pogozdovanje sodi med dejavnosti športnega dne.

NOVA ŠOLA

Priprave za gradnjo nove šole je surovo prekinila II. svetovna vojna, ki je za dolga štiri leta izbrisala vsako misel na karkoli drugega. Prebivalci so preživljali najtežje čase v svoji zgodovini in mnogi lepših niso dočakali. Med njimi tudi pobudniki za gradnjo nove šole v Preserju. Denar, ki je bil za novo šolo v veliki meri že zbran, je popolnoma izgubil svojo vrednost in treba je bilo začeti znova.

V tistih časih po drugi svetovni vojni so se po vsej naši domovini gradili zadrugi domovi, ki naj bi bili središče zadrugne dejavnosti in zbirališče zadrugnikov. Nekateri so začeli govoriti, da bo v okviru zadruge organizirana tudi skupna prehrana "kotel" imenovana. Po sistemu ruskih socialističnih kolhozov.

Šolsko poslopje v zadrugnem domu
Foto: Vojko Bizjak

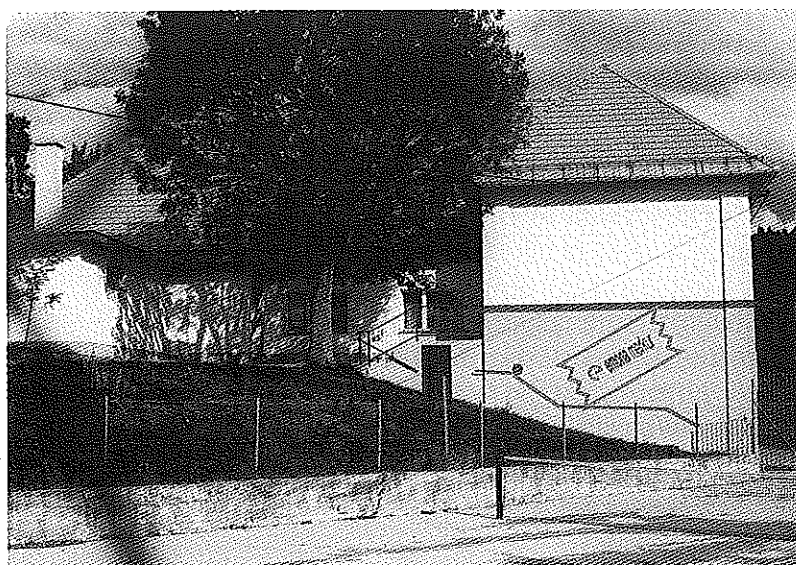

Vaščani nad tem niso bili preveč navdušeni, zadrugi domovi pa so se gradili naprej. Tako je bil tudi v Preserju leta 1956 zgrajen zadrugi dom, ki pa nikoli ni dočakal svojega namena. Pred zgradbo so že pripeljali stroje za predelavo tekstilnih odpadkov z namenom, da bi se delavci zaposlili v

Južna stran nekdanjega zadrugnega doma
v Preserju
Foto: Vojko Bizjak

domačem kraju. Zakaj predelava tekstilnih odpadkov ni zaživila, ni znano. Potreba po šolskih prostorih je narekovala preureditev objekta in 1. 10. 1961 je tu začela delovati osemletna osnovna šola.

Nekdanji prosvetni dom v Preserju
Foto: Vojko Bizjak

Zaradi vse večjega obiska šolskih otrok, ki so sem prihajali tudi iz podružničnih šol na Jezeru in v Rakitni, so v krajevni skupnosti pridobili tudi zgradbo nekdanjega prosvetnega doma, ki stoji nasproti šole. Tudi tu so prilagodili prostore za potrebe šole, vendar ti funkcionalno kot prostorsko še zdaleč niso ustrezali potrebam sodobne osemletne šole.

V dobi poimenovanja šol po osebnostih in pojmi iz časov narodnoosvobodilnega boja, je tudi, takrat že osemletka v Preserju, dobila naziv "Osnovna šola Krimski odred Preserje". Pred staro šolo je bil ob proslavi praznika občine Ljubljana Vič-Rudnik 26. 04. 1970 na granitnem podstavku odkrit doprni kip Jožeta MOLKA-Puntarja, ki pa je bil 29. 11. 1981 prestavljen ob proclje nove šole ob njeni otvoritvi. Doprni kip je delo kiparja Antona Sigulina, podstavek izdelan v podjetju Mineral v Podpeči, za postavitve pa je poskrbel kamnosek Pavle Svete iz Jezera. Sklep o postavitvi spomenika pred novo osnovno šolo je sprejel svet krajevne skupnosti Podpeč-Preserje na svoji seji dne 08. 10. 1969.

Jože MOLEK-Puntar je bil rojen 29. 03. 1911 na Bregu pri Borovnici, umrl pa je 23. 05. 1969 v Pomerju pri Pulju. Bil je predvojni revolucionar in eden izmed organizatorjev NOB na borovniško-preserskem območju. V NOB je bil prvi politični komisar 2. čete 1. bataljona Notranjskega odreda, po vojni pa republiški poslanec.

V krajevni skupnosti so 21. 7. 1974 imenovali gradbeni odbor za gradnjo nove šole, ki so ga sestavljali:

- Damjan ing. VIDOVIČ - predsednik
- Drago ŠIMENKO - podpredsednik
- Pavla PETROVČIČ - tajnik
- Franc ČEPON - član
- Ivan PREBIL - član
- Andrej PETELIN - član.

Doprni kip Jožeta Molka-Puntarja

Po načrtu, ki ga je izdelal projektant dipl.ing.arh. Polde TORKAR iz Zavoda za načrtovanje na Vrhnikih znaša skupna površina objekta 3314,43 m² od tega:

prostori za pouk višjih razredov:	
fizika	90 m ²
kemija, biologija	75 m ²
likovni in glasbeni pouk	90 m ²
tehnični pouk	90 m ²
zgodovina in zemljepis	75 m ²
matematika	60 m ²
slovenščina	60 m ²
tuji jeziki s kabinetom	60 m ²
didaktični kabinet	30 m ²
gospodinjski pouk	40 m ²
knjižnica s čitalnico	120 m ²
prostori za pouk nižjih razredov:	
4 učilnice	240 m ²
kabinet	30 m ²
športni objekti:	
velika telovadnica	448 m ²
kabinet za orodje	16 m ²
kabinet za telovadnico	30 m ²
sanitarije, graderobe, prostor za čistila	80 m ²
prostori za ostale namene:	
večnamenski prostor	145 m ²
kuhinja	165 m ²
uprava	85 m ²
sanitarije, garderobe, prostori za čistila in čistilke	247 m ²
kotlarna	30 m ²
komunikacije (hodniki, stopnišča, zidovi)	520 m ²
zaklonišče za 400 oseb	276 m ²
plinska postaja	10 m ²

Za gradnjo šole so bile predvidene kar tri lokacije in sicer:

- pod Sodnim vrhom (današnji IPKO)
- ob poti iz Podpeči v Preserje pri Veharju
- pod staro šolo v Preserju.

Delo gradbenega odbora ni bilo lahko, saj so gradnjo šole v Preserju iz leta v leto prelagali na poznejši čas, čeprav je bila na zboru krajanov pred glasovanjem za samoprispevek II. dana jasna obljuba, da se bo gradnja šole začela v najkrajšem času po izglasovanju samoprispevka.

Proti koncu leta 1979 je bila gradnja šole že odložena, potem ko je Mestna izobraževalna skupnost Ljubljane na svoji 16. seji z dne 6. 11. 1979 potrdila investicijski program in določila leto 1979 kot leto začetka gradnje.

Investitor gradnje je bila Skupnost za izvedbo programa izgradnje objektov družbenega standarda na območju ljubljanskih občin.

Kot najbolj ugoden in najcenejši ponudnik gradbenih del je gradnjo prevzelo Splošno gradbeno podjetje GRADBINEC iz Kranja.

15. marca 1980 so na zemljišču, pripravljenem za postavitve nove šole, zabrnili gradbeni stroji in v trenutku odpravili vse dvome glede pridobitve nove šole. Gradbena dela so razmeroma hitro napredovala in že spomladi 1981 so bili lepo vidni obrisi bodočih šolskih objektov. Predračun objekta je znašal 58.307.576 dinarjev ali 17.592 dinarjev za m² površine.

Zemljišče, kjer stoji nova osnovna šola v Preserju z vsemi svojimi notranjimi in zunanji površinami, je razdeljeno na dve katastrski občini in sicer parcelne številke 2973/1, 1975, 1976, 1977, 1978, 1985, 2986 in 3320 v k.o. Kamnik pod Krimom ter parcelne številke 6/1, 6/2, 6/3, 10/1, 10/2, 11, 2256 in 392/2 v k.o. Preserje.

Nova šola, odprta 27.11.1981

Foto: Vojko Bizjak

INTERESNE DEJAVNOSTI

Poleg literarno-dopisniškega ali novinarskega krožka deluje na šoli že dolga leta vrsta drugih interesnih dejavnosti pod vodstvom prizadevnih mentorjev, katerim gre tudi na tem mestu vse priznanje in zahvala.

Med mladimi razumljivo prednjači šport, dekleta se rada udeležujejo vaj in nastopov v izraznem plesu, mladi "znanstveniki" pa v svoji skupini pridno raziskujejo naravo, arhitekturo starih zgradb in zgodovino kraja. Cel kup njihovih dosežkov in izdelkov bi vam dragi bralci lahko pokazali, če nam prostor na teh straneh ne bil bil odmerjen. Prepričani smo lahko, da bo nekoč ves njihov trud v sliki in besedi predstavljen javnosti na razstavi, kakršnih je že doslej bilo veliko.

Skok v višino

ŠPORTNA DEJAVNOST

Športni dosežki, ki jih navajamo, dokazujejo, da so učenci osnovne šole Preserje na tem področju v zadnjih 25. letih bili izredno dejavni in je zato prav, da se spominjamo osvojitve njihovih odličnih mest, prejetih priznanj, pokalov in medalj.

1. mesto na občinskem prvenstvu v krosu - starejše pionirke
mentorica: Marina VRANEŠ	Leto 1969
3. mesto na občinskem prvenstvu v namiznem tenisu - deklice
mentorica: Marina VRANEŠ	
2. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - starejši pionirji
mentorici: Anka SELAN, Vikica LIKAR	Leto 1970
3. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - pionirji
mentorici: Anka SELAN, Vikica LIKAR	
2. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - pionirke
mentorici: Anka SELAN, Vikica LIKAR	
2. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - mlajše pionirke
mentorici: Anka SELAN, Vikica LIKAR	
1. mesto na občinskem prvenstvu v namiznem tenisu - pionirke
mentor: Jože BITENC	Leto 1972
3. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - starejši pionirji
mentor: Ivan NOVAK	Leto 1974
1. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Romana BASSIN	Leto 1975
1. mesto v igri med dvema ognjema - pionirke
mentor: Jože BITENC	
1. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Romana BASSIN	Leto 1976

*Martina Švigelj - kapetan ekipe
s pokalom prvenstva v košarki 1978*

Leto 1977 1. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Romana BASSIN

Leto 1978 1. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Romana BASSIN

3. mesto na občinskem prvenstvu v šahu
mentor: Tomo KOBASIČ

1. mesto na občinskem prvenstvu v šahu - starejše pionirke
mentor: Tomo KOBASIČ

1. mesto na občinskem prvenstvu v namiznem tenisu - pionirji
mentorja: Zdenko ZALAR, Karel BRVAR

Leto 1979

1. mesto na občinskem prvenstvu v namiznem tenisu-ekipno
starejše pionirke in pionirji
mentorja: Zdenko ZALAR in Karel BRVAR

Leto 1980

2. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Grade MILENKOVIČ

Leto 1981 2. mesto na občinskem prvenstvu v streljanju- ekipno pionirji
mentorja: Zlatka NOVAK in Zdenko ZALAR

Leto 1984 2. mesto na občinskem prvenstvu v igri med dvema ognjema
mešane ekipe
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1987/88 3. mesto na občinskem prvenstvu v odbojki
mentor: Janez PERVINŠEK
2. mesto na občinskem prvenstvu v košarki - pionirke
mentor: Andreja ROZMAN
3. mesto na občinskem prvenstvu v nogometu - mlajši pionirji
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1988/89 2. mesto na občinskem prvenstvu v odbojki - starejši pionirji
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1989/90 2. mesto na občinskem prvenstvu v nogometu - mlajši pionirji
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1990/91 3. mesto na občinskem prvenstvu v krosu Petelin Domen
mentor: Janez PERVINŠEK
3. mesto na občinskem tekmovanju v odbojki - starejši pionirji
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1992/93 3. mesto na občinskem tekmovanju v nogometu - ml. dečki
mentor: Janez PERVINŠEK
3. mesto na občinskem tekmovanju v tenisu Kirn Luka
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1993/94 3. mesto na občinskem tekmovanju v odbojki - ml. dečki
mentor: Janez PERVINŠEK
2. mesto v občinskem tekmovanju v krosu-Petelin Domen
mentor Janez PERVINŠEK

1. mesto na občinskem tekmovanju v krosu od 1. do 4. razr.-
Debevc Aljaž
mentor: Janez PERVINŠEK
2. mesto na občinskem prvenstvu v metu žogice-Zupanc Peter
mentor: Janez PERVINŠEK
3. mesto na občinskem prvenstvu v skoku v daljavo
Prosen Iztok
mentor: Janez PERVINŠEK

Leto 1994/95

Dokaj močna športna dejavnost na šoli je nedvomno pripeljala tudi do ustanovitve Namiznoteniškega kluba v Preserju. Njegovi zametki segajo v leto 1958. S skromnimi začetki, a s trdno in neomajno voljo je NTK (Namiznoteniški klub) Preserje prerasel v elitno športno organizacijo z velikim ugledom tudi zunaj svojega kraja. S pridobitvijo nove šole v Preserju in veliko telovadnico je klub dobil tudi odlične pogoje za redno vadbo.

Največje zasluge za razvoj te športne zvrsti nosita prav gotovo sekretar kluba Anton SVETE in predsednik Igor PETROVČIČ, da ne govorimo o zaslugah mladih in navdušenih prvržencev te dinamične športne igre.

Anton Svete

Igor Petrovčič

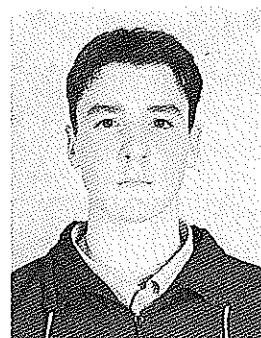
Janez Petrovčič

NTK Preserje je doslej organiziral že vrsto tekmovanj, bil pa je tudi udeleženec občinskih, državnih in mednarodnih prvenstev. Med člani kluba imamo danes državnega pionirskega prvaka v letih 1992 in 1993 Janeza Petrovčiča. Državni pionirski prvak je tudi Domen Petelin.

Pri vsem tem pa seveda ne smemo pozabiti tudi na trenerje med katerimi so Darko MAKOVEC, Anton SVETE, Stane MAKOVEC in Aleš ŠUŠTERŠIČ. Med privrženci namiznega tenisa pa so uspešna tudi dekleta, saj so nastopi Polone ROZMAN za to dovolj zgovoren dokaz.

1. 4. 1993 so učenci OŠ Preserje osvojili prvo mesto na šolskem državnem prvenstvu v namiznem tenisu: Janez PETROVČIČ, Domen PETELIN, Tomaž MOŽEK, Miha LEGIŠA in Gregor LEGIŠA. Poleg tega so osvojili še kup občinskih in regijskih naslovov v posameznih in ekipnih tekmovanjih.

Ni kaj, NTK Preserje je s svojimi kadri prav gotovo na poti do velikih uspehov in s tem tudi do ugleda svojega kraja.

Domen Petelin

Polona Rozman

PLESNA SKUPINA

Že 17 leto deluje na šoli plesna skupina, ki je pod vodstvom mentorice Romane BASSIN dosegla zavidljive uspehe. Največji uspeh je skupina, ki izvaja predvsem izrazni ples, dosegla s plesom "Katastrofa" v letu 1987. Plesno točko je predstavila na srečanju plesnih skupin na Barju, v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in na nastopu pred ljubljanskim Maximarketom ob dnevu ekologije. Skupina vsako leto nastopa tudi na občinski plesni reviji, predstavlja pa se na vseh pomembnih prireditvah v kraju. Nastopila je ob otvoritvi zdravilišča v Rakitni, v avditoriju v Portorožu in v Cankar-jevem domu v Ljubljani.

Mlade plesalke in "I like Chopin"
februar 1984

Mentorica ga. Romana BASSIN je za zasluge na kulturnem področju prejela leta 1986 krajevno priznanje OF, leta 1989 pa priznanje II. stopnje pri Zvezi kulturnih organizacij Ljubljana-Vič. Priznanje ZTKO Vič je prejela tudi leta 1978 za uspešno delo z mladino na športnem področju.

LIKOVNA DEJAVNOST

Učenci OŠ Preserje so pod vodstvom Romane BASSIN sodelovali na slikarskih kolonijah v Škofji Loki, Smederevski Palanki in na raznih natečajih v Ljubljani. Njihovo sodelovanje je prisotno tudi na vseh občinskih otroških likovnih razstavah. Člani likovnega krožka pripravljajo vsako leto ob zaključku pouka tudi razstavo izdelkov učencev.

TEKMOVANJA IZ MATEMATIKE IN FIZIKE

V šolskih letih 1992/93 in 1993/94 je na državnem tekmovanju za zlato Vegovo priznanje iz matematike učenec MATIC MAZI osvojil 1. mesto in tako postal dvakratni državni prvak.

Na državnem tekmovanju za zlato Stefanovo priznanje iz fizike pa sta učenca MATIC MAZI in ANDREJ TROJAR osvojila 1. mesto. Naša šola ima torej tudi državna prvaka v fiziki.

ŠOLSKA KNJIŽNICA

Šolska knjižnica, ki sicer že dolgo deluje na šoli, je v letu 1981 z nastopom knjižničarke posodobila svoje poslovanje in lahko bi rekli, da je to leto bilo njen pravi začetek. Vse do preselitve v novo šolo je delovala v skromnih prostorih stare šole.

Po Zakonu o osnovni šoli, ki določa, da morajo vse osnovne šole imeti lastne šolske knjižnice in delovno mesto knjižničarja, se je to zgodilo tudi na šoli v Preserju.

Prvi knjižničar je bila učiteljica ga. Cvetka Velikonja.

Temeljna naloga šolskih knjižnic je, da s strokovno-pedagoško, materialno in kadrovsko organiziranostjo pomaga uresničevati vzgojno-izobraževalno dejavnost šole.

Od skromnih začetkov v letu 1965 do danes se je šolska knjižnica razvila v sodobno opremljen in po strokovnih standardih urejen prostor.

Temeljna knjižna zaloga šolske knjižnice, vključno s podružničnima šolama na Jezeru in v Rakitni, obsega 12000 bibliografskih enot ter 1000 enot neknjižnega gradiva, kot so stenski zemljevidi, zvočne kasete, videokasete itd. Knjižno gradivo za učence je ločeno od knjižnega gradiva za učitelje. Vse knjižnično gradivo je urejeno po sistemu prostega pristopa. Leposlovje je pregledno razporejeno po starostnih stopnjah, strokovna in poučna literatura po sistemu UDK, AV gradivo pa je urejeno po vrstah gradiva in vključeno v katalog AV gradiva.

Za učence in učitelje so dostopne tudi evidence o gradivu. V ta namen vodi šolska knjižnica:

- inventarno knjigo
- abecedno imenski katalog
- stvarni katalog (UDK in geselski)
- dodatne kataloge za izboljšanje referenčnega in informacijskega dela, kot sta naslovni in tematski katalog.

Uporabljajo se katalogni lističi centralne katalogizacije slovenskega tiska.

S sistematičnim izpopolnjevanjem knjižne zaloge ter drugih učnih pripomočkov in gradiv za posamezna vzgojno-izobraževalna področja, s sodobno opremo (videorekorder, videokasete, računalniška oprema s programi) postaja šolska knjižnica tudi šolska mediateka za nazornejši, bolj individualiziran in nivojsko diferenciran redni pouk, predvsem pa za samostojno učenje ter za širjenje in poglobljanje znanja.

Sodobna šolska knjižnica v novi šoli

Od leta 1986 dalje, vodi šolska knjižnica evidenco o obisku in številu izposojenih knjig na dom.

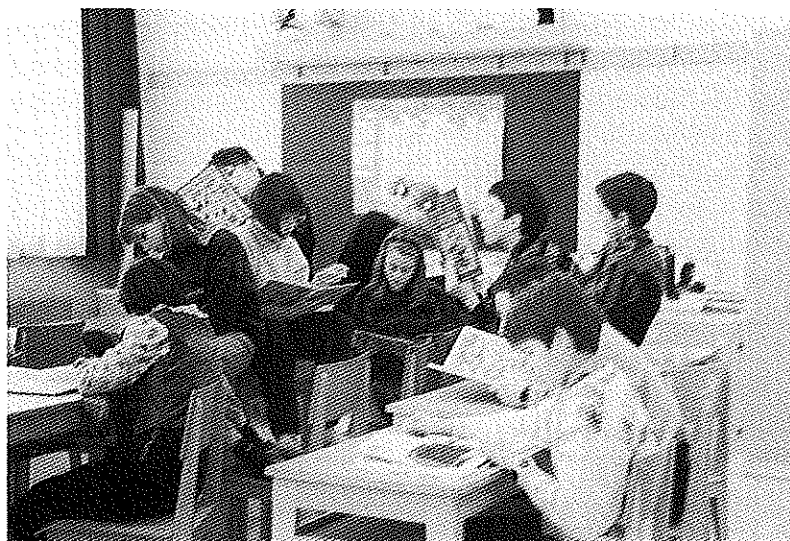
leto	Število obiskovalcev		Število izposojenih knjig na dom
	knjižnica	čitalnica	
1986/87	6313	1150	6477
1987/88	6572	2120	8930
1988/89	5542	2380	6720
1989/90	7956	2490	8464
1990/91	6578	2670	6750
1991/92	5536	2661	6750
1992/93	4706	2587	5536
1993/94	4135	2900	5143

Od leta 1965 so knjižnico vodile knjižničarke:

Cvetka VELIKONJA-učiteljica.....1965-1981
 Mojca BALANT-višja knjižničarka1981-1983
 Alenka KATIČ-ROBIČ-višja knjižničarka1983-1985
 Gorana KREAČIČ-višja knjižničarka 1985 dalje

V šolski knjižnici je vseskozi potekala tudi razstavna dejavnost z naslednjimi, bolj pomembnimi tematskimi razstavami:

- 1989 - razstava fotografij Vojka BIZJAKA, učitelja na OŠ Preserje
- 1990 - razstava knjižnih ilustracij Kamile VOLČANŠEK
- Razstava o prazgodovinski hiši (potujoča razstava Narodnega muzeja iz Ljubljane)
- Razstava knjižnih ilustracij Daniela DEMŠARJA
- 1991 - razstava fotografij Klavdija SLUBANA
- Indonezijska domača obrt
- Osnutki za vitraže Veselke ŠORLI-PUC
- 1992 - risbe in slike Blaža VEHOVARJA, učenca šole

Čitalnica OŠ Preserje

BOBRI - ŠOLSKO GLASILO

Od leta 1981 dalje izhaja v šoli Preserje zanimivo šolsko glasilo "BOBRI", imenovano po nekdanjem pogostemu obvodnemu glodalcu Ljubljanskega barja.

Glasilo že vseskozi urejajo učenci šole v svojem novinarskem ali literarno-dopisniškem krožku pod mentorstvom Alenke Robič-Katič. Od leta 1984 dalje je mentorica glasila ga. Gorana Kreačič. Likovna mentorica glasila je ga. Romana Bassin.

O šolskem glasilu je učiteljica ga. Cvetka Velikonja napisala takole:

Prvo šolsko glasilo je izšlo v šolskem letu 1966/67. Nosilo je naslov "Odmevi izpod Krima". Takrat so učenci centralne in obeh podružničnih šol sodelovali na natečaju Pionirskega lista "Moj domači kraj". Tako so opazovali, poročali, pisali o barju, apnenicah, kamnolomu, železnici, tovarnah, starih zgradbah, spomenikih, obiskali izdelovalca čolnov, celo pogozdovali so. Okrog šole so zasadili okrasno grmičevje in smrečice. Zdaj visoko rastejo samo štiri.

Delu pionirjev se je pridružil učitelj Avgust Alič, ki je vrsto let poučeval v Rakitni. Fotografiral je vasi, pripadajoče šolskemu okolišu, njihove posebnosti in znamenitosti. Zbrano gradivo je bilo razstavljeno ob koncu šolskega leta in objavljeno v šolskem glasilu "Odmevi izpod Krima".

Za dobro opravljeno nalogo je šola prejela prvo nagrado natečaja. Predstavniki Pionirskega lista so razveseljenim šolarjem podarili velik nov televizor. Z njimi so prišli tudi novinarji, ki so objavili novico in fotografije srečnih nagrajencev. Mentorici prvega glasila sta bili učiteljici Cvetka Velikonja in Martina Kordež.

Pozneje se je glasilo večkrat preimenovalo. Člani uredniškega odbora in dopisniki so izbirali in predlagali nova imena. Tako je izhajalo z imeni Lastovka, Barje, Mladi pod Krimom. Končno je v šolskem letu 1981/82 izšlo kot "Bobri". Naslovnico je prispevala učiteljica likovnega pouka Romana Bassin. Mentorji glasila so bili večinoma učitelji slovenskega jezika in učitelji razrednega pouka.

Glasilo ni redno izhajalo. Včasih je utihnilo za leto dni, včasih je izšlo večkrat in v večjem obsegu. Učiteljica Iva Dvornik je celo s svojimi prvošolci objavila obsežno razredno glasilo. Skratka, kadarkoli je izšlo novo glasilo, je bil vesel dan. Otroke je združevalo v prijetno skupnost.

Nadvse zanimivo je prebirati sestavke nekdanjih kot sedanjih učencev, ki v svojih spisih opisujejo vtise iz življenja šole in njihovega kraja, pišejo pa tudi zgodbe iz svojega življenja, pesmi in spise njihove fantazije. Pa si nekatere tudi v tej knjigi preberimo.

Vidovič Simon 7.r.

"BOBRI" 1986/87 št. 1

ONESNAŽEVANJE

Veliko ljudi je, ki bi radi preživeli vse dneve v naravi. Lepo je biti v naravi, v čistem in lepem okolju. Vsi vemo, da moramo za seboj pospraviti odpadke in jih odnesti na odlagališče smeti, toda kaj ko vsi tega ne delajo. Tako onesnažujemo svoje vsakdanje okolje in ne mislimo kako bodo živeli tisti, ki pridejo za nami in kaj bo, če bodo vsi onesnaževali okolje. Edina sreča pri tem je ta, da se da te odpadke pospraviti. Čisto drugače pa je, če onesnažuje tovarna, če izliva odpadke v reke, strupene pline pa spušča v zrak. Tudi za te stvari bi morali poskrbeti, kupiti čistilne naprave in najti primerna odlagališča odpadkov. Odlagati bi jih bilo treba stran od mest, tja, kjer bodo najmanj opazna in nevarna.

V zelo onesnaženih mestih bi morali marsikaj spremeniti, predvsem pa bi morali zmanjševati promet in še kaj. Če se bo tako nadaljevalo, bo nekoč s sveta izginilo življenje.

Veliko bi morali narediti zase, posebno pa za okolje v katerem živimo.

Saša Levičar 5.r.

"BOBRI" 1987/88 št. 1

KAJ JE ZAME SVOBODA

Leta 1941 se je pri nas začela vojna. Sovražnik je nenadoma napadel Beograd. Neusmiljena, dolga in kruta vojna je trajala štiri leta. Takrat so bili ljudje lačni, trpeli so zimo, ki je bila dolga in mrzla. Bili so žejni in nekateri ljudje so ostali brez strehe nad glavo. Hrepeneli so po svobodi ter upali in vztrajali ob misli: "Svoboda bo prišla, prišla bo, kar naenkrat bo prišla.

In res se je tako zgodilo. Prišla je svoboda. To je takrat ljudem veliko pomenilo. Nikoli ne bi dala svobode, tudi za zlato ne. Nekateri ne vedo kaj je svoboda. Svoboda je žvrgolenje ptic, žuborenje potoka, šumenje dreves, smeh na otroških licih. Takrat, ko si mlad, svobodo najbolj občutiš. Svoboda je tudi igranje z žogo, tekanje po svobodnih livadah. Drobna roža, ki začne cveteti in jo potem deklica odtrga za mamó; tudi to je svoboda. To, da lahko hodimo v šolo in se učimo, nam veliko pomeni. Veseli smo lahko, da imamo dosti obleke, da nas ne zebe, dosti hrane in vode. Vse to je svoboda. Kaj bi bilo, če ne bi bilo svobode? To si le težko predstavljamo. Naši dedje in babice in drugi ljudje so nam priborili svobodo. Mi mladi jo moramo ohraniti in je ne smemo izgubiti. Moramo jo dati našim naslednikom. Veliko otrok danes ni svobodnih. Upamo lahko le, da bo nekega dne tudi pri njih zasijalo sonce svobode in da bo na njihovih obrazih smeh svobode, da bodo poslušali žvrgolenje ptic, šumenje dreves, žuborenje potoka, da se bodo lahko lovili in igrali z žogo. To so želje vseh nas, vseh otrok sveta, ki smo svobodni.

Barbara Rogelj 7.r.

"BOBRI" leto 1987/88 št. 2

MOJA PRVA SLABA OCENA

Šla sem proti domu. Tesnoben občutek me je obhajal. Kaj bodo rekli starši ko jim bom povedala?

Bližala sem se domu. V meni je čedalje bolj kljuval črv vesti. Zakaj se nisem učila? Pa toliko časa sem imela. Prestopila sem prag domače hiše. Takoj sem zaslišala, kako se ati in mami prerekata. Slab dan imata, sem pomislila. Sedaj pa še jaz s tem "cvekom".

Vstopila sem v kuhinjo in plaho pozdravila. Starša sta umolknila in me začudeno gledala. Najbrž nista mogla predvidevati, zakaj sem prišla v hišo tako tiho. Bila sta vajena da pozdravim kar se da hrupno. Prva se je znašla mama: "Kaj ti je? Si bolna?"

Oče je mamo odrinil in se mi grozeče približal: "Ničesar mi ne boš tajila. Že vse vem! Zato pa ti nekaj povem. Ne boš šla iz hiše, dokler ne napišeš naloge in se vsega naučiš. Dokler ne popraviš ocene, te želim vsako popoldne videti za knjigo. Pa kaj misliš? Saj se ne učiš za nas! Sama sebi boš škodovala!"

Ta nenaden napad me je še bolj spravil iz tira. Kdo mu je povedal? Zakaj tako vpije name, saj je to prva enka. Očetu sem dejala: "Ati, saj jo bom popravila. Saj pravi pregovor, da ena lastovka še ne prinese pomladi. Tudi ta enka ne bo veliko vplivala na moje ocene."

Po teh besedah se je pče malo pomiril.

"Naj ti bo. Vendar pazi! Če še enkrat prideš domov s tako oceno, ti povem, da ti ne bo dobro."

Pomirjena sem odšla v svojo sobo. Mislila sem, da je sedaj to zaključeno. Potem pa sem začela razmišljati, kdo mu je povedal za enko. Pomislila sem na prijatelje, pa se mi ni nihče od njih zdel tak, da bi očetu lahko povedal kaj takega. Bom že v šoli koga vprašala, sem pomislila. Naslednji dan pa sem izvedela, da je očetu o moji slabi oceni povedal moj najboljši prijatelj. Nisem mogla razumeti, kako more tako dober tovariš storiti kaj takega, vendar sem mu odpustila. Moja slaba ocena pa je bila kmalu popravljena in tako je bilo vse pozabljeno.

PRESERJE

Preserje je oddaljeno od železniške postaje Preserje 3 km, njegova nadmorska višina je 343 m, v šolskem okolišu pa živi 1131 prebivalcev.

To je gručasta vas, ležeča na podolgovatem vzhodnem robu široke, po kraških globelih razgibane terase, ki se vleče izpod Žalostne gore proti vzhodu. Malo naselje se razvija tudi poleg železniške postaje Preserje.

Jugovzhodno pod vasjo se kamniti kraški svet spusti v približno 70 m nižjo, z ilovnatimi naplavinami izpolnjeno kraško globel Ponikve. To je malo kraško polje z zavitim tokom ponikalnice, s požiralniki in obdobjnimi poplavi. V Ponikvah so samo travniki, njive pa višje na kraškem svetu. Poljedelstvo in sadjarstvo zadostujeta le za dom, na ljubljanski trg prodajajo le perutnino in jajca. Gojijo tudi nekaj čebel. Najvažnejši je dohodek iz gozdov. Vas je zelo stara in je spadala skoraj do leta 1321 pod cerkniško župnijo kot navaja krajevni leksikon Dravske banovine.

Ime Preserje izpeljujejo nekateri iz besede "prisoje", to je kraj, ki je obrnjen proti soncu. Drugi spet zastopajo mnenje, da je ime nastalo iz narečja "pr'jezer", ker ljudje še vedno govorijo: "grem v Prjeser" in nikoli v Preserje. To je sicer bolj umetna izpeljanka, ki so jo začeli uporabljati šele v času, ko je bila postavljena železniška postaja. Za drugo razlago bi govorilo dejstvo (kot zatrjujejo najstarejši domačini), da so bile nekdaj Ponikve skoraj vse leto jezero in so presahnile le včasih, če sta bila julij in avgust posebno suha in vroča. Kasneje je podzemsko voda razširila svoje odtoke in požiralniki so se povečali, da so zdaj Ponikve le spomladi in jeseni poplavljeni.

Klavdija Zupan 7.r.

MLADOST

*Mladost je čas,
ko te razganja,
je čas,
ko ne veš
ne kod ne kam,
je čas,
ko ves si sam.*

*Lepo ti je takrat,
čeprav ne veš zakaj,
čeprav ne veš kako
in ne veš zakaj
je vseskozi maj.*

*A včasih
si ne veš nasveta
maj ti je ves pust,
zapuščen sredi si sveta,
in želiš si,
da bi mladost odšla.*

*Doma je vse narobe,
ničesar več ne veš,
zaljubljen si,
čeprav ne veš,
kako je to lepo,
a tebi je hudo.*

*Ostajaš včasih sam,
nikjer poiskati moč te ni,
letiš med zvezde,
zaideš kdaj med njimi,
zatikaš se pri
matematiki.*

*Sanjariš,
pustiš nositi misli se,
nikogar ne poslušaj,
vse sam najbolje veš,
imajo te za norega,
a ti jih ne poslušaj,
saj sam vse najbolje veš.*

*Trmast si in
trdoglav
potem stopiš
se v solzah,
spet drugič
si jezen
na ves svet,
ki te ne razume,
na svet,
ki misli,
da si le mlad
in ne veš ne kod ne kam,
takrat, ko si
najbolj sam*

"BOBRI" 1984/85 št. 3

Okolica Preserja je bila naseljena le v prazgodovinski dobi. Blizu železniške postaje Preserje so odkopali pred leti ob "Šivčevem griču" eno najboljših najdišč iz dobe mostiščarjev. Posestnik Andrej Šuštaršič (Šivc) je na svojem svetu zadel ob prevrnjen drevak in več kosov posode. Njegovi otroci so to prinesli v šolo, kjer smo očeta napotili, da je najdbo javil ljubljanskemu muzejskemu društvu. Odkopali so mnogo posode, celo doslej največji drevak, več kosov nakita in drugih stvari, ki so sedaj last ljubljanskega muzeja. V podpeškem kamnolomu so našli lepe okamnine školjk in rib iz Panonskega morja.

Zgodovina šole Preserje

V času ustanovitve šole so občino Preserje sestavljale sledeče vasi: Preserje, Kamnik, Prevalje, Goričica, Pako, Breg, Dolenja in Gorenja Brezovica, Sv. Ana (zaselek), Podpeč, Rakitna. Vas Jezero in zaselek Planinica sta bili tedaj priključena občini Tomišelj. Prvi šolski okoliš je obsegal naslednje vasi: Preserje, Kamnik, Prevalje, Goričica, Podpeč, zaselka Sv. Ana in Planinica ter Dolenja in Gorenja Brezovica.

Izdelek raziskovalnega krožka pri OŠ Preserje

Mateja Medveš 4.r.

"BOBRI" 1985/86 št. 1

NAŠ KRAJ JEZERO

Naš kraj leži južno od Ljubljane. Je močvirnat. Včasih so malo dlje od nas na vodi živeli mostiščarji. Veliko se ukvarjamo s poljedelstvom in živinorejo. Imamo tudi veliko gozdov. Na tem področju je veliko novih hiš, pa tudi nekaj starih. V vasi imamo tudi trgovino in šolo. Avtobusna povezava je kraj približala mestu. Lansko leto smo dobili tudi telefonsko napeljavo, na katero smo čakali veliko let.

Vas jezero je dobilo ime po jezeru, ki leži za vasjo. To jezero je kraškega izvora. Je eno najglobljih jezer v Sloveniji. Voda je zadnje čase onesnažena, a kljub temu je v njej veliko rib. Poleti, ko se voda ogreje, se hodimo kopat.

Alenka Kržič 4.r.

"BOBRI" 1985/86 št. 1

RAKITNA

Doma sem na Rakitni. To je moj rojstni kraj. Rakitna je zelo lepa. Imamo dosti gozdov, pašnikov in travnikov. Krajanje so zgradili veliko novih hiš, nekateri pa so svoje hiše obnovili.

Pred štirimi leti smo dobili novo šolo. Stoji na zelo lepem mestu. Žal imajo nekateri učenci do šole kar daleč. Šola ima dve učilnici, telovadnico, kuhinjo z jedilnico in garderobo. Učenci smo na šolo ponosni.

Na Rakitni imamo tudi jezero, trgovino in bife. Lovci in polharji so si v bližini Rakitne zgradili kočice, kjer velikokrat vlada prijetno razpoloženje.

Nekateri krajanje imajo težave z vodo. Pri nas v družini te težave na srečo nimamo. Kljub temu si vsi krajanje na Rakitni močno želimo, da bi čimprej zgradili nov vodovod.

Rakitna je zelo lepa. Vendar bo ostala lepa le, če bomo krajanje in turisti dovolj dobro poskrbeli za red in čistočo.

PODRUŽNIČNA ŠOLA JEZERO

Zaradi oddaljenosti vasi Podpeč in Jezero, ki je takrat spadalo v občino Tomišelj, se je 10. novembra 1921 ustanovila enorazredna šola na Jezeru. To šolo je 12. 11. 1921 začelo obiskovati 62 otrok (29 dečkov in 33 deklic), ki so doslej obiskovali šolo v Preserju.

Pri ustanovitvi šole na Jezeru je bilo zapletov na pretek. Ustno izročilo, ki ga je v kroniko vpisal prvi učitelj in šolski voditelj te šole Maksimir ROZMAN, govori, da se je že nekaj let po ustanovitvi šole v Preserju sprožila misel, da bi tudi na Jezeru odprli zasilno šolo. Leta 1898 je Ivan KRALJIČ, posestnik iz Jezera, začel propagandno akcijo, h kateri so pristopili tudi drugi posestniki vasi Jezero. Ob raznih priložnostih so enoglasno zahtevali svojo osnovno šolo. Vsa njihova prizadevanja so bila brezuspešna zaradi prevelikih nasprotovanj. Misel po ustanovitvi šole je za nekaj let zamrla. Leta 1908 so se tamkajšnji posestniki ponovno in še bolj odločno začeli zavzemati za novo šolo, vendar tudi tokrat zaman. Krajevni šolski svet v Preserju je predlogu odločno nasprotoval, pa tudi občina se je ustrašila stroškov, ki bi nastali. Ustanovitev šole je bila odklonjena. Vaščani so čakali boljših časov, misel pa je tlela naprej. Leta 1912 so se Jezerčanom pridružili še prebivalci Podpeči in poslali posebno delegacijo na Okrajni šolski svet. Ta jih je napotil na Deželni šolski svet, kateremu so izročili obširno spomenico. Tudi tokrat so dobili odgovor, da je šola na Jezeru nepotrebna. Tik pred izbruhom I. svetovne vojne so se prebivalci obeh vasi pod vodstvom trgovca in gostilničarja Ivana GODCA ter Franceta PADARJA vnovič podali v agitacijo in vse je kazalo, da bodo tokrat uspeli. Stari gospod župnik je šoli močno nasprotoval zaradi bojazni, da bo moral hoditi na Jezero poučevat veronauk. Tudi to oviro so Jezerci in Podpečani premagali, pa jim je račune prekrizala svetovna vojna. Minila so za Jezero in Podpeč dolga štiri leta. Mnogi pobudniki šole so padli v vojni, med njimi tudi Ivan GODEC, trgovec iz Podpeči, PERŠIN, Jože MAZI in Vid TURŠIČ. Sami vztrajni in odločni možje. Njim in vsem drugim "Večna slava"! je napisano v ohranjeni kroniki.

Po končani vojni je krajevni šolski svet v Preserju sklenil Okrajnemu šolskemu svetu poslati novo resolucijo. Ta jo je v celoti podprl. Pokrajinska uprava za Slovenijo Poverjeništvo za uk in bogočastje pa je ustanovitev šole odobrilo. Ustanovil se je prvi in začasni krajevni šolski svet na Jezeru, ki mu je predsedoval Ivan KRALJIČ z dvema odbornikoma Francetom ZALARJEM in Francetom LIPOVCEM. Predsednik Ivan KRALJIČ je za šolo ponudil prazno hišo na Jezeru št. 34, katere oskrbnik je bil, vendar sodišče tega ni dovolilo.

Po novih občinskih volitvah se je oblikoval tudi nov krajevni šolski svet v sestavi: Anton MRAVLJE, trgovec in posestnik v Podpeči kot predsednik, Franc LIPOVEC, posestnik in mlinar

na Jezeru kot nadzornik ter odbornika Franc ROGELJ in Leopold PETELIN posestnika na Jezeru. Naloga šolskega sveta je bila priskrbeti šoli primerne prostore. Ivan KRALJIČ je ponovno ponudil hišo št. 34. Ta ni bila preurejena po uradno potrjenem načrtu, temveč le toliko, da se je pouk lahko pričel še v tekočem šolskem letu 1921/22.

Učenci iz prvih let šole na Jezeru

S 1. septembrom 1921 je bil za prvega učitelja in vodjo šole imenovan Maksimir ROZMAN, doslej provizorični učitelj v Sostrem pri Ljubljani. Po končani "orožni vežbi", na kateri je prav tedaj bil, je 28. oktobra 1921 nastopil službeno mesto in 10. novembra istega leta začel tu poučevati. Ta dan je torej smatrati za uradno ustanovitev šole na Jezeru.

Prvo šolsko leto 1921/22 je potekalo po določenem učnem načrtu. Praznovali so "venčanje" Njegovega veličanstva Aleksandra Karadžordževića z romunsko kraljično Nj. vel. Marjolo, zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, rojstni dan Nj. Vel. kralja Aleksandra Karadžordževića in narodni praznik "slovanskih blagovestnikov" sv. Cirila in Metoda. Na cvetni petek so se podali na lokalno božjo pot na Žalostno goro, sv. Alojzij pa je bil vsako leto pouka prost šolski praznik.

Z učiteljem Rozmanom so učenci šole Jezero 27. maja odšli na poučni in zabavni izlet v Ljubljano. Učenci so si ogledali mesto, cerkve sv. Nikolaja, Marijinega oznanenja (frančiškansko), Srca Jezusovega in trnovsko, bili pa so tudi na grajskem stolpu in v kapelici. Popoldne so si v dramskem gledališču ogledali igrico "Peterčkove poslednje sanje".

Ženska ročna dela se v tem prvem letu niso poučevala, ker za ta predmet pač ni bilo učne moči.

Nekaj dni pred iztekom šolskega leta si je višji fizik iz Ljubljane ogledal šolo in ugotovil vrsto pomanjkljivosti. "Kritikoval" je nizko, temno in tesno šolsko sobo in majhno učiteljevo stanovanje. Stranišči sta bili skrajno nehiigienski in gospod višji fizik je okrajnemu šolskemu svetu predlagal ukinitve šole. Ogorčenost Jezercev in Podpečanov je bila velika. Na šolsko oblast so poslali svojo deputacijo in se dogovorili za izgradnjo betonske greznice. Drugo naj bi ostalo tako, kot je bilo, pod pogojem, da krajevni šolski svet še v tem letu določi tri zemljišča za zidavo nove šole. Poklical naj bi

tudi komisijo, ki bo določila prostor za novo šolo in določila čas, v katerem se mora nova šola postaviti.

Kadar gre vse narobe, se temu rado še kaj pridruži. Tako je ob koncu decembra na Jezeru in v Podpeči izbruhnila epidemija ošpic, ki je silno škodovala učnemu napredku. Nove učne tvarine sploh niso mogli obravnavati, saj je dopoldne v šolskih klopih sedelo samo pet, "popoldne" pa trije učenci. Da so tudi ošpice bile nekoč nevarne, pove pripis na koncu kronike, da žrtev ni bilo. In še pomemben podatek: v prvem letu je šolo na Jezeru obiskovalo 30 deklic in 30 dečkov, vsi rimskokatoliškega "veroizpovedovanja" in slovenske narodnosti.

Gospod učitelj Maksimir ROZMAN je bil v februarju 1923 premeščen v Onek pri Kočevju, na njegovo mesto pa je prišel učitelj Štefan SCHEIN, ki je doslej služboval v Selcih nad Škofjo Loko.

V šolskem letu 1923/24 so se otroci iz hišnih števil 45, 72 in 74 prešolali v šolski okoliš Notranje gorice.

Z gradnjo nove šole v tem letu ni bilo mogoče začeti, ker načrti še niso bili potrjeni. Ženska ročna dela pa je poučevala gospa Karolina SCHEIN, soproga novega učitelja.

Morda ste dandanašnje bralke te knjige vendar nekaj od tega nasledile od svojih babic?

Dne 5. aprila 1924 je bil položen temeljni kamen za zgradbo nove šole. Načrt zanjo je napravila stavbena družba "PROBUDA". Kljub deževnemu vremenu so dela dobro napredovala. Vaščani so pri gradnji šole pokazali veliko dobre volje, sloge in požrtvovalnosti. Darovali so veliko gradbenega materiala ter opravili na stotine prevozov. Njihov prispevek in prostovoljno delo so ocenili na takratnih 100.000.- dinarjev, medtem ko so ostali stroški znašali še nadaljnjih 271.539.- dinarjev.

11. oktobra 1925 je bil za vasici Jezero in Podpeč zelo pomemben dan. Slovesno so odprli novo šolo.

Predsednik krajevnega šolskega sveta Anton MRAVLJE je z izbranimi besedami izročil ključne šolskemu upravitelju, župnik g. M. PERČIČ pa je šolo blagoslovil. Lepo je v šolski kroniki prebirati zapiske o navdušenju krajanov ob tem dogodku in kar nehote te dogajanje potegne v tisti čas.

Upravitelj Štefan Schein

Stoji učilna zidana...

Šolsko leto 1926/27 se je začelo v novem šolskem poslopju.

Krajevni šolski svet je za šolsko vežo kupil kip Srca Jezusovega, za katerega je podstavek izdelal in poklonil mizarski mojster BUH iz Horjula. V tem letu so ob šoli uredili tudi šolski vrt. Razstreliti so morali obstoječe skalovje in napeljati velike količine zemlje. Delo so s tlako, kot so nekoč imenovali prostovoljno delo, opravili vrli vaščani.

Naslednje leto so nadaljevali z navozom zemlje na šolski vrt, ob glavni stezi so položili betonski robnik in zgradili toplo gredo. Gospod upravitelj je na vrtu postavil tudi leseno uto. Na novo pridobljenem zemljišču so posadili lepotično grmičje, ob šolskem zidu pa posadili sadike marelic, breskev in hrušk.

Izvoljen je bil tudi nov krajevni šolski svet v sestavi:

predsednik: PRISTAVEC Leopold

tajnik: SCHEIN Štefan

blagajnik: KAVČNIK Ivan

odborniki: ROGELJ Franc, KRALJIČ Franc, SVETE Jožef in GRUDEN Anton.

Prosvetni inšpektorat je 4. septembra 1928 izdal odlok št. 6707/2 za enomesečni dopust upravitelja Štefana SCHEINA, ki se je moral udeležiti pripravljalnega tečaja za učitelje kmetijskih nadaljevalnih šol. V tem času ga je nadomeščal Stane SVETE, sreski šolski suplent iz Ljubljane.

V šolskem letu 1930/31 je krajevni šolski odbor naročil izdelavo novih šolskih dvosedežnih klopi in sicer 18 po številu.

V začetku šolskega leta 17. 10. 1931 je zaradi tetanusa umrl učenec Oblak Marjan iz Podpeči, na koncu leta pa zaradi vnetja slepiča učenec Jože Švigelj iz Podpeči. Dokaz kako nebolgljena je bila v tistih časih medicina in kako neučinkovita prva pomoč. Danes se kaj takega prav gotovo ne bi zgodilo.

Ob ljudskem štetju v mesecu januarju 1931 je vas Jezero štela 234, Podpeč pa 217 prebivalcev.

11. aprila 1932 je bil postavljen zopet nov šolski odbor:

predsednik: KRALJIČ Franc, posestnik z Jezera,

tajnik: SCHEIN Štefan, šolski upravitelj,

blagajnik: KAVČNIK Ivan, posestnik iz Podpeči,

odborniki: SVETE Jože, delavec z Jezera,

MAZI Vid, trgovec z Jezera,

GRUDEN Anton, posestnik iz Podpeči.

V šolskem letu 1933/34 je, na podlagi sklepa krajevnega šolskega odbora z dne 27. novembra 1933 in poročila šolskega upravitelja, banska uprava, z odlokom št. IV. 16864 z dne 10. januarja 1934 na osnovi paragrafa 39 Zakona o banski upravi v zvezi s paragrafom 34 Zakona o narodnih šolah, razširila sedanjo enorazrednico na Jezeru v dvorazredno NARODNO ŠOLO.

Na šolo je prišla nova učna moč, učiteljica ga. Mira PREMK, izvoljen pa je bil spet nov šolski svet. Predsednik je postal ROGELJ Franc, tajnik SCHEIN Štefan, blagajnik ZALAR Jožef, odborniki pa so bili PETELIN Anton, PETELIN Leopold in JARC Ivan.

To jesen so razširili šolski vrt in s posestnikom Francem LIPOVCEM sklenili kupno pogodbo za parcelo 373/3 in Matevžem MILAVCEM za del parcele 373/2 k. o. Jezero. Prestaviti so morali tudi strugo potoka. V staro strugo so navozili 480 m³ materiala. Preko potoka so napravili tudi nov betonski most.

Z razstrelitvijo skal pred šolo, ki so ovirale dohod v zgradbo šole, so uredili telovadišče. 29. marca so na koncu telovadišča posadili dve spominski lipi. Nekdanji učenec osnovne šole na Jezeru g. Ludvik Zalar se takole spominja tega dogodka. Bil je učenec v prvem razredu, ko je takratni učitelj in upravitelj g. Schein ob sajenju lip napravil seznam učencev. Posebej seznam od 1. do 4. razreda, posebej za učence od 5. do 8. razreda. Vsak seznam je bil svečano vložen v svojo steklenico, ki so jo zalili z voskom, da v njo ne bi prišla vlaga. Tako zapečateni steklenici so položili na dno jame h koreninam lipovih dreves. Upravitelj g. Schein je ob tej mali svečanosti dejal, da bo morda nekoč prišel čas, ko bodo zanamci lipi posekali in izruvali njune korenine ter ob njih našli imena učencev, ki so pred toliko leti hodili v to šolo. Ob posaditvi lip je upravitelj tudi poudaril, da je lipa simbol slovenstva.

11. oktobra 1935 je nova šola na Jezeru slavila svojo 10-letnico. Z veliko vnemo so učenci z upraviteljem na čelu urejali okolico svoje šole, oblikovali gredice, posajali okrasno in sadno drevje ter sploh vzorno skrbeli za svoj hram učenosti.

Sem in tja je v njihovo veselje kanila tudi grenka kaplja, kot takrat, ko je umrl dolgoletni predsednik šolskega odbora Franc KRALJIČ in mu je šolska mladina na grobu zapela "Vigred". Za tetanusom in slepičem sta umrla tudi dva njihova sošolca in sošolka Ana Golja. Srčna kap je zadela tudi učenko 8. razreda Ano Mihelčič iz Jezera.

Po smrti predsednika krajevnega šolskega odbora Franca KRALJIČA so izvolili nov šolski odbor. Predsednik je postal Ivan LIKOVIČ, tajnik upravitelj Štefan SCHEIN, blagajnik Anton GRUDEN, odborniki pa Ivan PERŠIN, Franc PETRIČ, Ivan KRALJIČ in Alojzij ŠEŠKAR. Odbornik Franc PETRIČ je kmalu za tem umrl, na njegovo mesto pa je bil imenovan MAZI Vid, trgovec iz Jezera.

V zadnjih dneh meseca julija 1940 je šola dobila elektriko.

Nad vso Slovenijo in tudi nad vasico Jezero so se v šolskem letu 1940/41 začeli zgrinjati temni oblaki II. svetovne vojne. Čete bivše jugoslovanske vojske so se na Veliki petek 11. aprila 1941 začele umikati, 14. aprila pa so se v vasi že pojavili italijanski okupatorji. Šola ni bila zasedena, pa tudi škode ni utrpela. Med prebivalce se je naselil nemir, šolski pouk pa je bil zaradi vojnih razmer večkrat prekinjen.

Prenehale so vse druge šolske aktivnosti, kot so izleti, praznovanja in udeležbe v krožkih.

Učiteljica Mira PREMK je hudo zbolela, zato je na njeno mesto prišla začasna učiteljica Marija PEČNIK iz Celja. 20. julija 1942 je bil upravitelj SCHEIN odpeljan v internacijo, iz katere se ni vrnil.

Kot začasna učiteljica je bila 31. oktobra 1942 imenovana izgnanka Ana ZABUKOVŠEK iz Celja. Na šolo pa je 11. 01. 1943 prišel tudi učitelj Viktor LAPAJNAR, ki je prevzel posle šolskega upravitelja do 16. februarja 1944, ko je bil premeščen v Ljubljano. Na šolo je bila v šolskem letu 1944/45 nameščena še učiteljica Elizabeta ZORKO iz Brežic. 20. oktobra je začasno upraviteljstvo na šoli prevzela učiteljica Olga MADON iz Jevnice.

Takoj po osvoboditvi, ki jo v kroniki zelo vzneseno opisuje učiteljica Olga MADON, sta bila že poleti 15. julija 1945 na šolo Jezero nameščena učitelja zakonca Anton in Angela LJUBIČ. S spremembo upravnih področij je šola na Jezeru prešla v okraj Barje s sedežem na Igu. Kronika omenja takratnega sekretarja nove upravne enote Matijo ŠKRABA in prvo prosvetno referentko Pavlo CENTA, ki sta bila šoli na Jezeru zelo naklonjena. Za šolskega nadzornika je bila imenovana tovarišica KOZINOVA z Lavrice, začasno pa tov. Franc GRAŠIČ, nekdanji upravitelj iz Iške vasi. Svoji nalogi ta dva nista bila kos, nadzorstvo se je uredilo šele s prihodom šolskega nadzornika Vlada RAPETA in njegove pomočnice Marženke UHLIŠ.

Šola je stekla po novih smernicah in seveda v novem socialističnem duhu. Pač odraz nekega obdobja, ki bo prav tako kot vsa doslej ostal zapisan v naši zgodovini. Marsikaj se je spremenilo, grajalo prejšnjo ureditev in poviševalo tedanjo. Nekdanji krajevni šolski svet je zamenjal roditeljski svet, katerega najvidnejša osebnost je bil tov. Ivan ZALAR, posestnik iz Jezera 13.

Prvi sklep roditeljskega sveta je bila ustanovitev posebnega denarnega sklada, iz katerega naj bi se nabavile šolske potrebščine vsem učencem v enaki meri. Pod vodstvom Ivana ZALARJA iz Jezera in Ivane JERINA iz Podpeči so v enem tednu zbrali 10.400.- dinarjev, dovolj, da so bili učenci čez vse leto oskrbljeni s šolskimi potrebščinami. Velike zasluge pri tej akciji je nedvomno imel tudi Srečko KOBİ, ki ga kronika imenuje kot "pridobitnika" iz Podpeči.

Na šoli je bila ustanovljena pionirska in mladinska organizacija. Vrstili so se mitingi, tekmovanja, udarniške akcije, festivali, kongresi in razne druge manifestacije.

Ker je upravitelj Ljubič odšel na gradnjo mladinske proge, je bila na šolo začasno dodeljena Božidara VERBOLE iz Vrhnike. Kronika v tem letu opisuje splošne razmere v kraju in na šoli, o rušenju političnega razpoloženja, ki je postalo očitnejše po 1. aprilu 1947, ko je izšel zakon o nacionalizaciji. Tudi podjetje Srečka Kobija je v tem času prešlo v roke OLO (Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana).

Šolsko leto 1947/48 je bilo leto sprememb med učiteljstvom. Upravitelj Anton LJUBIČ in njegova žena Angela LJUBIČ sta bila premeščena na šolo v Šmartnem pod Šmarno goro, na njuno mesto pa je iz šole v Dolskem prišla upraviteljica Elizabeta ŠMAJDEK in učiteljica Olga MIHEVC, ki je doslej poučevala v Štangi. Slednja je bila že 25. oktobra razrešena in premeščena v kraj Lože v goriškem okraju. Na njeno mesto je bila imenovana Marija BEZJAK iz šole Struge na Dolenjskem.

Upraviteljica Elizabeta Šmajdek

Streha na šoli Jezero je bila v zelo slabem stanju, saj ni bila prekrita že od leta 1925. Krajevni ljudski odbor, naslednik nekdanje občine, za popravilo ni imel razumevanja, zato je na vseh straneh zamakalo še naprej. Šolska mladina je uredila vrt, zasadila cvetje in s peskom posula stezice. Okolica šole je dobila prijaznejše lice. Les za vrtno ograjo so zbrali domačini, pa ni bilo žebelj, da bi jo postavili.

Upraviteljica Elizabeta ŠMAJDEK je v šolskem letu 1949/50 ostala sama, ker je bila Marija BEZJAK premeščena na šolo v Tomišelj. Šolska streha je bila v tem letu prekrita, našli pa so se tudi žebli za popravilo šolske ograje.

Na šolo je v šolskem letu 1950/51 prišla nova učna moč, in sicer učiteljica Dušica JESIH, ki je doslej poučevala v Preski pri Medvodah. Dnevno se je vozila iz Ljubljane z vlakom do Notranjih gor in nato peš do Jezera.

Učiteljica ŠMAJDEK Elza je vsako leto organizirala tečaje šivanja in kuhanja, ki so bili vsi dobro obiskani. Ob zaključkih tečajev je prirejala tudi dobro obiskane razstave. Njeni tečaji so dobili tudi visoko priznanje in pohvalo Ljudske prosvete.

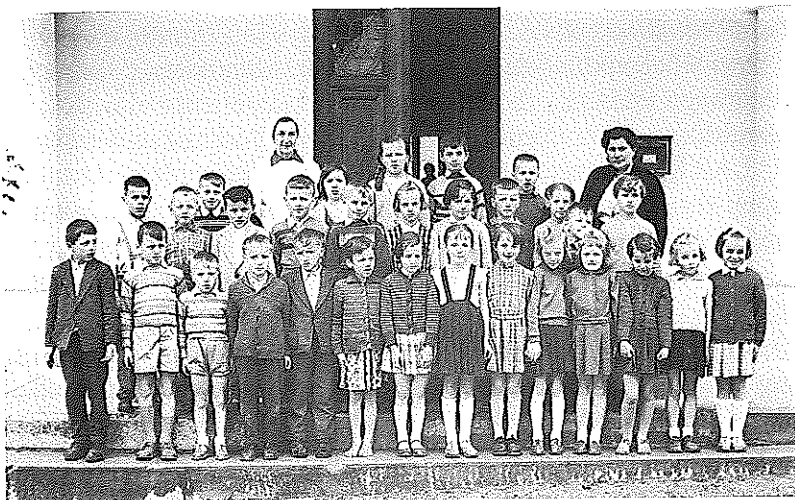
Šolsko leto 1951/52 je bilo posvečeno vzdrževanju šolske zgradbe in ureditvi šolskega vrta. Prebarvana so bila vsa okna in vhodna vrata, v učilnicah pa so na novo prebarvali tudi šolske table. Vrt so lepo uredili, v drevesnici pa s cepiči žlahtnih sadnih vrst cepili veliko drevesc. Na cvetličnih gredah so posadili divjake vrtnic in jih pozneje cepili z lepimi vrstami teh žlahtnih okrasnih rož.

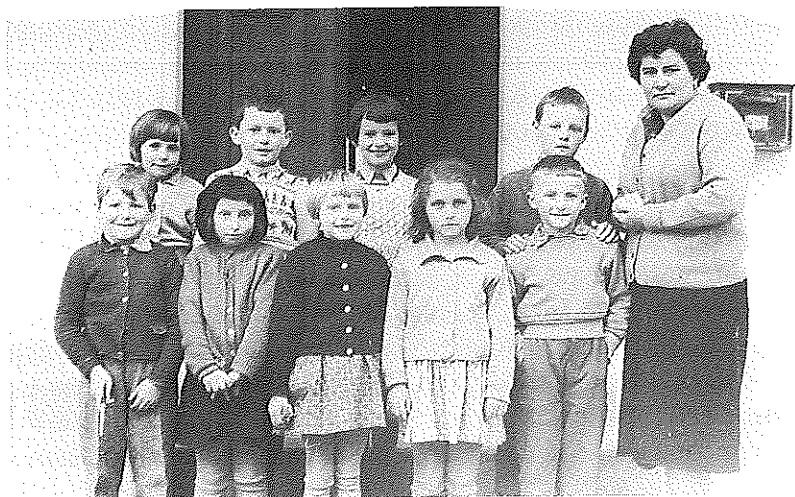
Na Jezeru so dobre kuharice doma

Zaključek kuharskega tečaja

Jezerski šolarčki z učiteljico Elzo Šmajdek

Prvošolčki upraviteljice Elze Šmajdek. Jih poznate?

Ljubezen gre skozi želodec

Na šoli je v letu 1952/53 ostala upraviteljica sama, ker je učiteljica Jesih-Kovačič Dušica na svojo željo bila premeščena v Ljubljano. 15. oktobra 1952 je na šolo iz BiH prišla učiteljica Baškovič Tatjana. Upraviteljica Šmajdkova je tudi v tem letu vodila večerni tečaj, ki ga je organiziral Rdeči križ. Tečaj je obiskovalo 20 deklet letnika 1934-1935.

Kraj je v tem letu dobil svoj zadržni dom z veliko dvorano in po načrtu Šmajdek Toneta tudi oder s sodobno razsvetljavo, kulisami in rekviziti. Za otvoritveno predstavo so uprizorili Žiškovo "Miklovo Zalo" v režiji Sveteta in Šmajdka.

Na sestankih krajanov so to leto tudi sklenili, da se zgradba šole na Jezeru dvigne za eno nadstropje, kjer naj bi bila še ena učilnica in stanovanje za učiteljstvo. Dogovorili so se, da bodo sredstva za adaptacijo prispevali: Lesna industrija Podpeč, vaščani s prispevki v denarju, lesu in delu ter občina.

Z deli naj bi začeli 1. julija, pa je okrajna gradbena inšpekcija načrt ovrgla z obrazložitvijo, da je v staro zgradbo škoda vlagati sredstva. Za stanovanja učiteljstva naj bi se raje postavila posebna zgradba. Vaščani so vztrajali pri prvotnem načrtu in uspeli.

Leto 1953/54 je potekalo v znamenju zbiranja gradbenega materiala, pri čemer so sodelovali tudi učenci šole. Iz čolnov na Ljubljani so razkladali opeko in jo zlagali na določeno mesto pri šoli. Pouk zaradi tega ni bil moten.

Ustanovili so gradbeni odbor v sestavi:

GRUDEN Anton - predsednik,

ŠMAJDEK Tone - tehnični vodja gradnje,

in člani:

ŠMAJDEK Elza, KOREN Franc, LIPOVEC Franc, ROGELJ Jože, SVETE Anton, PERŠIN Franc in MOHORIČ Nande.

Zidarska dela je prevzel zidarski mojster Kovačič Ivan iz Borovnice, tesarska dela Zalar Anton iz Borovnice, vodoinštalacijska dela Pičman Lovro iz Ljubljane, mizarska dela pa mizarska zadruga iz Notranjih gor.

V decembru 1953 je bila nadzidava v surovem stanju zaključena, poleg šolskega poslopja pa so zgradili še manjše gospodarsko poslopje za šolsko drvarnico, pralnico, kurilnico in shrambo vrtnarskega orodja.

Prenovljena šola na Jezeru z lipami v ozadju

Foto: Vojko Bizjak

Šolsko leto 1954/55 se je začelo v prenovljeni zgradbi in v novi, veliki učilnici z novim pohištvo.

Učiteljica Baškovičeva je na lastno željo bila premeščena na šolo "Ledina" v Ljubljani, na njeno mesto pa je prišla VERBAJS Rajka iz osnovne šole v Horjulu.

V zimskih mesecih je v prostorih menze Lesne industrije v Podpeči spet potekal gospodinjski tečaj. Obiskovalo ga je 40 deklet, vodila pa ga je tovarišica Korenova.

Šmajdek Tone je v šoli vodil tečaj osnovne teorije glasbe. Pozneje je osnoval tudi "vaški kvintet", za katerega je instrumente nabavila "Svoboda" in Lesna industrija. Šmajdek Tone je kvintet tudi vodil. Tudi Kulturno umetniško društvo je bilo zelo dejavno, saj so na oder postavili več kvalitetnih dramskih del v režiji Šmajdek, Svete.

Čez vse leto so z veliko vnamo urejali šolski vrt in sploh ozaljšali prenovljeno šolsko poslopje.

Primer šole na Jezeru v tistih časih je ponoven dokaz, kako morajo učitelji na podeželju sodelovati s krajem na prosvetnem, gospodarskem in kulturnem področju.

V šolskem letu 1955/56, ko je bilo učilnic dovolj, so bili učenci razporejeni v štiri oddelke. Šolski uspeh ob koncu leta je bil zato veliko boljši.

V letu 1956/57 so na šoli prepleskali vse prostore, vsa vrata in okna. Učilnice so postale svetlejše in prijaznejše. Upraviteljica ŠMAJDEK Elza je poučevala računstvo, prirodoznanstvo, ročno delo, telovadbo in petje, VERBAJSOVA pa slovenski jezik, domoznanstvo in leporečje. Med letom je na šolo prišla še učiteljica URBANČIČ Angela.

Tudi krožki, kot dramski, pevski, šahovski, ročnodelski in strelski, so bili zelo dejavni.

Na šoli je bila v šolskem letu 1957/58 odprta mlečna kuhinja, kot kuharica pa zaposlena Kovačič Ivanka. V učilnicah so položili parket, preuredili pa so tudi stranišča na vodno izplakovanje. Za šolo so iz bližnjega zajetja v zgradbo napeljali vodovod.

Razmere na šoli je v šolskem letu 1958/59 motil "zloglasni" sklep, da učenci 5. razreda nadaljujejo šolanje na osemletki v Borovnici. Mimogrede povedano, sklep je veljal tudi za šolo v Preserju. Nekateri starši so se temu uprli in s tem povzročili neprijetno vzdušje v kraju.

Učiteljica Urbančič Angela je bila razrešena službe na šoli Jezero.

Šolsko leto 1959/60 je prineslo spremembo v lokalni samoupravi, kot bi rekli danes. Območje Preserja in sosednjih naselij je prišlo pod upravo občine Ljubljana Vič-Rudnik.

Šola Preserje se je dvignila na raven osemletke in učenci višjih razredov bodo odslej obiskovali šolo v Preserju. Šola v Preserju, v združenem domu, ni imela ustreznih prostorov, zato so prebivalci tega šolskega okoliša na svojem zboru sprejeli sklep, da razpišejo samoprispevek vseh krajanov za gradnjo nove šole. Jezercem, ki so pravkar obnovili svojo šolo, to seveda ni bilo po godu.

**PREGLED OBISKOV
ŠOLOOBVEZNIH OTROK OB
ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA**

šolsko leto	dečki	deklice	skupaj
1922/23	30	31	61
1923/24	22	28	50
1924/25	20	19	39
1925/26	24	35	59
1926/27	20	26	46
1927/28	24	20	44
1928/29	30	28	58
1929/30	29	28	57
1930/31	27	30	57
1931/32	36	31	67
1932/33	28	36	64
1933/34	30	39	69
1934/35	35	36	71
1935/36	37	47	84
1936/37	37	49	86
1937/38	44	51	95
1938/39	46	56	102
1939/40	48	59	107
1940/41	50	55	105
1941/42	-	-	-
1942/43	47	55	102
1943/44	-	-	-
1944/45	-	-	-
1945/46	50	43	93
1946/47	39	41	80
1947/48	-	-	83
1948/49	-	-	81
1949/50	36	34	70
1950/51	35	32	67
1951/52	34	32	66
1952/53	39	29	68
1953/54	40	40	80
1954/55	40	44	84
1955/56	41	42	83
1956/57	33	43	76
1957/58	37	45	82
1958/59	30	32	62
1959/60	35	38	73
1960/61	29	29	58
1961/62	31	30	61

Na zboru krajanov v začetku leta 1960/61 so izvolili nov šolski odbor. Za predsednika so izvolili MENARD Jožeta, drugi člani pa so bili SVETE Matija, GRUDEN Jakob, KENIG Metka, PERŠIN Ivan, SVETE Lado in upraviteljica ŠMAJDEK Elza.

V zimskem času so to leto uvedli šolo za starše, kjer so obravnavali predvsem vzgojne probleme učencev in ocenjevanja. Ugotovili so, da je sodelovanje staršev s šolo izrednega pomena, kar je tudi res.

V šolskem letu 1961/62 je bila učiteljica Verbajsova na svojo željo premeščena na osnovno šolo Polje pri Ljubljani, iz šole v Preserju pa je prišla poučevati učiteljica Suhadolnikova. To leto je šolo zapustila tudi upraviteljica Šmajdek Elza in na svojo željo odšla na novo službeno mesto na osnovno šolo v Jaršah. Iz šole Preserje sta na Jezero prišla učitelja zakonca Jankovič.

Po odhodu upraviteljice Elze ŠMAJDEK so listi doslej tako vzorno vodene šolske kronike ostali prazni. Dogajanja na jezerski šoli od takrat do danes so žal odšla v pozabo in jih nikoli več ne bo mogoče priklicati v spomin.

ZAPOSLENI NA ŠOLI JEZERO

ROZMAN Maksimir	01.09.1921-01.02.1923
SCHEIN Štefan	01.02.1923-20.07.1941
PREMK Mira	
PEČNIK Marija	13.11.1941
ZABUKOVŠEK Ana	13.11.1942
LAPAJNAR Viktor	23.11.1942
ZORKO Elizabeta	1944
TROTOŠEK Julija	nadomeščala 1944 in 1961
MADON Olga	20.10.1944
LJUBIČ Anton	15.07.1945-1947
LJUBIČ Angela	15.07.1945-1947
VERBOLE Božidara	06.05.1946
ŠMAJDEK Elizabeta	1947
MIHEVC OLga	16.09.1947-25.10.1947
BEZJAK Marija	10.01.1948-01.09.1949
JESIH-KOVAČIČ Dušica	01.09.1950-01.09.1952
BAŠKOVIČ Tatjana	15.10.1952-01.09.1954
VERBAJS Rajka	01.09.1954-1961
URBANČIČ Angela	10.1957-31.09.1959
SUHADOLNIK Marija	1961
JANKOVIČ Jože	1961
JANKOVIČ Andreja	1961

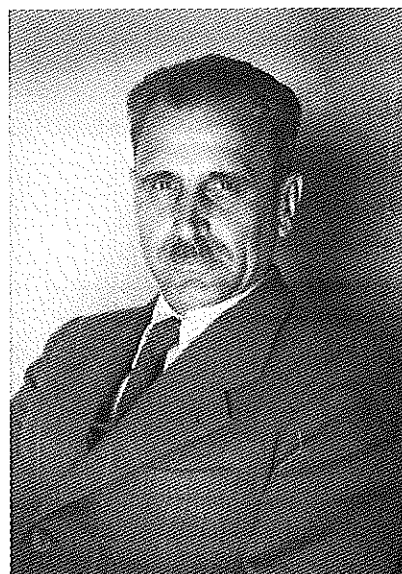
PODRUŽNIČNA ŠOLA RAKITNA

V času pred I. svetovno vojno je v Rakitni delovala neobvezna šola, v kateri je župnik poučeval verouk, računanje, pisanje in branje. Šola je bila v zgradbi mežnije, kjer je nekoč bil sedež župnijskega vikarja. Leta 1912 je šola postala obvezna, bila pa je dvorazredna z dopoldanskim in popoldanskim oddelkom za otroke do 14. leta starosti. Otroci od 13. do 14. leta so imeli še dopolnilni pouk.

V letu 1910 je bila na prostoru poleg sedanje nove šole, zgrajena nova "stara šola", za katere gradnjo je vso skrb prevzel KRŽIČ Franc - Šmit. Zidarska dela je opravil zidar BEČAJ iz Reparjev. V tej šoli, ki se je imenovala "OSNOVNA NARODNA ŠOLA", je kot prva poučevala učiteljica SORŠAK Angela iz Ljubljane, za njo pa je na šolo prišla Ivanka KONČINA iz Sv. gore pri Litiji. Poučevala je le nekaj mesecev, ker je umrla za tako imenovano "špansko boleznijo", ki je v tistih časih razsajala tudi po Rakitni. Ivana KONČINA je bila pokopana na pokopališču v Rakitni. Za njo je na šoli poučevala učiteljica POSCH Antonija iz Ljubljane, ki jo je nasledil učitelj Engelsberger. Za njim so po vrsti učili še POTOČNIK Helena iz Ljubljane, ŽUPANČIČ Drago, STROJ Mira iz Borovnice, ČAMPA Helena iz Velikih Poljan, TRATNIK Marija iz Ljubljane in učiteljica PRISTOV, ki se je poročila z domačinom Kržič Antonom-Logarjevim, ki je bil sicer poročnik v bivši jugoslovanski vojski in z njim odšla. Kržič Anton se je šolal v Ljubljani in se kot dijak pridružil "preporodovcem". Z avstrijske vojske je prebežal na rusko, bil v Sibiriji v Krasnojarsku, odkoder je preko Japonske odšel na Solunsko fronto. Tu je bil odlikovan s Karadžordževićevo zvezdo z meči.

Učitelj, ki se ga Rakičani največkrat spominjajo in vedo o njem povedati vse najlepše, je bil gospod Ludvik TAVČAR, ki je bil v Rakitni nameščen skupaj s svojo bodočo ženo Marijo ZUPAN. Učitelj TAVČAR je mladež poučeval poleg osnovnih učenosti tudi razna druga opravila, še zlasti vrtnarstva in sadjarstva, medtem ko je njegova žena vodila kuharske in šiviljske tečaje. Učitelj TAVČAR se je vsestransko vključil v življenje kraja, bil pa je tudi nekaj časa poveljnik gasilskega društva Rakitna. Žal sta bila Tavčarjeva okoli leta 1937 premeščena v Borovnico, na njuno mesto pa je prišel učitelj PRISTOV Anton z ženo, prav tako učiteljico. Tu sta poučevala do izbruha II. svetovne vojne, ko je na njuno mesto prišel učitelj PODNAR Anton z ženo.

Medtem je Rakitna postala samostojna občina. Zgradila je prosvetni dom na mestu, kjer stoji danes zgradba krajevnega skupnosti. Dom so leta 1943 požgali okupatorji, po II. svetovni vojni pa je bil obnovljen v zadružni dom. Pod županom Kržič Ivanom-Logarjem je stekla tudi akcija zbiranja sredstev za gradnjo nove, večje in moderne šole. Vojna pa je preprečila gradnjo in uničila privarčevani denar.

Upravitelj Ludvik Tavčar

Učiteljica Marija Tavčar

Osnovna narodna šola Rakitna ob svečanosti 1932. Med vaškimi možmi v sredini učitelj Ludvik Tavčar, desno njegova žena Marija. V ospredju tri vaška dekleta.

Šola je bila jeseni leta 1943, po kapitulaciji Italije, med nemško ofenzivo požgana, zato so jo po vojni namestili v hiši št. 35 pri Logarju. Prva povojna učiteljica je bila SUSSMAN Milka, partizanska tečajnica iz Žažarja pri Vrhniki, za njo pa so se vsako leto vrstili drugi učitelji, tako Nežka BAHUN, Angelca PEKLENK, Slavko VUK, Štefan SUKIČ, Edi ČERNJAČ, Janez SMRTNIK, Gojko JERIČ, Andreja PERŠIN, VERBIČ Franc, Marija SLABE, Vida GORJUP in drugi.

Od Logarja se je šola preselila v župnišče. Tu pa sta kot prva poučevala učitelj Zoltan ŽELEZEN s svojo ženo Mihaelo. Čeprav učitelj ŽELEZEN kot pedagog ni bil slab, pa se zaradi svojega oblastniškega obnašanja in podcenjevanja vaščanov, vsled njihove nedavne preteklosti, v življenje kraja ni mogel vključiti. Povemo naj, da je ustanovil pionirsko zadrugo, v kateri so učenci obdelovali šolsko zemljišče in tekmovali z drugimi zadrugami. Prejeli so celo zvezno priznanje. Učitelj ŽELEZEN ni imel ustrezne šolske izobrazbe, opravil je samo politično šolo.

Vsa leta po vojni so si krajsani prizadevali zgraditi novo šolo. Zbrali so že ves potreben les za ostrešje, z žage pa so pripeljali velike količine plohov za potrebe gradnje. S skladišča je les polagoma zgineval, "jemale so ga noči" in z gradnjo ni bilo nič.

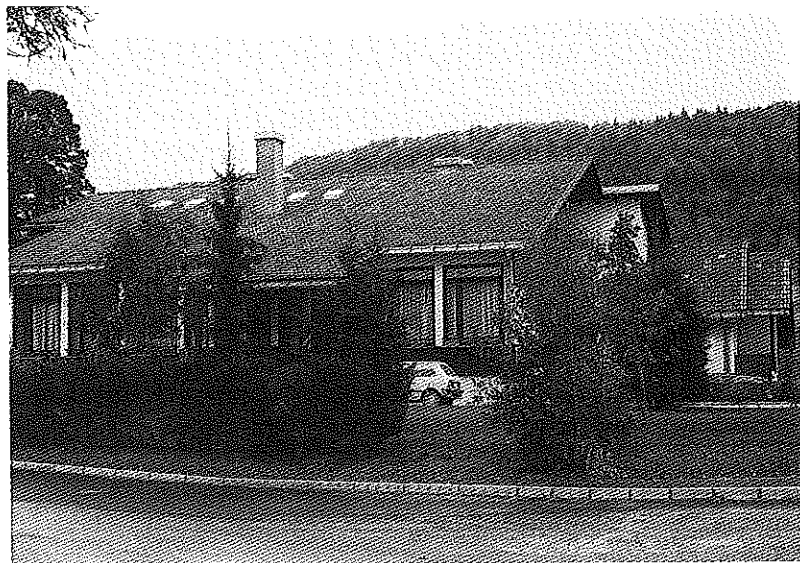
Krajevna skupnost je v začetku 70-ih let naročila in plačala projekt za gradnjo nove šole. Projekt je izdelal ing. arh. Oton GASPARI pri Slovenijaprojektu v Ljubljani. Po številnih zapletih okoli financiranja in uskladitve projekta se je 25. julija 1979 šola le začela graditi. Gradilo jo je Splošno gradbeno podjetje Grosuplje, katerega direktor je takrat bil Jože ZUPANČIČ, ki je začetek gradnje pospešil s kreditiranjem. Investitor Mestna izobraževalna skupnost Ljubljana namreč ni mogla naenkrat zagotoviti vseh sredstev. S strani izobraževalne skupnosti se je za gradnjo šole zavzemala takratna predsednica Marija BOŽIČ, veliko podporo k začetku gradnje pa je dal tudi predstavnik občinskega izvršnega sveta Ljubljana Vič-Rudnik Anton BREGAR. Predračunska vrednost projekta se je iz dneva v dan povečevala in samo takratni predsednik krajevnne skupnosti, domačin dr. Matija KOVAČIČ, ki je bil obenem tudi predsednik gradbenega odbora, in njegov pomočnik Jože DEBEVEC-Boštjan vesta povedati, koliko številnih zapletov je bilo treba reševati, da se je stvar premaknila naprej. Kar nekajkrat je bilo treba s "trdo pestjo" udariti po občinski mizi,

je povedal Jože DEBEVEC. Tu naj mimogrede omenimo, da je Rakitna zaradi svoje preteklosti bila v povojnem času prikrajšana za marsikaj. Kar je bilo doseženo, je bila zgolj zasluga nepopustljivih in vztrajnih ljudi v krajevni skupnosti.

Gradnjo šole je vodil delovodja SGP Grosuplje Ivan MESARIČ, nadzorni pa je bil gradbeni inženir Anton GROS, lastnik počitniške hišice v Rakitni.

Čeprav so krajani priporočali lokacijo zgradbe nižje ob cesti, so jo načrtovalci zakoličili na pobočju vzpetine pod Logarjem. Takšna gradnja je zahtevala mnogo več zemeljskih del, saj so takrat obvezno zaklониšče morali dobesedno vklesati v živo skalo. Naleteli pa so tudi na močno podzemno vodno žilo, ki je pri gradnji in zlasti po njej povzročala nemalo težav. Skale in kamenje od izkopa zaklониšča ter kletnih prostorov, več sto m³ materiala, so odpeljali k jezeru in z njim zapolnili globino med cesto in brano jezera, kjer naj bi v bodočnosti bila zelenica s parkirnimi prostori.

Ob krajevnem prazniku 19. julija 1981 je bila slovesna otvoritev nove šole in obenem odkrita tudi spominska plošča na pročelju, posvečena domačinom, žrtvam fašističnega nasilja v dneh okoli 19. julija 1942. Šolo je odprl in spominsko ploščo odkril takratni predsednik SZDL (Socialistične zveze delovnega ljudstva) Peter VRHUNC.

*Nova šola sredi zelenja
Foto: Vojko Bizjak*

Nova štirirazredna šola ima dve veliki učilnici, kabinet, veliko avlo, sodobne sanitarije, ločene za dečke in deklice z umivalnicami in tuši, večnamensko dvorano z odrom in sodobno šolsko kuhinjo. Dvorana ima tudi poseben vhod in ločene sanitarije. V kletnih prostorih je poleg kurilnice in shramb tudi veliko zaklониšče s podzemnim izhodom na šolski vrt. V nadstropju je dvoje stanovanj za učitelje. Na severni oz. severozahodni strani zgradbe je učiteljica Sonja CARUSO pozneje prizidala garažo. Zgradba nove šole je na zunanji pogled izredno lepa, kombinacija lesa in zidu se lepo vključuje v okolje. Vendar se je že po dveh letih pokazalo, da arhitekt ni predvidel vremenskih razmer, ki vladajo v Rakitni. Streha ni bila pravilno izvedena, in ko se je na njej topil sneg, je uhajala voda pod kritino, zamakala izolacijski material ter tekla po južni fasadi.

**SEZNAM UČITELJEV
V RAKITNI
PO POSAMEZNIH OBDOBJIH**

Med obema vojnama 1910-1941:

SORŠAK Angela
KONČINA Ivana
POSCH Antonija
ENGELSBERGER
POTOČNIK Helena
ŽUPANČIČ Drago
STROJ Mira
ČAMPA Gabrijela
TRATNIK Marija
PRISTOV (učiteljica)
TAVČAR Ludvik
ZUPAN Marija, poročena TAVČAR
PODNAR Anton z ženo

Po II. svetovni vojni 1945-1994:

SUSSMAN Milka
BAHUN Nežka
TERPIN Boris
VERBIČ
VUK Slavko
GORJUP Vida
JERANT Božena
PEKLENK Angelca
SUKIČ Štefan
PERŠIN Andreja
SMRTNIK Janez
KERŠMANC Angelca
ČERNJAČ Edi
JERIČ Gojko
ŠIVEC Ivan
STUDNIČKA Boris
VONČINA-BREČKO Olga
JANEŽ Ivan
ŽELEZEN Zoltan
ŽELEZEN Mihaela
OTONIČAR Janez
BERTONCELJ Reza

1960-1994

DVORNIK Iva
MEDVEŠ Anton
ALIČ Avgust
MAŠINOVIĆ Anica
BURMEN Antonija
METELKO Olivija
BRANCELJ Majda
BRANCELJ Francka
CARUSO Sonja
GEORGIEV Polona
BEŠVIR Julija
RUTAR Cvetka
KUK Mojca

V letu 1990 je bilo zato potrebno streho popolnoma preurediti in na novo prekriti.

Prva učiteljica na novi šoli je bila Antonija BÜRMEN. Za njo pa je na šolo prišla tudi Olivija METELKO.

Kmalu nastopijo pri šoli velike težave, ker je v kletne prostore začela vdirati talna voda iz že prej omenjene vodne žile. Zaradi tega je bilo treba zgraditi okoli 100 m dolg cevovod čez cesto in travnike v potok. Talna voda je tako le dobila svoj odtok, saj se vdor vode odslej ni več pojavil.

Ob gradnji podružnične šole v Rakitni je na matično šolo Krimskega odreda v Preserju KS Rakitna prepisala tudi zemljišče parc. št. 125, 126 in 127/2. Okoli nove šole je velika zelenica, posajena z okrasnim drevjem in grmičjem, ter na drugi strani sadovnjak zasajen z jablanami, hruškami in češnjami. Okrasno in sadno drevje je okoli šole v letu 1986 posadil mož tedanje vodje šole Emil CARUSO. Vodja šole Sonja CARUSO je bila dober gospodar šolskega poslopja in okolice.

Ker je otroško varstvo v zadnjih letih postalo resen problem, je bil v šolski avli leta 1990 urejen otroški vrtec.

Do preselitve šole iz župnišča v zadružni dom je šolske prostore čistila Frančiška KOVAČIČ - Kočevarjeva mama, nato pa do izgradnje nove šole Ana KRŽIČ - Beskova. V novi šoli je bila na delovno mesto snažilke in kuharice v šolski kuhinji nameščena Anica GRIMŠIČ - Tinčetova.

UPRAVITELJI

Šolski upravitelj je prav gotovo pomembna in vodilna oseba neke šolske ustanove. Njemu je zaupana odgovorna naloga vodenja šole, od njega je odvisen šolski uspeh in na splošno vse, kar se na neki šoli dogaja.

Prav zato je na mestu, da šolskim upraviteljem v tej knjigi posvetimo posebno poglavje z opisom njihovega dela, uspehov in zaslug.

URANIČ Jurij 1854-1875

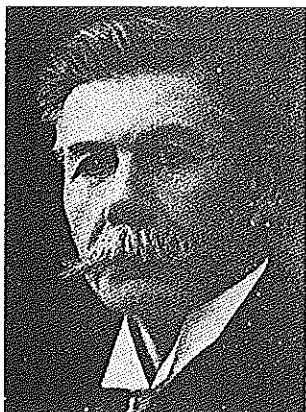
Do prihoda v Preserje je bil URANIČ učitelj in organist v Trebelnem pri Mokronogu. Bil je izredno napreden prosvetni delavec kot učitelj in svetovalec ljudstva. Poleg tega tudi strokovnjak na področju sadjarstva in čebelarstva. Leta 1861 je začel poleg šole kopati vodnjak in s tem šoli priskrbel prepotrebno vodo. Stroške vodnjaka je delno kril sam, delno pa so denar prispevali vaščani. V letu 1864 je začel mladino in odrasle poučevati v sadjarstvu. Kmetijska družba mu je podelila priznanje z denarno nagrado, šoli pa poklonila vrtnarsko in kmetijsko orodje. Gospod URANIČ se je leta 1875 umaknil "sitnemu županu" in "črnim nehvaležnežem" ter odšel k Sv. Rupertu na Štajerskem v Laškem okraju. Tu je leta 1913 umrl v 94. letu starosti.

REŽEK Juraj 1875-1880

Preserje je bilo njegovo prvo službeno mesto. Zavzemal se je, da bi šola postala dvorazrednica. Zelo tvorno pa je sodeloval tudi v krajevnem šolskem svetu. Leta 1880 je iz Preserja odšel na novo delovno mesto v Kranj.

MARN Jakob 1880-1896

V Preserje je g. MARN prišel iz Drage. Pod njegovim vodstvom je bilo šolsko poslopje dvignjeno za eno nadstropje, dosegel pa je tudi razširitev šole v dvorazrednico. Upravitelj MARN je z veliko vnemo skrbel tudi za splošni razvoj kraja in vsestransko prosvetljenost v kraju. V Preserju je ustanovil gasilsko društvo in bil tudi njegov prvi predsednik. Ker občina ni imela denarja za šolski inventar, je med vaščani zbiral prispevke in prirejal tombole. Iz zbranega denarja je šoli kupil vse stenske zemljevide, barometer in termometer pa tudi razpelo za steno učilnice. Dolgo let je bil tudi občinski odbornik. Otrokom in vsem župljanom je bilo hudo, ko je 16. septembra 1896 odhajal iz preserske župnije na Vič pri Ljubljani.

Upravitelj Anton Likozar

LIKOZAR Anton 1896-1904

26. februarja 1896 je upraviteljske posle na dvorazredni šoli v Preserju prevzel Anton LIKOZAR, rojen 11. decembra 1857 na Primskovem pri Kranju. Ljudsko šolo in gimnazijo je obiskoval v Kranju, učiteljsišče pa v Ljubljani. Leta 1904 je prevzel vodstvo salezijanske šole na Rakovniku pri Ljubljani. Kjerkoli je služboval, je zapustil trajne sledove svojega prosvetnega in gospodarskega delovanja. V času svojega službovanja v Preserju je poleg vzornega reda na šoli uspel kraju pridobiti lastni poštni urad in železniško postajališče. Poštni urad je bil odprt 18. 08. 1899, železniška postaja pa 22. 07. 1900.

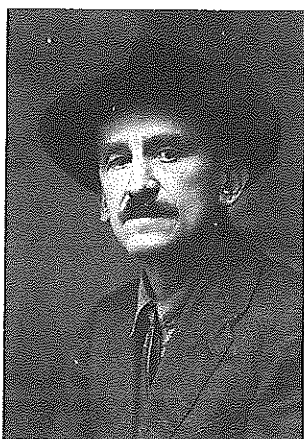
Upravitelj Avgust Korbar

KORBAR Avgust 1904-1921

Nadučitelj in upravitelj Avgust Korbar se je rodil 10. 10. 1867 v Mengšu. Službo v Preserju je nastopil 3. avgusta 1904, po 17. letih službovanja pa je odšel na novo službeno mesto v Zgornjo Šiško pri Ljubljani. Pred prihodom v Preserje je nekaj časa poučeval tudi pri Sv. Vidu nad Cerknico.

Avgust Korbar je bil napreden šolski upravitelj. Iz šolske kronike je razvidno, da je pogosto skliceval roditeljske sestanke, organiziral pa je tudi veliko predavanj o vzgoji otrok, higieni ter umnem kmečkem gospodarstvu. Bil je tudi sadjarski in čebelarški strokovnjak.

Kot član napredne (liberalne) stranke je bil ustanovitelj Sokola v Preserju, prišel pa je tudi v spor s tedanjim župnikom g. Mihaelom Perčičem, zaradi česar je bil tudi primoran oditi iz Preserja. Po upokojitvi je živel in umrl leta 1956 v Ljubljani ter bil pokopan pri Sv. Križu na današnjih Žalah.

Upravitelj Ivan Župančič

ŽUPANČIČ Ivan 1921-1934

Šolski upravitelj Ivan ŽUPANČIČ se je rodil 17. julija 1872 v Idriji kot sin rudarske družine. Oče rudar je sina Ivana poslal v šole. Gimnazijo in učiteljsišče je dovršil v Ljubljani, kjer je leta 1893 maturiral. Njegovo prvo službeno mesto je bil Hotič v Zasavju, potem pa je poučeval na Kolovratu in pri sv. Vidu nad Cerknico. Dolgih 18 let je poučeval na šoli v Ratečah na Gorenjskem, potem pa 13 let v Preserju pod Krimom. Kot vzoren učitelj, plemenit človek in ljubezniv tovariš je bil povsod priljubljen. Šolski mladini je bil kot pravi oče, odraslim pa najboljši svetovalec. Bil je vnet za gospodarski in kulturni napredek našega podeželskega ljudstva in v krajih, kjer je služboval, duša prosvetnega gibanja. V Preserju je ustanovil in vodil tudi pevski zbor. Z velikim zanimanjem je zasledoval življenjsko pot svojih učencev še dolgo potem, ko so zapustili šolske klopi.

REMŠKAR Franc 1934-1948

Upravitelj REMŠKAR Franc se je rodil 4. aprila 1904 v Notranjih gorica pri Ljubljani.

Službovanje na osnovni šoli je nastopil v letu 1928, upravitelj pa je postal v šolskem letu 1933/34. Z njegovim prihodom so močno oživele šolske in izvenšolske dejavnosti.

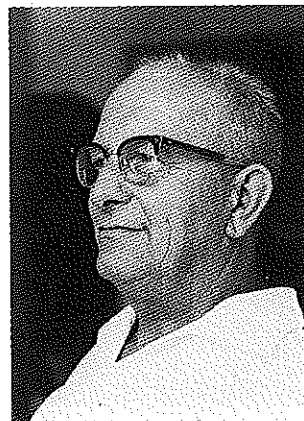
Začel je z veliko šolsko razstavo, na kateri so bili prikazani uspehi tedanje šole. Razstavljena deška in dekliška ročna dela si je ogledalo veliko število ljudi. Bilo je očitno, da je organizator želel k sodelovanju pritegniti starše, kar mu je v celoti uspelo. Upravitelj Remškar je 20. 11. 1934 ustanovil gospodinjstvo šolo, v katero se je vpisalo 17 deklet. Učile so se kuhanja, gospodinjanskega računanja, zdravstva, vzgoje otrok, o kvarnem vplivu alkoholizma itd. G. Franc REMŠKAR je z velikim idealizmom začel širiti praktično in teoretično znanje kmetijstva po vaseh celotnega šolskega okoliša. Vzorno je uredil tudi šolski vrt in otroke učil cepljenja drevja različnih sadnih vrst, obrezovanja drevja in zatiranja raznih bolezni na sadnem drevju. Skrbel je tudi za ustrezno literaturo. Leta 1934 je z otroki cepil nad 350 divjakov jablan, na novo posadil 12 jablan in češnjo. Popravili so čebelnjak in ga prekrili z opeko. Vrtno ograjo so povsem obnovili. Starši otrok so pri tem pomagali z lesom in drugimi materiali. Skratka, sodelovanje staršev s šolo je bilo izredno zadovoljivo.

V letu 1936 je organiziral v Preserju kmetijsko nadaljevalno šolo, katere se mnogi še danes spominjajo. Ustanovil je tudi čebelarsko podružnico in ji priskrbel stiskalnico za vosek.

Ker je tedanja šola postala premajhna, je v šolskem letu 1937/38 dosegel nakup zemljišča za novo šolo in začel z zbiranjem denarja za gradnjo. Vodil je tudi priprave za elektrifikacijo šole, ki se je leta 1940 uresničila.

Upravitelj REMŠKAR je bil v II. svetovni vojni interniran na Rabu, odkoder se je vrnil šibkega zdravja. Kljub temu je na šoli Preserje obnovil strokovno nadaljevalno šolo za kmečko mladino, ki pa je leta 1947 prenehala delovati. V letu 1948 je bil upravitelj REMŠKAR s svojo ženo proti svoji volji premeščen v Sostro pri Ljubljani.

Nazadnje je upravitelj Remškar stanoval v Ljubljani, Gradišče 15 in umrl 11. marca 1974 v ljubljanski bolnišnici.

Upravitelj Franc Remškar

REMŠKAR-JAN Marija 1942-1944

Upraviteljske posle na šoli Preserje je prevzela samo začasno, ker se je njen mož REMŠKAR Franc zaradi vojnih razmer moral umakniti v Ljubljano.

Rodila se je 14. marca 1900 v Ljubljani, kjer je 19. avgusta 1979 tudi umrla.

LETA ZAČASNIH UPRAVITELJEV

Po odhodu upravitelja Franca Remškarja leta 1948 so bili tja do leta 1965 na šoli imenovani začasni upravitelji med katerimi navaja kronika naslednje: BRAS Marija, RUPNIK Janez, TROTOŠEK Julij, ZORN Viljem, BOŽIČ Anton in FRIDAU Nada.

O njihovem delu in zaslugah lahko preberemo nekaj podatkov v poglavju "V novo stoletje", ki pa se žal z letom 1957 izteka.

BANOVAC Minka 1965-1968

*Upraviteljica
Minka Banovac*

Gospa Minka BANOVAC je na šolo v Preserju prišla iz Osnovne šole Vita Kraigherja v Ljubljani, pred tem pa je kot razredna učiteljica službovala še na šoli Ivana Cankarja v Mariboru, v Gornji Lendavi in v Beltincih. V Preserju je bilo njeno prvo delovno mesto ravnateljice in prav na ta kraj jo vežejo lepi, nepozabni spomini. Spominja se svojih sodelavcev in složnega dela z njimi. Predvsem se dobro spominja tajnice in računovodje Pavle Petrovčič kot izredno sposobne sodelavke.

Iz Preserja jo je služba vodila spet v Ljubljano na šolo Vlada Miklavca na Vrhovcih, od tu pa v Koper na šolo Pinka Tomažiča.

Danes živi gospa Minka Banovac v Portorožu, je upokojena in se s posebnim veseljem spominja svojega življenja med šolsko mladino. Iz svojega službovanja v Preserju nam je pripovedovala zgodbo, kako je nekoč spremljala šolske otroke iz Rakitne na njihovi poti skozi gozdove od šole do doma. Nekateri so morali ostajati v podaljšanem bivanju in se potem peš vračati domov. Pot je bila nevarna, saj so se v gozdovih pojavljali medvedi in volkovi. Zlasti v zimskem času je bila pot skozi gozdove za otroke zelo tvegana. Sama se je torej podala z njimi na pot, da je za tem pri šolskih oblasteh dosegla drugo obliko namesto podaljšanega bivanja.

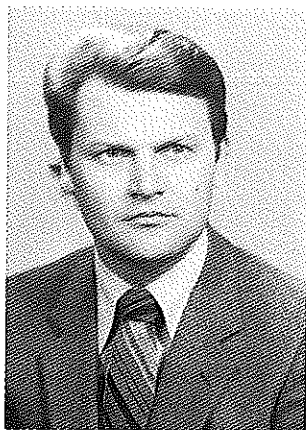
ŠIMENKO Drago 1968-1976

in

VERŠNJAK Janez - vršilec dolžnosti 1975-1977

V obdobju devetih let se spominjamo zgoraj imenovanih ravnateljev, ki sta vsak po svoje prispevala svoj delež k razvoju šolstva v Preserju. To je bilo obdobje naglih kadrovskih sprememb, sprememb učnih načrtov in obdobje velikih prostorskih stisk. Njun delež je bil prav zaradi tega prav tako pomemben.

VEBER Marko 1977-1994

Ravnatelj Marko Veber

Rodil se je 15. aprila 1946 v Selcih nad Škofjo Loko pri hiši, kjer so imeli zadnji večji mlin na vodo v Selški dolini. Oče je bil krojač, mati pa je poleg gospodinjskih poslov še šivala in mlela žito v mlinu.

Osnovno šolo je obiskoval v rojstni vasi, zadnja dva razreda pa v Železnikih. Šolanje je nadaljeval na ljubljanskem učiteljskišču. Prvo leto učiteljavanja je začel leta 1966 na podružnični šoli Zabrd, najvišje ležeči šoli na Slovenskem. Bil je edini učitelj na tej šoli, zato je učil po ves dan. Po odsluženju vojaškega roka je učil na osnovni šoli v Sostrem, a se je kmalu vrnil v Železnike in učil na podružnični šoli Davča.

Redno zaposlitev je kmalu zatem dobil v Polju pri Ljubljani, kjer je bil učitelj v podaljšanem bivanju in več let poučeval četrti razred v družbeno-moralni vzgoji. Sedmi in osmi razred je poučeval športno vzgojo.

Spomladi 1977 je postal ravnatelj osnovne šole Krimski odred v Preserju.

Šola v Preserju z dvema podružnicama je delovala v razmeroma težkih pogojih, saj je bilo v tem času treba skrbeti za obnovitvena dela v šoli na Jezeru, spremljati izvajanje gradbenih del pri novi šoli v Preserju, v tem času pa je potekala tudi gradnja podružnične šole v Rakitni.

Iz odsluženih šolskih objektov v Preserju je bilo pridobljenih nekaj stanovanj za učitelje, saj je bilo treba poskrbeti za ljudi, da bi v spremenjenih razmerah delali bolje in uspešneje. Delo ravnatelja je bila takrat tudi družbeno-politična funkcija. V tem času je Marko Veber postal predsednik DPD Svoboda Podpeč, bil pa je tudi soustanovitelj in podpredsednik Planinskega društva Podpeč-Preserje. Sodeloval je pri občinski Zvezi prijateljev mladine, kjer je še danes član upravnega odbora. V Preserju je sodeloval tudi pri delu krajevnega skupnosti in družbeno-političnih organizacij. V času svojega sedemnajstletnega upravljanja je opravil šolo za ravnatelje v Radovljici, danes pa je kot učitelj svetovalec zaposlen na občini Ljubljana Vič-Rudnik.

SELAN Francka roj. PIRC 1994

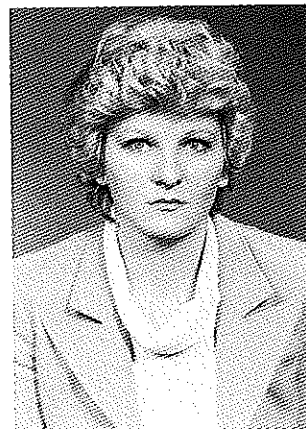
Na osnovno šolo v Preserju je prišla iz osnovne šole Log-Dragomer. Upraviteljske posle v Preserju je prevzela 01. 02. 1994.

Rojena je bila 12. 05. 1950 v Domžalah.

Študij na Pedagoški akademiji je zaključila leta 1971 kot specialni pedagog za DPO. Njena prva zaposlitev je bila na šoli s prilagojenim programom v Homcu pri Domžalah. Poučevala je lažje duševno prizadete otroke. Pri delu se je vseskozi srečevala s pogostimi socialnimi stiskami otrok in njihovih staršev. Sodelovala je pri organizaciji delovne prakse, pri poklicnem svetovanju in pozneje tudi pri zaposlovanju absolventov osnovnih šol s prilagojenim programom.

Želja po drugačnosti in delu na osnovni šoli, jo pripelje pred trinajstimi leti na osnovno šolo, kjer ji je zaupano poučevanje v 1. razredu. V tem času opravi diferencialne izpite za učitelje razrednega pouka. Pri svojem delu sledi novostim, za katere smatra, da so v dobro otroka in da jih je sposobna korektno izvajati. Veliko časa posveča individualnemu izobraževanju in izpopolnjevanju.

Upraviteljica SELANOVA je bila tudi pobudnik za izdajo pričujoče šolske in krajevnne kronike Preserja, zavedajoč se, da je takšna publikacija kraju potrebna in da se v neki zaključeni celoti ohranijo tudi zanamcem zgodovinski zapisi o utripu kraja in njene prosvetne ustanove.

Ravnateljica Francka Selan

SLUŽBOVANJA

	datum prihoda	datum odhoda	
URANIČ Juraj	05.12.1854	18.09.1875	
REŽEK Juraj	24.10.1875	03.08.1880	
MARN Jakob	22.09.1880	16.09.1896	
AHČIN Leticija	20.09.1884	16.09.1899	
CERER Ivan	16.09.1880	30.09.1891	
ARKO Anton	30.09.1891	20.09.1893	
MATAJC Ivan	24.09.1904	23.06.1905	
LIKOZAR Anton	26.02.1896	01.03.1904	
PAPLER Ida, suplentinja	09.02.1903	30.04.1903	
BERCE Matej	01.03.1904	28.06.1904	
KORBAR August	03.08.1904	31.08.1921	
MAZI Uršula	23.12.1904	30.07.1905	
DOLINŠEK Apolonija	15.09.1905	17.11.1910	
MEDIC Lina	17.02.1910	30.07.1911	
GREBENC Terezina	15.09.1912	22.07.1921	
ŠPAN Marija, suplentinja	12.02.1917	30.07.1917	
KORBAR Josipa	10.10.1917	04.12.1917	
KUTINOVA Vera, suplentinja	05.12.1919	30.07.1920	
KORBAR-FILIPIC Jelica	15.09.1920	13.11.1933	
VIDMAR Marija	15.09.1920	31.10.1924	
MRZLIKAR Ljudmila, suplentinja	?	I-II. 1920	
ZUPANČIČ Ivan, upravitelj	06.09.1921	07.11.1935	
PREMROV Vera	1924	1926	
FRANKHEIM FETICH Oton	22.09.1926	06.10.1928	
REMŠKAR Franc, upravitelj	06.10.1928	15.08.1948	
REMŠKAR-JAN Marija	16.09.1920	15.08.1948	
.....	01.04.1941	prevzame upr.posle	
ZUPANČIČ Natalija, volonterka	06.10.1928	1929	
KOVAČ Angela, volonterka	01.02.1934	01.10.1934	
SAKSIDA Milena	01.07.1934	30.11.1939	
VELKAVRH Kristina	17.11.1934	01.10.1936	
MAROLT-URBAS Antonija	01.10.1936	03.09.1943	
ŽEKŠ-TORKAR Marija	26.09.1939	31.10.1941	
TROŠT Franc	09.11.1941	10.07.1942	
ŠMITEK Antonija	?	1946	
ZORKO Elizabeta	?	11.12.1943	
VERBIČ Franc	?	03.10.1944	Rakitna
VERBIČ Frančiška	?	1945	Rakitna
BRAS Marija, upravitelj	22.09.1944	15.06.1949	
BOŠTELE Marija		01.11.1946	
KUMER Josipina	17.10.1945	upok.1947	
LEGIŠA Henrik	05.01.1948	15.06.1949	
JANŠA Pavla	01.08.1948	15.06.1949	
RUPNIK Janez, upravitelj	1949	1953	
JUVAN Majda, upravitelj	1949	22.10.1953	
TROTOŠEK Julij, upravitelj	22.10.1953	1956	
TROTOŠEK-LAPANJA Julija	22.10.1953	1956	
ZORN Viljem	?	1956	
MANCINI Silva	15.09.1956	13.10.1956	
URBANČIČ Angela	?	1956	
ČAMPA Melita	1949	1949	
STROJAN Roza	?	1949	
DERMAŠA Vladimira	?	1950	
PUNTAR Roza	1950	1955	
SLABE Marija	?	1955	Rakitna
DREV Sonja	01.10.1955	30.10.1955	
FINK Benjamina	?	1955	
HROVATIN Helena	?	1956	

datum prihoda datum odhoda

BOŽIČ Anton, upravitelj	1961 -	?	
FRIDAU Nada, upravitelj	?	?	
TERPIN Boris	19.09.1946 -	19.10.1946	Rakitna
SUSMAN Mila	19.09.1946 -	24.10.1947	Rakitna
BAHUN Nežka	13.01.1947 -	03.09.1948	Rakitna
KOŠIR ?	03.09.1948 -	01.10.1948	Rakitna
VUK Slavko	06.01.1949 -	02.07.1949	Rakitna
SUKIČ Štefan	02.02.1949 -	01.09.1950	Rakitna
PEKLENK Angelca	03.09.1949 -	01.09.1950	Rakitna
KERŠMANC Angelca	1950 -	20.09.1951	Rakitna
ČRNJAČ Edi	09.11.1950 -	15.06.1953	Rakitna
SMRTNIK Janez	?	01.01.1952	Rakitna
PERŠIN Andreja	?	18.09.1953	Rakitna
GORJUP Vida	?	?	Rakitna
JERANT Božena	?	1953	Rakitna
JERIČ Gojmir	02.09.1954 -	06.09.1958	Rakitna
ŠVEC Ivan	23.03.1955 -	05.04.1955	Rakitna
STUDNIČKA Boris	?	01.05.1955	Rakitna
VONČINA-BREČKO Olga	06.09.1955 -	30.09.1955	Rakitna
JENKO Marija	?	03.1956	
JANEŽ Ivan	05.09.1957 -	06.09.1958	Rakitna
ŽELEZEN Zoltan	06.09.1958 -	05.09.1962	Rakitna
ŽELEZEN Mihaela	06.09.1958 -	05.09.1962	Rakitna
OTONIČAR Janez	?	1959	Rakitna
BERTONCELJ Reza	1961 -	07.05.1962	Rakitna
VONČINA Tatjana	1964 -	?	
SLABE Anka	1960 -	?	
JANKOVIČ Julka	1959 -	?	
JANKOVIČ Jože	1960 -	?	
ARH Brigita	1957 -	?	
PREMRU Janez	1960 -	?	
MAVRIN Judita	1960 -	?	
GREBENC Majda	1960 -	?	
DEBEVEC Bogdana	1957 -	?	
VIDOVIČ Anka	1961 -	?	
NOVAČAN Stane	1961 -	?	
DVORNIK Iva	05.09.1962 -	04.01.1974	Rakitna
PERDAN Ana	05.10.1964		Rakitna
MEDVEŠ Anton, honorarni učitelj	1957 -	1966	
ALIČ Avgust	?	01.09.1966	Rakitna
BANOVAC Minka, ravnatelj	01.12.1965 -	31.10.1968	
DVORNIK Iva	?	01.09.1962	
ILIČ Zlata	01.09.1965 -	21.10.1979	
JURMAN Alenka	01.09.1965 -	31.08.1970	
KAVČIČ Milan	01.09.1965 -	31.08.1970	
KAVČIČ Marija	01.09.1965 -	31.08.1967	
KOVAČ Ivana, snažilka	01.10.1961 -	14.02.1967	
KOGOVŠEK Antonija, kuharica	16.10.1962 -	31.08.1971	
KOVAČIČ Franciška, snažilka	01.01.1960 -	31.07.1967	Rakitna
LEŠNIK Marija	01.09.1966 -	31.08.1968	
LIKOVIČ-PETRIČ Marija	01.09.1963		
MAČEK Majda	01.09.1960 -	31.08.1974	
PERDIH Antonija	01.09.1960 -	31.08.1977	Jezero
PETROVČIČ Pavla, tajnica	02.06.1965 -	30.11.1977	
SUHADOLNIK Marija	01.09.1961 -	31.08.1969	
SELAN Anka	01.09.1961 -	31.08.1970	
ŠORN Ana, snažilka	01.09.1963 -	31.12.1972	
ULE Amalija, snažilka	05.09.1962 -	31.08.1970	
VELIKONJA Cvetka	01.09.1965 -	31.08.1988	
BASSIN Romana	01.09.1968		
ŠIMENKO Drago, ravnatelj	01.12.1968 -	31.08.1976	
ŠIMENKO Daša	01.12.1968 -	31.08.1982	Jezero
REBEC Martina (KORDEŽ)	01.09.1969		
VRANEŠ Marina	?	01.09.1967	
REZAR Jožefa	?	01.09.1968	
MAČEK Marija (GORŠIČ)	01.09.1967		

	datum prihoda	datum odhoda	
MOČNIK Ivanka, snažilka.....	15.02.1967	27.03.1985	
FERJANČIČ Marija.....	20.10.1969	31.08.1982	
MAŠINOVIĆ Anica.....	12.02.1970	31.08.1981	Rakitna
MOČNIK Nataša.....	01.09.1970	31.01.1975	
FURST Sonja.....	01.09.1970	30.08.1977	
LIKAR Vika.....	01.09.1970	05.09.1972	
DERNULC Vida.....	01.09.1971	31.08.1972	
GODINA Maksimiljan.....	01.09.1971	31.08.1972	
BITENC Jože.....	01.09.1972	21.09.1977	
FRANC Marinka (GRABAR).....	01.09.1973	31.08.1993	
NOVAK Ivan.....	01.10.1971	31.01.1975	
NOVAK Marinka.....	15.12.1973	31.01.1975	
KRIŽNIK Slavka.....	01.01.1974	31.01.1980	
JERALA Darja.....	01.09.1974	30.09.1975	
NAGODE Karolina.....	15.02.1972	17.11.1975	
ZAJC Milenka (MARINČ).....	20.11.1974		
PREMRL Viktorija.....	02.12.1975	21.07.1976	
URBANJA Marjan.....	01.02.1975	06.09.1976	
BAVDEK Ivana, snažilka.....	01.02.1974	29.12.1990	
BELTRAM Jasna, psiholog.....	01.09.1976		
BIZJAK Vojko.....	01.02.1975		
CIUHA Hiacinta.....	01.10.1970	31.10.1977	
FRANCELJ Julijana, kuharica.....	01.09.1971	30.12.1990	
KOBASIČ Tomislav.....	06.09.1976	31.08.1986	
KOLAR Mihaela.....	03.02.1975	31.10.1978	
KRŽIČ Ana, snažilka, kuharica.....	01.08.1981	06.10.1982	Rakitna
MRŠNIK Karolina.....	01.09.1976	08.02.1981	
RANČIGAJ Branka.....	02.11.1976	03.01.1979	
ROGELJ Ivana, kuharica.....	01.03.1976	16.10.1978	Jezero
VERŠNJAK Janez, ravnatelj v.d.....	01.09.1975	31.08.1977	
VEBER Marko, ravnatelj.....	16.05.1977	20.02.1994	
VIŽIN Ivanka, snažilka, kuharica.....	12.09.1977	30.12.1981	Jezero
LORBEK Vida.....	01.09.1977	06.11.1981	
MOČNIK Ivanka.....	01.09.1977	10.08.1987	
KRIŽMANIČ Helena.....	01.09.1977		
BRANCELJ-SUSMAN Veronika.....	17.10.1977		
ZALAR Pavla, tajnik, računovodja.....	15.12.1977	30.06.1983	
ZALAR Zdenko.....	01.09.1978	01.08.1981	
ROGELJ Martina.....	01.11.1978	14.03.1984	
SAJEVIĆ Sonja.....	05.03.1979	01.08.1979	
DVORNIK Vesna.....	01.04.1979	07.08.1979	
BRVAR Karel.....	17.04.1979	31.08.1979	
SUSMAN Stanislav, hišnik.....	01.09.1979		
MERKUN Marta.....	01.09.1979		
SUSMAN Tončka, tajnica.....	01.10.1979	17.07.1985	
HUCMAN Marija, kuharica.....	21.09.1979		
RUTAR Irena.....	01.10.1979	31.08.1980	
MILENKOVIČ Grade.....	04.10.1979	31.08.1980	
SERNEC Radovan.....	10.10.1979	30.09.1981	
IVANČIČ Ana.....	20.02.1980	12.07.1980	
GREGORČIČ Nevenka.....	01.09.1980	04.06.1985	
KRALJ Zlatka.....	01.09.1980	15.02.1981	
ROŠBAUD Rihard.....	01.09.1980	15.02.1981	
PLEVNIK Angela.....	05.01.1981	12.05.1981	
LIPOVEC Irena.....	15.02.1981	31.08.1981	
JAGODIČ Biserka.....	23.02.1981		
BÜRMEN Antonija.....	24.08.1981	11.07.1984	Rakitna
BRANCELJ Marija (BEZEK).....	24.08.1981		Rak., Jez.
KLANČAR Metka (VALENCIČ).....	01.09.1981		
KARUN Breda.....	03.09.1981	13.11.1981	
BALANT Mojca, knjižničarka.....	07.10.1981	31.08.1983	
SVETE Miroslava, tajnica.....	02.11.1981	09.07.1982	
MERLAK Janez, kuhar.....	08.11.1981	31.01.1982	
ŠEDIVI Angela, snažilka.....	09.11.1981		
BOBEN Antonija, snažilka.....	16.11.1981	04.04.1982	
KRAJNC Bogomir.....	18.11.1981	27.11.1981	

	datum prihoda	datum odhoda	
KREAČIČ Gorana	02.12.1981		
MAZI Angela, kuharica, snažilka	01.01.1982 - 12.07.1993		
BRAČKO Leopoldina, snažilka	01.04.1982		
FILIPIC Boris	01.09.1982 - 10.09.1982		
ZAVODNIK Danica	02.11.1982 - 21.08.1983		
GRIMŠIČ Ana	12.10.1982		Rakitna
JERINA Milan, hišnik	01.03.1983 - 06.09.1984		
LIKAR Mirana	01.03.1983 - 18.05.1983		
MEDIČ Andreja	02.07.1983 - 02.08.1983		Rakitna
.....	30.08.1993 - 13.03.1994		Jezero
PERVINŠEK Janez	01.09.1982		
KATIČ Alenka	01.08.1983 - 23.01.1986		
VRŠČAJ Tatjana, snažilka	01.09.1983 - 12.04.1984		
LEVSTIK Zora	01.09.1983 - 01.10.1985		
PETKOVSKA Nevenka	01.09.1983 - 31.08.1986		
GEORGIEV Polona	01.09.1983 - 31.08.1987		Rakitna
CARUSO SONJA	02.1984 - 31.08.1993		Rakitna
METELKO Olivija	? - 06.09.1983		Rakitna
KENK Marija, tajnica	09.04.1984 - 15.08.1984		
JUHART Cvetka	08.04.1984 - 31.07.1984		
PLEŠNAR Marija	27.08.1984		
KOKALJ Romana	? - 09.03.1985		
PROKOFJEV Smiljana, snažilka	? - 14.06.1985		
ŠUŠNIK Jožica, tajnica	? - 14.10.1985		
BAJAT (KUŽATKO) Mirjana	01.09.1985		
ROZMAN (TAVČAR) Andreja	01.09.1985		
PETEH Irena	02.09.1985 - 31.08.1988		
LUŽAR Nevenka	02.09.1985		
ČEPON (ČUDEN) Hermina	01.09.1985		
BRAČKO Suzana, snažilka	14.10.1985 - 16.11.1986		
ŠAVLI Marjan	? - 14.12.1982		
MIŠIČ Marija, tajnica	03.02.1986		
MATJAŠIČ Miran, hišnik	16.02.1986 - 31.08.1994		
PRIMOŽIČ Marcel	17.03.1986 - 07.07.1986		Jezero
PODBOJ Helena	01.09.1986		
BEZEK Nevenka	01.09.1986		
KOVAČ Polona	22.10.1986 - 31.08.1992		
ŠUŠTARŠIČ Marija, snažilka	18.11.1986		
BREŽAN Marko	02.12.1986 - 31.08.1988		
VOLČANŠEK Tina, računovodja	01.08.1987		
BRANCELJ Frančiška	01.09.1987 - 29.01.1989		
KOCEN Andreja	01.09.1988 - 29.08.1991		
JAKELJ Darja	06.02.1989 - 30.07.1989		
JERNEJČIČ Jelka	06.02.1989 - 22.03.1992		Rakitna
BEŠVIR Julija	15.03.1989 - 31.08.1993		Rakitna
URŠIČ Brigita	01.09.1989 - 31.08.1993		Jezero
TRAMŠEK Karmen	01.09.1989 - 31.08.1991		
POTOČAR Andrej, kuhar	28.08.1991 - 03.03.1992		
KONČAN Bojan	23.03.1992 - 12.07.1992		
DOLENC Andreja	28.08.1992 - 31.08.1992		
SUSMAN Veronika	01.09.1992 - 05.05.1994		
SMRKOLJ Nina	01.09.1992 - 31.08.1993		
ZAVODNIK Damjana, snažilka	22.04.1993 - 01.06.1993		
GANTAR Marija, kuharica, snažilka	01.06.1993		
RUTAR Cvetka	08.11.1993		Rakitna
SELAN Frančiška	01.02.1994		
ZANOŠKAR Špela	06.05.1994 - 01.07.1994		
KRULC Peter, hišnik	01.09.1994		
KUK Mojca	01.09.1994		Rakitna
JUŽNIČ Maja	01.09.1994		
KOŠIR Lidija	01.09.1994		
REBERSAK Mateja	01.09.1994		
GORNIK Marija	01.09.1994		Jezero

SPOMINI

Že v uvodu smo dejali, da so spomini na šolska leta in mladost najlepši v življenju človeka, zato bomo v tem poglavju prebrali sestavek nekdanjega učenca šole v Preserju.

Bojan Nagode,
Kamnik pod Krimom 106

PRVI ŠOLSKI DAN

Nekega dne smo se s prijatelji pogovarjali o osnovni šoli. Prva slika v mojih mislih, ko se spomnim osnovne šole, je stavba moje šole. Ta stavba, ki je v mojih mislih postala sinonim za vse osnovne šole pa pravzaprav sploh ni prototip za šole. Nikoli v svojem življenju nisem videl take ali podobne. Tam na robu Preserja, ko se vas prevali v dolino proti Kamniku pod Krimom, prav tam, na tistem robu še danes stoji stavba, ki je bolj podobna ladji, ki se je prekucnila na glavo in pri tem izgubila krmo in premec. Na razburkanih valovih Krimskih hribov je zastala na robu, kot da se hoče pognati v dolino. Vendar tam je zastala in vztraja že kakih trideset let. Danes ne služi več prvotnemu namenu, nadomestila jo je nova, lepa in moderna stavba malo nižje proti Kamniku. Takrat v šestdesetih letih je bila tudi ta stara šola nova. Nadomestila je staro osnovno šolo in tako je bilo verjetno tudi še pred njo. Prav gotovo bo tako tudi po tej novi.

Spomini me vračajo v šestdeseta leta, ko sem začel hoditi v osnovno šolo. Doživetje prvega šolskega dne je morali biti zelo močno. Malo je dogodkov v življenju, ki so pustili tako močne spomine. Pravzaprav je večina dogodkov zbledela in jih le slučajno brskanje po spominu spet prikličje in pobriše prah z njih. Dogodki iz časov osnovne šole, ki večkrat pridejo na plano, so običajno dogajanja izven šole. Tudi moji osnovnošolski sošolci so predvsem sosede, prijatelji, le redko in izjemoma sošolci. Prvi šolski dan pa je dogodek s sošolci in tovarišico.

Hudih in težkih trenutkov se ponavadi ne spomnim. Bolečine so vse otopele. V kolikor pa jih spomin naplavi na plano, prav tako hitro tudi izginejo. Ponavadi se spomnim igrivih in veselih trenutkov. Neumnosti in potegavščine iz teh osnovnošolskih dni je spomin priklical največ. Šolskih dni se največkrat spomnim v zvezi s prijatelji, ko smo se zjutraj pri meni zbrali in prepisovali domače naloge. Prijateljevanje smo nadaljevali tudi popoldan, ko smo raziskovali gozd, travnike in barje. Pomagali smo si med seboj v dobrem in hudem, uganjali smo bolj ali manj zanimive in hudomušne vragolije. Igrali smo nogomet in druge igre. Skupaj smo bili tudi ob koncu tedna in tako je počasi zbledel občutek da smo sošolci. Predvsem smo bili prijatelji in to smo ostali do danes. Vendar to so zgodbe za druge trenutke. Prvi šolski dan pa je veličasten spomin na šolo, ki nima primerjave.

Ne spomnim se kako sem prvič prestopil prag šole. Ne spomnim se niti tega, kako sem prvič šel iz šole. Ne spomnim se kakšno je bilo vreme tega dne. Ne spomnim se svojih občutkov po prvem šolskem dnevu. Popolnoma jasno se spomnim trenutka, ko sem sedel v trodelni, temo zeleno pobarvani klopi med dvema fantoma. Onadva sta se poznala med seboj. Preko mene sta si nekaj šepetala. Bil sem tako boječ, da si nisem upal niti poslušati, kaj sta se pogovarjala. Oni na moji desni je bil ves nasmejan in to me je kar malce ujezilo. Sam pri sebi sem si dejal: "To bodo moji sošolci. Tako neresni." Poskušal sem si dopovedovati, da je šola nekaj pomembnega, nekaj resnega, kar ne moreš sprejemati kar tako z lahkoto.

Medtem je tovarišica nekaj pripovedovala. Kaj je pripovedovala se ne spomnim. S svojim gorečim dopovedovanjem kako je vsa stvar pomembna, sem preprosto pregorel. Sam pri sebi sem imel preveč dela z urejanjem svojih občutkov. Nekje zadaj v razredu so stali starši. Nisem se upal obrniti, da bi videl kaj počne moja mati. Želel sem si le, da bi poslušala kaj govori tovarišica. Jaz si namreč nisem uspel popolnoma nič zapomniti. Mojo pozornost je pritegnila šele ko je napovedala, da si bomo ogledali pravljico o Rdeči kapici. Zastrla je okna s temnimi zavesami tako, da je le malo svetlobe prihajalo v razred. Pri tem je nastal nemir kot v čebelnjaku, ko pa je tovarišica pričela z "Nekoč predavnimi časi..." pa je v razredu nastala popolna tišina. Njen glas je bil nežen, skoraj tih. Vendar je pripovedovala tako doživeto, da smo se vsi v pravljico vživeli. Na platnu so se menjale slike iz diaprojektorja. Mislim si, da so bile slike barvne, vendar to ni tako važno. Jaz sem se v pripovedovanje tako vživel, da slik sploh ne bi bilo treba. To doživetje je bilo tako močno, da je do danes pustilo nezamegljeno sliko v mojem spominu.

Ko danes razmišljam kateri spomin na šolo je še ostal, ostajam prazen. Kot da na šolo ni ostalo nič spominov. Kot da se je moje šolanje začelo in končalo s prvim šolskim dnem. Šele ko se spomnim kdo vse je obiskoval šolo z menoj, kateri učitelji so nam polnili prazne glave, se spomnim v kateri razred sem hodil, s kom sem sedel v klopi. Spomnim se celo na sedežni red. Malce je treba pobrskati po spominu, pa prikopljem na dan pozabljene dogodke. Prvi šolski dan pa izstopa iz teh spominov kot visoka gora nad morjem megle.

NA GORI BELA CERKVICA

Slovenska pokrajina je še enkrat lepša, ker jo skoraj na vsakem gričku ali holmu nad vasjo krasí bela cerkvica, postavljena kdo ve kdaj in v kakšen namen. Večina teh cerkvic nas še danes spominja na nekdanje turške vpade, saj so se prebivalci v njih počutili varne, kadar so se morali vanje zateči pred nevarnostjo. Marsikomu je cerkev tudi sicer v življenju zatočišče pred težavami, ki jih prinaša življenje.

Kot že uvodoma rečeno in čeprav se tu piše kronika neke šole, se moramo zaradi značilnosti teh krajev ustaviti tudi pri naših cerkvicah. Zavedati se moramo, da vsaka cerkvica predstavlja biser v zakladnici nekega naroda in biti moramo ob tem ponosni na to svojo kulturno dediščino.

Pa naj predstavimo najprej farno cerkev v Preserju.

Župnija Preserje sodi med zelo stare, uradni naslov pa je dobila šele leta 1748. Župniki so do tedaj nosili naslov vikarja, čeprav so vse župnijske posle opravljali samostojno. Župnija je pripadala samostanu kartuzijanov v Bistri, tamkajšnji redovniki pa župnijam na svojem ozemlju niso radi dajali naslova župnik.

Ker je središče župnije bilo zelo oddaljeno, je že v začetku XIV. stoletja bil v Preserju duhovnik, ki je imel vse pravice. Lahko je krščeval, poročal in pokopaval umrle. Listina v notarskem arhivu v Vidmu, ki je bila izdana leta 1371 pripoveduje, da je bil takrat župnik pri sv. Vidu v Kamniku pod Krimom neki Conrad de Ohrenburg. Nekaj let pozneje je to službo opravljal Ulrich Liest, iz listine pa ni razvidno, ali je cerkev sv. Vida bila takrat v Kamniku pod Krimom, kjer je sedaj cerkev sv. Florjana, ali pa je takrat sedanja cerkev v Preserju spadala pod naselje Kamnik pod Krimom. To je sicer nekoliko zapletena informacija, ki pa nam kljub temu pove, da je župnija v Preserju takrat že obstojala.

Sedanja cerkev v Preserju je bila postavljena leta 1711, kar dokazuje tudi letnica, vklesana v kamniti portal v zvoniku. Ni zapisano, kdo je cerkev gradil, predvideva se le, da je to bil Gregor Maček, tedaj daleč naokoli znan zidar.

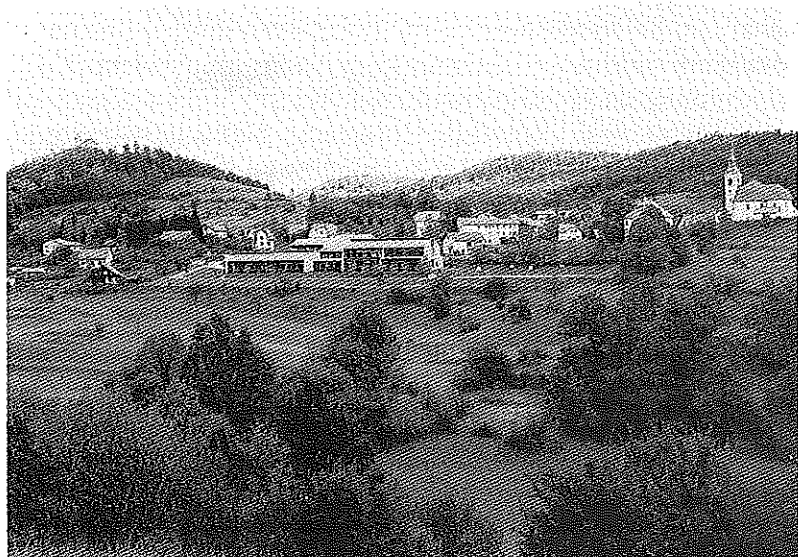
Tloris cerkve ima obliko dveh kupolastih osmerokotnikov. V večjem so pri maši verniki, v manjšem pa je glavni oltar. Prizidek na levi strani cerkve je zakristija, na desni strani pa je prizidek, zgrajen leta 1864 in v njem oltar, prenešen tja iz cerkvice, ki je nekoč stala na Dolenji Brezovici pri Ponikvarju. Cerkvico na Dolenji Brezovici je dal postaviti okoli leta 1710 Franc Janez KOVAČ-FABER, kot se je podpisoval. Bil je osebni zdravnik takratnega cesarja Karla VI. Pri svojem poklicu je zelo obogatel, da je lahko denar namenjal tudi za gradnjo cerkva. Na stara leta je ta človek živel v Belgiji in v Bruslju leta 1737 tudi umrl. Cerkvica pri Ponikvarju je stala na takem mestu, da jo je ob poplavih zalivala voda, zato so jo bili primorani podreti in oltar premestiti v farno cerkev. Župnik g. Podobnik je v ta namen dal prizidati k cerkvi kapelo za oltar, saj se ta del cerkve še dandanašnji imenuje Brezovška kapela.

Farna cerkev sv. Vida v Preserju

Oltar je kamnit, v njem pa sta sliki sv. Lucije in sv. Helene. Strokovnjaki pravijo, da sta sliki nastali okoli leta 1700 nekje na Beneškem.

Oprema v farni cerkvi sv. Vida v Preserju predstavlja veliko umetniško vrednost. Veliki oltar je bil narejen ob zidavi sedanje cerkve, izklesan pa je iz podpeškega marmorja. Kip sv. Vida je iz lesa izrezal Štefan Šubic v letu 1870. Na vrhu oltarja je kip Boga Očeta v spremstvu angelov. Te umetnine so bile narejene okoli leta 1700. Stranska oltarja sta bila nekoč v cerkvi sv. Jožefa na Hribu, odkoder so ju leta 1830 prenesli v farno cerkev. Stenska slikarija je bila narejena takoj po postavitvi cerkve, vendar je bila kmalu uničena. Ponovno sta jo leta 1870 poslikala Štefan Šubic in njegov sin Janez. Poslikala sta kupolo nad velikim oltarjem, v ladji pa je Janez Šubic naslikal Jezusa, darovanje sv. Elizabete, sv. Štefana, sliko Jezus-prijatelj otrok in veliko slikarijo v kupoli. Ker je cerkev bila pokrita z lesenimi škodlami in so te zaradi vremenskih razmer razmeroma hitro propadale, je velikokrat zamakalo in slikarijo uničilo. Slikar Matej Trpin je v kupoli v letu 1910 naslikal štiri evangeliste, za stranska oltarja pa sliki srca Jezusovega in srca Marijinega. Križev pot je leta 1856 naslikal slikar Kurt Goldstein. Cerkev ima v stari zakristiji lep renesančni umivalnik izklesan iz kararskega marmorja, narejen okoli leta 1650. Orgle je izdelal leta 1911 mojster Franc Milavec, imajo pa 15 pojočih registrov.

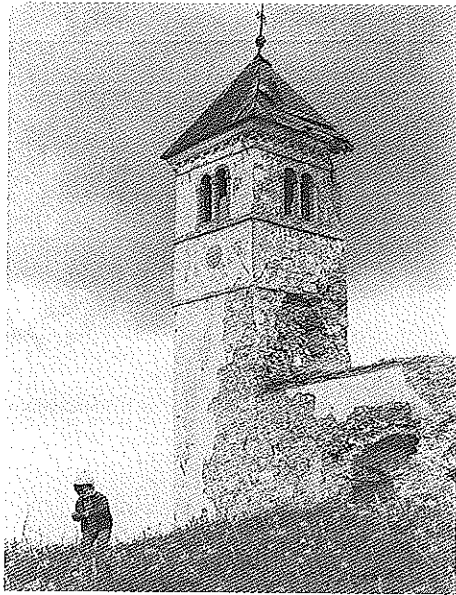
*Pogled na farno cerkev danes. V ozadju sv. Ana in sv. Jožef
Foto: Vojko Bizjak*

CERKEV SV. JOŽEFA

Leta 1658 so jo začeli zidati kartuzijani iz Bistre. Dozidana je bila 30 let pozneje. Za umetnostne zgodovinarje je cerkev izredno zanimiva, saj je zidana po načrtu cerkve pri Novi Štifti na Dolenjskem s tem, da je med osmerokotnik vstavljen kvadrat in ima cerkev zato podolgovato obliko. Zelo lep je tudi glavni vhod. Cerkev je bila ob svojem nastanku vsa poslikana, danes pa se slikarija nahaja pod beležem. Veliki oltar ima kamnito menzo in lesen nastavek v obliki zlatega oltarja.

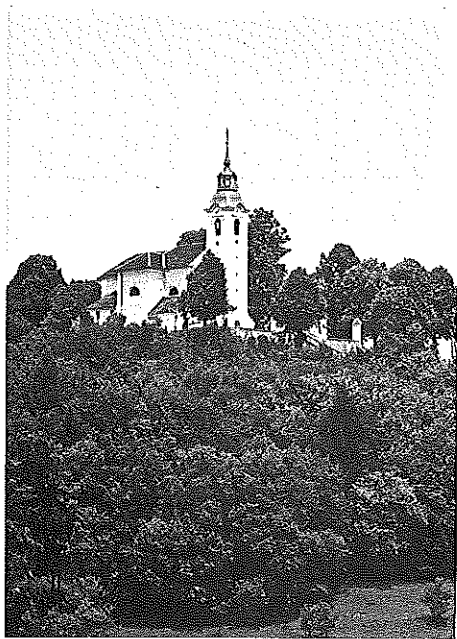
Glavni oltar cerkve sv. Jožefa

Ruševina cerkvice sv. Ane

Obnovljena cerkvice sv. Ane

Cerkve na Žalostni gori

Delo je bilo zelo lepo, žal pa so bili po II. svetovni vojni vsi okraski pokradeni. Stranska oltarja sta bila postavljena okoli leta 1830, potem ko sta bila prejšnja kamnita oltarja prenešena v farno cerkev Preserje. Oltar na desni strani ima lepo sliko sv. Urha, delo slikarja Metzingerja okoli leta 1740, oltar na levi pa sliko neznanega domačega umetnika, ki predstavlja sv. Antona Padovanskega. Prižnica je iz časa, ko je cerkev bila sezidana, in je ohranjena v prvotni obliki.

CERKEV SV. ANE

V sedanji obliki je cerkev nastala v baročni dobi. Njena oprema je bila med II. svetovno vojno popolnoma uničena. Leta 1942 se je v njej naselila posadka italijanske vojske, ki je vso opremo zmetala na podstrešje, podrla pa tudi mežnijo, ki je stala v bližini. Po odhodu Italijanov jeseni 1943 so k cerkvi pogosto prihajale partizanske kontrole, zato so Nemci cerkev začeli obstreljevati s težkimi topovi iz Blatne Brezovice pri Vrhniki. Večkrat so jo zadeli, prebili obok in stene, močno pa poškodovali tudi streho.

Po vojni je bila streha zasilno obnovljena, vendar so se različni obiskovalci nad zgradbo znašali z razbijanjem strešnikov, dokler ni cerkev spet ostala brez strehe. Zaradi zamakanja se je obok zrušil. Obnova je bila mogoča šele v letu 1968. Pri obnovi so strokovnjaki dognali, da je v cerkvi sv. Ane še nekaj ostankov iz romanske, še več pa iz gotske dobe.

Ob cerkvi sv. Ane je bila v turških časih postavljena grmada, ki je s svojim ognjem opozarjala ljudi, naj se umaknejo pred pretečo nevarnostjo turškega vpada.

ŽALOSTNA GORA

Cerkve na gori je bila postavljena leta 1728 v čast Žalostne Matere Božje v baročnem slogu. Ker so v tistih časih razsajale razne hude bolezni, kuga, kolera in so še vedno strahovali Turki, so takratni Preserci hoteli imeti Marijo za posebno priprošnjico in so ji zgradili lepo cerkev, čeprav kartuzijani v Bistri, ki so bili gospodarji teh krajev, zidavi niso bili naklonjeni.

Na mestu, kjer stoji današnja cerkev, so že prej postavili križ in ljudem naročili, naj tu molijo. Zidavo cerkve so dovolili šele potem, ko so Preserci dobili posebnega dobrotnika Janeza, Franceta Kovača, ki je bil doma v preserski fari v Ponikvah. Kot že opisano, je bil zdravnik cesarja Karla VI. in zelo bogat človek. Takrat je živel v Belgiji in obljubil je, da bo zidavo podprl. Svojo besedo je držal in denar nakazal kartuzijanom. Ti so denar porabili tudi za marsikaj v svojem klostru. Darovalec se je napovedal, da bo cerkev na Žalostni gori prišel pogledat, saj bi iz denarja, ki ga je daroval, lahko bila cerkev znotraj v zlatu in zunaj v srebru, kot so govorili ljudje. Menihi iz Bistre so mu sporočili, naj nikar ne hodi v naše kraje, ker tu razsaja kuga. Da mu bodo že sporočili, kdaj lahko pride, so še pristavili. Sporočila mu nikoli niso poslali in Janez France Kovač svoje votivne cerkve nikoli ni videl.

Cerkev je sezidana v lepem baročnem slogu in ima pet bogatih oltarjev. Oltarje je izrezljal takrat najbolj znani ljubljanski kipar Miha Loehr, slike za stranske oltarje pa je naslikal V. Metzinger. Cerkev je bila od vsega začetka božjepotna, da pa bi njeno veljavo še bolj povzdignili, so kartuzijani sem prinesli iz Rima še truplo mučenca sv. Jukunda in ga v stekleni krsti postavili na poseben oltar.

Cerkev ima poslikan oltarni prostor, slike pa je v freska tehniki napravil Janez Šubic leta 1872. Stene je z okraski olepšal slikar Wolf. V tej cerkvi in ob njej so se vedno radi zbirali domačini, pa tudi romarji iz drugih krajev.

CERKEV SV. FLORJANA

Kamnik pod Krimom in cerkev sv. Florjana

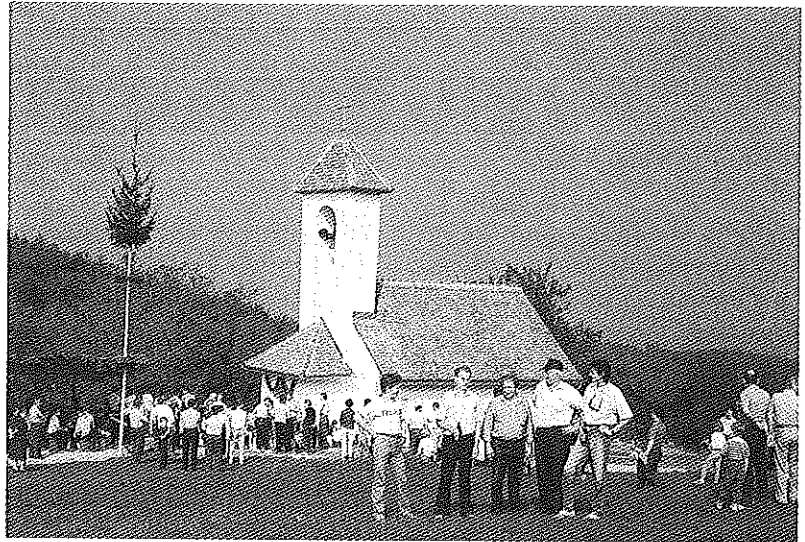
Prvič je omenjena v letu 1526 v času gotike. V 18. stoletju je bila prezidana, okoli leta 1780 pa je bil v njej postavljen sedanji veliki oltar v rokokojskem slogu. Stranska oltarja sta bila narejena leta 1850, kipi na njima pa so veliko starejši. Starejši sta tudi sliki sv. Antona in sv. Jakoba. Okoli cerkve je nekoč bilo tudi pokopališče.

CERKEV SV. TOMAŽA

Ko popotnik prihaja v kraje naše kronike, že v Notranjih goricah v daljavi uzre na pobočju krimskih gozdov malo cerkvico, ki se vsa bela lepo odraža med gozdnim zelenjem. To je cerkvica sv. Tomaža na Planinici, najmanjši vasici, ki sodi med kraje, o katerih teče beseda v tej knjigi.

Cerkvica je bila postavljena že leta 1321, ko je bila v njej podpisana neka pomembna, verjetno cerkvena pogodba. Kakšna, danes ni mogoče z gotovostjo trditi. Ve se tudi to, da so cerkvici okoli leta 1800 prizidali zvonik. Do takrat so zvonovi bili obešeni v povišku vhodne stene. Veliki zvon, ki še danes stoji ohranjen na drugi strani oltarja, je bil ulit v italijanskem Vidmu leta 1695. Žal se je v teku stoletij ubil in je danes samo še nema priča zgodovine. Namesto tega je cerkev pozneje dobila nov broneni zvon, ki je bil ulit v Žalcu in tehtal 203 kg. Kip sv. Tomaža v cerkvi je iz lesa izrezljal kipar Drago Košir iz Sodražice.

Cerkvica sv. Tomaža na Planinici in njeni obnovitelji

V letu 1989 je bila cerkev obnovljena. Obnovljeno je bilo zidovje cerkvene ladje in okna v romanskem slogu. Cerkev je ponovno dobila raven strop in tlak iz opeke kot ga je imela nekoč. Zvonik je ponovno zgrajen v preslico, vendar se zidava ni najbolje posrečila.

Cerkev je več kot šest stoletij kljubovala času, v vojni vihri 16. julija 1942 pa so jo Italijani požgali skupaj s hišami te male, nekoliko oddaljene vasice.

Cerkev je prvotno imela raven lesen strop, ki so ga leta 1850 zamenjali z obokom. Ker po vojni cerkev ni bila obnovljena, je zaradi zamakanja začela razpadati. K sreči sta bila oltarni prostor in polkrožna apsida nakrita z bobrovcem in sta se ohranila.

CERKEV SV. LOVRENCA

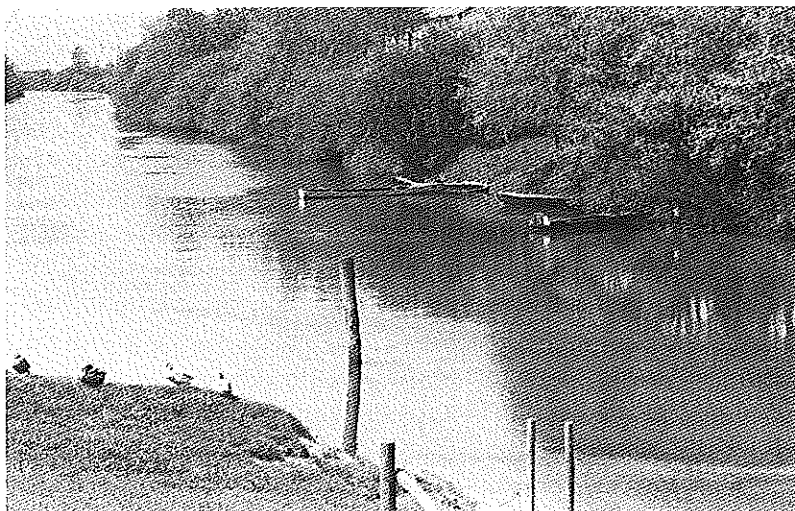

Cerkev sv. Lovrenca na Jezeru

Na malem gričku levo od vasi Jezero že od konca XI. stoletja sameva mala cerkevica sv. Lovrenca, grajena v romanskem slogu in po velikosti enaka cerkvi na Planinici. Ob vizitaciji leta 1632 je škof Scarlichi ukazal predelavo oltarnega prostora, češ da je ta preteman. Apsido so tedaj podrli in postavili prezbiterij sedanje oblike. Pozneje so cerkvi prizidali še zvonik, raven strop pa zamenjali z obokom.

KAMEN NAŠE GORE

Da se v nedrih zemlje tod okoli skriva tudi nadvse cenjen "podpeški marmor", so že v davnini odkrili stari Rimljani in ga začeli izkoriščati kot dragocen gradbeni material. Da bi si olajšali prevoz tega okrasnega kamna s čolni po reki Ljubljanici, so celo njeno strugo preusmerili prav v neposredno bližino kamnoloma v Podpeči.

Čolnarski pristan na Ljubljanici v Podpeči

Struga Ljubljanice je prej potekala čez barjanska tla mimo Stržena, sredi polja med Notranjimi goricami in Podpečjo, kjer danes stoji spomenik ustreljenim talcem iz terenskega odbora OF Tomišelj-Brest in drugih v II. svetovni vojni.

Iz podpeškega kamna je bilo zgrajeno veliko znamenitih zgradb, uporabljala ga je nekdanja Južna železnica pri gradnji železniških objektov in viadukta v Borovnici, v arhitekturi Ljubljane pa ga je rad uporabljal tudi mojster Plečnik. Tudi oltarji in portali okoliških cerkva so grajeni iz tega kamna.

Ker je ta kamen predstavljal domačinom tudi zaslužek, so se tu pojavili mojstri kamnoseki, znani daleč naokoli. Iz kamna so izklesani mnogi nagrobni spomeniki, skoraj vsaka starejša hiša pa ima iz njega oblikovane različne gradbene elemente, kot so vhodna vrata, vogali in tlaki. Danes je kamnolom opuščen, ker je lomljenje kamna ogrožalo okolje, je pa v Podpeči kljub temu ostalo podjetje za obdelavo žlahtnega kamna Mineral, v katerem so zaposleni ljudje, vajeni trdega kamnoseškega dela.

NA POTI NAPREDKA

Vsaka vojna prinese seboj veliko gorja, ruševin in odprtih ran, in šele čas, ki neusmiljeno teče naprej, jih polagoma zaceli. Na mesta ljudi, ki so v vojni vihri izgubili svoja življenja in so ostali zakopani v ruševinah izmučene domovine, prihajajo novi, polni volje po obnovi svojih domov in pripravljeni začeti novo, lepše življenje.

Če smo v začetku stoletja pisali o času nadučitelja Likozarja in njegovih prizadevanjih za gospodarski napredek kraja, ne moremo mimo let po II. svetovni vojni, ko so se v Preserju zbrali ljudje, katerim moramo v tej knjigi nameniti posebne strani zgodovine.

Ludvik Baša

Nedvomno je ta čas tesno povezan z imenom Ludvika BAŠE in njegovih sodelavcev, ki jih zasledimo v vseh ohranjenih dokumentih.

Ludvik BAŠA je bil rojen 14. aprila 1925 v kraju Kuteževo pri Ilirski Bistrici, v Preserje pa je prišel leta 1966, ko je bil iz zdravstvenih razlogov upokojen. Tu si je ustvaril svoj dom, s svojo upornostjo, nastopom in s svojo sposobnostjo pa je ustvaril tudi vrsto pomembnih pridobitev za kraj in njegove prebivalce.

Član sveta krajevnne skupnosti Podpeč-Preserje in napreden krajan, danes že pokojni Jože DEBEVC iz Preserja, je Ludvika Bašo leta 1966 prosil za pomoč pri delu, saj skupnost v tem času ni imela tajnika. Predsednik je bil Jože ŠILC iz Podpeči, finančne posle pa je honorarno vodila Milena KOCJAN, ki je dolga leta vodila tudi matično službo pri krajevnemu uradu v Preserju. Ludvik BAŠA je delo v krajevni skupnosti sprejel, zavedajoč se, da mora kot krajan prispevati svoj delež k razvoju kraja. Svoje delo je vseskozi opravljal kot volonter in velik entuziast, pri čemer pa uspehi seveda niso izostali.

Prav je, da na tem mestu navedemo še vodilne kadre krajevnne skupnosti Preserje-Podpeč, ki jih srečujemo na opisani poti napredka.

Predsedniki:

Jože ŠILC
Ludvik BAŠA
Lovro ROGELJ
Marko GORŠIČ
Janez REPAR

Tajniki:

Ludvik BAŠA
Rafael LAPAJNA
Stane KORDEŽ
Ivan PREBIL
Milan STOJILKOVIČ

Povojni čas je zaznamovan z velikim napredkom. Opišimo ga v časovnem zaporedju.

Elektrifikacija v letu 1940 je bila za tukajšnja naselja velika pridobitev, ki je pozneje sprožila vrsto novih pridobitev na področju komunalne ureditve kraja. Največja izmed teh je bil prav gotovo vodovod, saj je električna energija omogočala črpanje vode v vse višje ležeče zaselke. Prva leta po vojni ni bilo mogoče misliti na začetek tako zahtevne gradnje, toda v letu 1956 pa se je že osnoval iniciativni odbor. Njegov predsednik je bil Jože Šilc z Jezera, v odboru pa so bili predstavniki vseh okoliških vasi. Načrt za gradnjo vodovoda sta izdelala projektanta dipl. ing. Stane Kandus in dipl. ing. Lado Rupnik.

Oskrba z vodo je bila doslej zelo pereča, saj so v sušnih obdobjih morali vodo dovažati z vprežno živino od žage pod Kamnikom ali od zajetja Strojčarček.

Pred začetkom gradnje je vladala splošna bojazen, da bo zmanjkalo finančnih sredstev, ker bo izkop po kamnitem terenu zelo težaven. Razen kompresorja za vrtanje v živo skalo drugih strojev takrat ni bilo. Vse izkope je bilo treba opraviti ročno.

Po izdelanih načrtih sta bila program in predračun sprejeta na zboru članov vodovodne skupnosti dne 06. 03. 1960. Gradnja se je izvajala postopoma, odvisno od priliva finančnih sredstev.

Predračun gradnje vodovoda je znašal 153.700.000 din. Podjetja in ustanove so prispevali 40.993.000 din, zasebna gospodinjstva pa 19.271.000 din. Sredstva v višini 93.434.800 din so pokrili krediti.

Ker v Preserju ni bilo kanalizacije, so v zajetja začele vdirati odpadne vode in šele gradnja novega zajetja na Virju pri Jezeru je zagotovila vsem krajem neoporečno vodo. V zadnjem času sta bili na to zajetje priključeni tudi naselji Notranje in Vnanje gorice ter del Brezovice.

Vodovod v Podpeči, delu Preserja in v vasi Kamnik pod Krimom se je gradil v začetku šestdesetih let. Gradilo ga je gradbeno podjetje Bežigrad. Krajevna skupnost vseh stroškov gradnje ni mogla poravnati. Sledila je tožba in veliko je bilo dela z reševanjem sodnega postopka, da je račune končno poravnala občina. Leto 1966

V tem letu se je začela gradnja vodovoda iz središča vasi Preserje v naselje Dolnja Brezovica. Leto 1967

S prostovoljnim delom in prispevkom krajanov je bila to leto zgrajena tudi nova transformatorska postaja v Preserju z daljnovodom ter omrežjem v vasi Preserje in Goričica.

V začetku šestdesetih let je bila položena asfaltna prevleka na regionalni cesti od Notranjih goric do Podpeči in naprej do pošte. To leto je asfalt dobila tudi cesta od pošte do občinske meje z Vrhniko v Pakem in cesta od križišča v Podpeči do gasilskega doma v vasi Jezero. Leto 1968

Velika pridobitev tega leta je bila nedvomno redna avtobusna zveza med Ljubljano in Preserjem. Avtobus takratnega LJUBLJANA TRANSPORTA je dnevno vozil v Ljubljano nad 700 ljudi, ugodno zvezo pa so imeli od tedaj tudi učitelji na šoli Preserje.

S pomočjo takratne upraviteljice Minke BANOVAČ je bil v lastništvo šole pridobljen nekdanji prosvetni dom v Preserju, ki je bil doslej v lasti TVD Partizan. S tem je šola pridobila veliko učilnico in telovadnico, ki je do tedaj ni imela.

Leto 1969 Začele so se priprave in gradnja novega pokopališča ter obnova starega dela, kjer ni bilo več prostora.

Naselji Kamnik pod Krimom in Jezero sta dobili trgovino, ki ju je uredilo podjetje Mercator, trgovini v Podpeči in v Preserju pa je preuredilo trgovsko podjetje Emona.

Gasilski društvi v Podpeči in na Jezeru sta to leto dobili novo motorno brizgalno in gasilski avtomobil.

Leto 1970 Pošta v Preserju je bila opremljena z avtomatsko telefonsko centralo, saj je do tedaj delovala le induktorska telefonija.

Na novo centralo so bila priključena vsa naselja vključno z Rakitno, telefonski priključek pa so dobila predvsem podjetja, zdravstvena ambulanta, šola, krajevna skupnost, obrtniki in nekaj posameznikov, ki so opravljali odgovorna dela v kraju.

Tega leta je bil položen asfalt na cesti od križišča pri Šarovcu do šole v Preserju, asfaltirane pa so bile tudi poti v naselju Preserje in odsek v zaselek Kakar. Asfaltno pot je dobila tudi ambulanta v Podpeči.

V naselju Jezero je bila zgrajena nova transformatorska postaja, obnovljena pa celoten daljnovod in električno omrežje.

Leto 1971 Med pomembne pridobitve štejemo vsekakor gradnjo bencinske črpalke v Podpeči, za katero je zemljišče odstopilo kamnoseško podjetje Marmor iz Ljubljane. Do gradnje črpalke je bila pot zelo težka, saj Petrol tedaj ni bil pripravljen postavljati črpalke na podeželju. V Podpeči je bila torej zgrajena prva bencinska črpalka na podeželju v Sloveniji.

V tem letu je bila asfaltirana tudi krajevna pot skozi zaselek Laze v Kamniku pod Krimom proti železniški postaji.

Leto 1972 Za asfaltiranje je bila to leto na vrsti krajevna pot od Jereba do Malnarja pod Kamnikom.

Leto 1973 Asfaltirano pot je dobilo naselje Jezero, asfaltna prevleka ceste pa se je nadaljevala tudi od Jezera proti Tomišlju.

Vas Planinica do tedaj ni imela ustrezne prometne zveze. Tja je vodil le skromen kolovoz. S prispevki Gozdnega gospodarstva, krajevne skupnosti in tamkajšnjih prebivalcev je bila v tem letu zgrajena na Planinico nova cesta.

Planinica je dobila tudi agregat za proizvodnjo elektrike, saj so doslej za razsvetljavo uporabljali petrolej.

Da je to leto bilo zares uspešno dokazuje tudi avtobusna povezava čez Preserje v Rakitno in gradnja ceste mimo Gorenje Brezovice proti Rakitni. Lastniki zemljišč ob novi trasi so ta brezplačno odstopili za potrebe ceste.

Leto 1974

Gasilsko društvo Kamnik pod Krimom je bilo opremljeno z novim gasilskim avtomobilom in novo motorno brizgalno.

Začele so se priprave za izbiro zemljišča, kjer naj bi se gradila nova osnovna šola. Ker je bila kanalizacija predpogoj za gradnjo, so leta 1974 v Črničniku pod Kamnikom najprej zgradili čistilno napravo, na katero so poleg šole priključena tudi nekatera bližnja gospodinjstva.

Na Dolenji Brezovici je zgrajena nova transformatorska postaja z omrežjem, dogovorjeno pa je bilo tudi za postavitve transformatorske postaje na Gorenji Brezovici. Postavili so jo šele v letu 1994.

Po naseljih Jezero, Podpeč, Kamnik pod Krimom in Preserje so v tem letu prvič zasvetile svetilke javne razsvetljave.

Leto 1975

Stekle so priprave za gradnjo šole v Preserju in otroškega vrtca v Podpeči. Zdaj je že bilo jasno, da se bo šola gradila iz smoprispevka II., vrtce pa iz sredstev za vzgojo in izobraževanje občine Ljubljana Vič-Rudnik.

Rezultat tega leta je bila novogradnja vodovoda za naselje Gorenja Brezovica iz zajetja Lopata in napeljava vodovoda v naselje Goričica iz zajetja v Podpeči.

Leto 1976

Porast prometa je nujno narekoval odstranitev nekaterih prometnih ovir. Tako je bila v Kamniku pod Krimom odstranjena Šornova hiša, del stanovanjske hiše pri Hladniku in ovira za Kirnovo hišo. V tem času je bilo v Podpeči odstranjeno tudi gospodarsko poslopje lastnika Kogovška.

Zadovoljstvo nad doseženimi uspehi zadnjih let, je v letu 1976 skalila težka železniška nesreča na postaji Preserje. Tudi v tem trenutku so se prebivalci Preserja in okoliških vasi izkazali pri reševanju ranjenih potnikov. Gasilci, pripadniki civilne zaštite in zdravnica dr. Olga Pelanova so ob tem dogodku pokazali izredno požrvovalnost, saj so s hitrim ukrepanjem mnogim rešili življenja. Krajevna skupnost Preserje, dr. Pelanova in posamezniki so za to prejeli visoka priznanja.

Sprejet je bil tudi urbanistični načrt za naselja Jezero, Podpeč, Kamnik pod Krimom, Preserje in delno Prevalje.

Razširitev telefonskega omrežja

V letu 1987 so stekle priprave za razširitev telefonije v Preserju. Krajevne skupnosti Preserje, Brezovica, Vnanje gorice, Notranje gorice in Rakitna so skupaj s PTT podjetjem Ljubljana investirale v skupen projekt imenovan "Krimsko varianta". V KS Preserje se je sprva prijavilo 360 novih naročnikov. V ta namen je bila iz združenih sredstev kupljena nova avtomatska telefonska centrala ISKRA-SIEMENS s 1000 telefonskimi priključki. Dela za razširitev omrežja je izvajalo podjetje MEGLIČ-TELECOM, zaključena pa so bila v letu 1991. Ob tem so bili preurejeni tudi prostori za avtomatsko centralo, zgrajen pa tudi telefonski priključek za naselje Planinica.

Po končni izgradnji je bilo na centralo priključenih 387 novih naročnikov, katerih prispevek je znašal 2000 nemških mark. Starih telefonskih naročnikov je bilo 215.

NAŠI NEPOZABNI KRAJANI

Ko prebiramo kroniko našega časa, opazamo, da smo na svoji življenski poti srečevali veliko ljudi, ki so tako ali drugače bili povezani tudi z življenjem in delom šole ter njenim razvojem. Srečevali smo člane šolskih odborov ali svetov, predstavnike občine in krajevne skupnosti pa tudi zaslužne krajanke.

Vsem v tej knjigi imenovanim in neimenovanim gre seveda vse priznanje in zahvala. Za hip pa se moramo ustaviti ob treh naših zvestih in dolgoletnih sodelavkah, da jih ne pozabimo.

DR. OLGA PELAN

Zdravnica
Olga Pelanova

Napisali smo že o tragični železniški nesreči pri postaji Preserje leta 1976, v kateri je naša zdravnica s svojo prisebnostjo in znanjem rešila življenja mnogim ranjencem. Napisati pa moramo tudi to, da je poleg svoje splošne prakse opravljala še delo otroškega zdravnika.

Rodila se je 8. avgusta 1927 v Novem mestu, umrla pa 7. aprila 1987 v Ljubljani. Njeno prvo in edino službeno mesto je bilo v ambulanti zdravstvenega doma v Podpeči, kjer je opravljala delo splošnega zdravnika dolgih trideset let, vse do svoje smrti.

FRANCKA PRAZNIK

Francka Praznik

Od junija 1958 do avgusta 1987 je bila zaposlena kot upravnica poštne urada v Preserju. Neštete pošiljke Cicibana in Pionirskega lista za šolo so šle skozi njene roke. V času induktorske telefonije je skrbno posredovala tudi klice in pogovore za šolo. Vsekakor je Francka bila tudi naša nepozabna in dolgoletna sodelavka.

MILENA KOCIJAN

Milena Kocijan

Kot dolgoletna uslužbenka krajevnega in matičnega urada v Preserju je v knjigo rojenih in stalno prebivajočih vpisala skoraj vso po vojni rojeno generacijo. Poleg svojega dela je opravljala tudi odgovorne naloge v krajevni skupnosti in se vselej zavzemala za napredek kraja in njene prosvetne ustanove.

PEDAGOŠKI DELAVCI NA OŠ PRESERJE

Zakon o osnovni šoli določa, da morajo imeti vsi pedagoški delavci na šoli (učitelji predmetne in razredne stopnje, ravnatelj, knjižničar, psiholog) višjo ali visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri. Vsi pedagoški delavci na OŠ Preserje imajo predpisano izobrazbo, ki so jo končali bodisi na Pedagoški akademiji bodisi na Filozofski fakulteti v Ljubljani ali drugje.

Pa si v nadaljevanju oglejmo strokovni sestav v letu 1994 zaposlenih prosvetnih delavcev na naši šoli:

- 16 učiteljev je končalo študij ustrezne stopnje in smeri na pedagoški akademiji,
- 6 učiteljev na filozofski fakulteti,
- 1 učitelj na biotehnični fakulteti,
- 1 učitelj na glasbeni akademiji,
- 2 učitelja na fakulteti za šport.

Od leta 1992 dalje velja zakon o napredovanju pedagoških delavcev v nazive v osnovnem in srednjem šolstvu. Za napredovanje v posamezni naziv mora pedagoški delavec izpolniti naslednje pogoje:

imeti mora

- 1. ustrezno strokovno izobrazbo,
- 2. opravljen strokovni izpit,
- 3. določeno dobo dela v vzgoji in izobraževanju,
- 4. uspešno delo,
- 5. opravljeno strokovno izobraževanje,
- 6. opravljeno drugo strokovno delo.

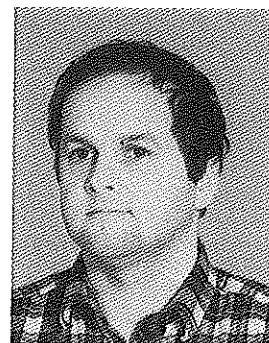
Na podlagi tega zakona je minister za šolstvo izdal sklepe o napredovanju v nazive pedagoškim delavcem na OŠ Preserje in sicer:

- 19 pedagoških delavcev je napredovalo v naziv "mentor",
- 3 pedagoški delavci so napredovali v naziv "svetovalec".

Ker je slikovno gradivo iz stoletja, ki se izteka, zelo skromno, naj v tej knjigi in v tem poglavju ohranimo spomin na učitelje današnje dobe, ki jim zaupamo vzgojo naših otrok, in na nekatere druge delavce šole, ki so pomembni za njeno nemoteno delovanje.

*Andreja Tavčar
športna vzgoja*

*Janez Pervinšek
športna vzgoja*

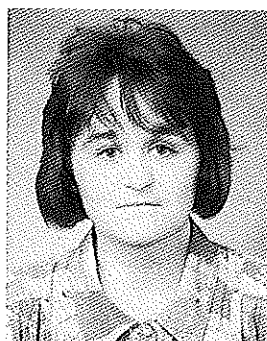
*Vojko Bizjak
kemija, biologija*

*Minka Goršič
tehnični pouk, kemija*

*Helena Podboj
matematika, fizika*

*Helena Križmanič
slovenščina*

*Lidija Košir
gospodinjstvo,
spoznavanje narave*

*Romana Bassin
likovna vzgoja*

*Gorana Kreačič
knjižničarka*

Jasna Beltram
psihologinja

Marta Merkun
razredni pouk

Marjana Plešnar
razredni pouk

Hermina Čuden
razredni pouk

Nevenka Bezek
razredni pouk

Marija Gornik
podaljšano bivanje
Jezero

Marinka Petrič
razredni pouk

Martina Kordež
glasbena vzgoja

Metka Valenčič
slovenščina

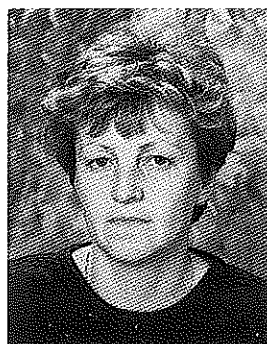
*Maja Južnič
angleščina*

*Nevenka Lužar
matematika*

*Biba Jagodič
zemljepis, zgodovina*

*Milena Marinč
razredni pouk
Jezero*

*Mirjana Kužatko
razredni pouk
Jezero*

*Vera Susman
razredni pouk
Jezero*

*Marija Bezek
razredni pouk
Jezero*

*Mojca Kuk
razredni pouk
Rakitna*

*Cvetka Rutar
razredni pouk
Rakitna*

UTRINKI ZGODOVINE

Ohranjena šolska kronika, iz katere sem črpal neštete podatke o začetkih in razvoju šolstva v Preserju, beleži poleg šolskih tudi druge dogodke, ki so pomembni in prav gotovo tudi zanimivi. Tem bolj se od nas odmikajo, večji pomen imajo, so pa tudi dragocena dediščina nekega kraja in njenih prebivalcev. Dogodke v tem poglavju sem razvrstil po kronološkem redu od leta 1854 do današnjih dni.

- 05.12.1854 Otvoritev prve šole v Preserju.
- 14.04.1895 Močan potres v Ljubljani. Šola v Preserju ni utrpela večje škode, nekoliko bolj župnijska cerkev sv. Vida.
- 01.02.1898 Umrli g. Ignacij PODOBNIK župnik v Preserju.
- 24.08.1898 Dr. Ferdinand ČEKAL novi župnik v Preserju.
- 18.08.1899 Odprt poštni urad v Preserju.
- 22.07.1900 Odprta železniška postaja v Preserju.
- 04.08.1901 Za stolnega kanonika v Ljubljani je bil imenovan dr. ČEKAL in je odšel iz Preserja. Istega dne je prišel v Preserje novi župnik g. Matija GRZIN.
- 05.02.1904 Službo kaplana v Preserju nastopil g. Franc ZEGA
- 1905 Zaradi škrlatinke umrlo nekaj šolskih otrok
- 15.01.1911 Ljudsko štetje:
Preserje	214
Kamnik	357
Prevalje	91
Goričica.....	149
Podpeč.....	221
Jezero	200
Planinica	18
G. Brezovica	104
D. Brezovica	84
Pako	186
Breg.....	206
Rakitna.....	606.
- 04.05.1913 Ustanovitev Gasilskega društva Kamnik pod Krimom.
- 29.06.1914 Atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu.
- 03.12.1914 Avstrijska armada zasedla Beograd.
- 10.11.1921 Začetek pouka na šoli Jezero.
- 08.06.1922 Poroča Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra Karadžordževića v Beogradu z romunsko kneginjo Marijolo.
- 28.12.1921 Epidemija ošpic na Jezeru in v Podpeči.
- 12.07.1922 Podružnična cerkev pri sv. Ani dobila tri nove jeklene zvonove, cerkvica sv. Lovrenca pa dva.
- 30.05.1923 Ustanovitev gasilskega društva Jezero.
- 07.07.1923 V jezeru utonil kaplan g. Jožef LOVŠIN. Bil je tih, delaven in obče priljubljen kaplan.
- 29.06.1923 Mladina priredila prvo šolsko veselico z bogatim sporedom.
- 06.09.1923 Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru in kraljici Mariji se je narodil prestolonaslednik Peter.

- 05.04.1924 Položen temeljni kamen za zgradbo nove šole na Jezeru.
- 1925 V juniju proslava 70-letnice šole Preserje.
- 12.03.1925 Umrl veroučitelj, kaplan g. A. SEVER.
- 11.10.1925 Otvoritev nove šole na Jezeru.
- 08.11.1925 Blagoslov novih bronelih zvonov v Preserju.
- 1926 V maju odkrit spomenik 54 žrtvam I. svetovne vojne na pokopališču v Preserju.
- 28.06.1929 Na Bledu se je Nj. Vel. kralju in kraljici narodil kraljevič Andrej.
- 1930 V šolskih počitnicah je v Podpeči izbruhnil požar, ki je uničil 11 gospodarskih poslopij s pridelki in orodjem.
- 1931 V Podpeči junija spet velik požar, ki je uničil 5 gospodarskih poslopij.
- 19.08.1932 Zaradi slepiča je umrl učenec Jože Švigelj iz Podpeči.
- 17.10.1931 Zaradi tetanusa je umrl učenec Marjan Oblak iz Podpeči.
- 1934 Večkratne poplave uničile kmetom ves pridelek.
- 09.10.1934 Atentat na kralja Aleksandra Karadžordževića-Zedinitelja v Marseillu-Francija.
- 29.03.1935 Na telovadišču šole Jezero posajeni spominski lipi.
- 11.10.1935 10-letnica šole Jezero.
- 1935 V počitnicah umrl Franc Kraljič iz Jezera, dolgoletni predsednik kraj. šolskega odbora.
- 1936 V marcu začetek gradnje mostu čez Ljubljano.
- 1937 Spomladi izročen prometu nov most čez Ljubljano.

*Stari most čez Ljubljano v Podpeči
in ugledni čolnarji iz leta 1913*

- 04.04.1939 Šolski otroci posadili 500 smrek pri Kaluži.
- 1940 Huda zima. Zajci uničili vse sadno drevje.
- 19.03.1940 Ustanovitev Lesne zadruge z.o.j. v Preserju.
- 01.06.1940 elektrifikacija občine Preserje in šole.
- 07.1940 elektrifikacija šole na Jezeru.
- 14.12.1940 V Beogradu umrl prosvetni minister dr. Anton Korošec, na njegovo mesto je prišel dr. Franc Kulovec, ki ga je 6. aprila 1941 v Beogradu zadela nemška bomba.
- 14.04.1941 11. aprila umik jugoslovanske vojske, 14. aprila prihod italijanskih čet.
- 17.05.1942 V noči od 17. na 18. maja partizanski napad na vojaško postojanko v Podpeči.
- 19.05.1942 Šolski pouk prekinjen.
- 1943/ 1944 Šolski pouk samo štirikrat tedensko.

- 01.10.1961 Otvoritev šole v Preserju (zadružni dom).
- 1967 Začetek gradnje vodovoda iz Preserja v Dol. Brezovico.
Nova transformatorska postaja v Preserju in novo omrežje v Preserju in Goričici.
- 1968 Asfaltiranje regionalne ceste od pošte do občinske meje v Pakem.
Asfaltiranje ceste iz Podpeči do gasilskega doma na Jezeru.
Redna avtobusna zveza Ljubljana-Preserje-Ljubljana.
Šola Preserje pridobila nekdanji prosvetni dom.
- 1969 Obnova starega in gradnja novega pokopališča v Preserju.
Novi trgovini v Kamniku in Preserju.
Gasilski društvi Podpeč in Jezero dobili motorno brizgalno in gasilski avtomobil.
- 1970 Avtomatska telefonska centrala na pošti Preserje.
Asfaltiranje ceste od Šarovca do šole Preserje.
Asfaltiranje poti do ambulante v Podpeči.
Nova transformatorska postaja na Jezeru.
- 1971 Bencinska črpalka v Podpeči.
Asfaltiranje poti skozi zaselek Laze v Kamniku pod Krimom.
- 1972 Asfaltiranje krajevne poti od Jereba do Malnarja pod Kamniku.
- 1973 Asfaltiranje poti v naselju Jezero in ceste Jezero-Tomišelj.
Nova gozdna cesta na Planinico.
Uvedena nova avtobusna proga Preserje-Rakitna.
Gradnja nove ceste Gor. Brezovica-Rakitna.
- 1974 Gasilsko društvo Kamnik pod Krimom dobi gasilski avtomobil in motorno brizgalno.
Gradnja čistilne naprave v Črnivniku.
Nova transformatorska postaja na Dol. Brezovici.
Javna razsvetljava v naseljih Jezero, Podpeč, Kamnik pod Krimom in Preserje.
- 1975 Priprave na gradnjo šole v Preserju in vrtca v Podpeči.
Novogradnja vodovoda za naselji Gor. Brezovica in Goričica.
- 1976 Železniška nesreča na postaji Preserje.
Sprejet urbanistični načrt za naselja Jezero, Podpeč, Kamnik pod Krimom, Preserje in delno Prevalje.
- 19.07.1981 Otvoritev podružnične šole Rakitna.
- 27.11.1981 Otvoritev nove šole v Preserju iz samoprispevka II.

PRIPOVEDOVALI SO ...

Za gradnjo cerkve na Žalostni gori so dobili bistriški menihi od cesarskega zdravnika, sicer pa domačina iz Dolenje Brezovice, Janeza Kovača-Fabra toliko denarja, da bi cerkev lahko bila znotraj zlata, zunaj pa srebrna.

Darovalec Kovač je takrat živel v Belgiji.

Bojda cerkve sploh ne bi gradili, če ne bi vedeli, da pride darovalec sam pogledat, kaj je z gradnjo. V domači kraj ni prispel, ker je na poti umrl.

Spet drugi vedo povedati, da so darovalcu menihi iz Bistre odsvetovali ogled gradnje, ker je tisti čas v teh krajih razsajala kuga. Da ga bodo že obvestili, ko bo nevarnost mimo, so pristavili v pismu. Nikoli ga niso obvestili in Janez Kovač-Faber tudi nikoli ni videl cerkve na Žalostni gori.

Cerkve Sv. Jožefa je gradilo toliko ljudi-tlačanov, da so si kamen lehnjak podajali drug drugemu od Kopitovega griča pri Borovnici do hriba nad Preserjem. Podajanje lehnjaka je potekalo mimo vasi Zabočevo, skozi gozdove do gradbišča.

Kovačeva mama je večkrat govorila, da so stari ljudje vedno dejali: "Svet bo od kunšti konec vzel". Mati je umrla leta 1952, stara 96 let. To pomeni, da so o koncu sveta govorili že v času, ko ni bilo nobene tehnike niti železnega orodja. Vprežni vozovi so bili v celoti izdelani iz lesa, le "iglica", ki je spajala prednji in zadnji del je bila drenova. Torej tudi lesena, le da je drenovina najtrši les.

Stari ljudje so vedeli povedati, kako so se iz Podpeči v Ljubljano vozili s čolni. Seveda, saj je bila železniška postaja v Preserju zgrajena šele leta 1900. Že stari Rimljani so podpeški kamen tovorili po reki Ljubljanici.

Na Bregu pri Borovnici je nekoč živel lesni trgovec in deželni poslanec Kobi. Če je kdaj potreboval zdravnika, ga je poklical in pripeljal se je z vlakom, ki je posebej zanj ustavil nekaj kilometrov pred postajo v Borovnici, da je zdravnik izstopil. Kako se je vračal, ni znano. Lahko rečemo le to, da je denar res sveta vladar.

Kako so gradili ljubljansko bolnico? Okoli leta 1880 je oče zgoraj imenovanega lesnega trgovca služil vojsko v šempeterski vojašnici v Ljubljani. Nekega jutra so morali vojaki iz te vojašnice pregaziti velika pšenična polja in že naslednji dan so na tem zemljišču začeli graditi staro ljubljansko bolnico.

Hudo kri je povzročilo, če je kdo prebivalce Podpeči imenoval "polžarje". Sicer pa tod okoli kroži veliko takih ali drugačnih vzdevkov, kot naprimer: močvirniki, žabarji, sukarji itd.

VIRI

Osnovna šola Preserje, arhiv
Leopold Pristavec, Jezero
Klemen Župančič, Jesenice
Marija Tavčar, Koper
Janez Klemenc, "Rakitna skozi čas"
Minka Banovac, Portorož
Elza Šmajdek, Ljubljana
Alojzij Kočar, Prevalje pod Krimom
Ludvik Baša, Preserje
Jože Mazi, Dolenja Brezovica
Urška Snedic, Kranj
Miljkovič Polona, Preserje
Bojan Nagode, Kamnik pod Krimom
Cvetka Velikonja, Preserje
Karolina Baša, Podpeč
Romana Bassin, Jezero
Marjana Vrhovšek, Vnanje gorice

Posebna zahvala velja g. Alojzu Kočarju za veliko prizadevanje pri zbiranju neprecenljivih podatkov, ki so obogatili vsebino pričujoče knjige.

IZDAJO KRONIKE SO OMOGOČILI:

- JESENKO BENJAMIN, Jezero
- GOSTILNA PRI KOŠIRJU, BEZEK MILKANA, Kamnik pod Krimom
- EMONA-MERKUR d.d., Ljubljana
- RDEČA KAPICA, VOLK DRAGO, Kamnik pod Krimom
- PACUKI d.o.o., Ljubljana
- MINIMARKET NANA, Prevalje pod Krimom
- MESTNI SEKRETARIAT ZA IZOBRAŽEVANJE, RAZISKOVALNO DEJAVNOST, KULTURO IN ŠPORT, Ljubljana
- ŽITO PEKARNA, Vrhnika
- KRAJEVNA SKUPNOST PODPEČ-PRESERJE
- GOSTILNA KIRN JANEZ, Kamnik pod Krimom
- PETER ŠUŠTARŠIČ, Prevalje pod Krimom
- JANEZ ŠUŠTARŠIČ, Prevalje pod Krimom
- MATIJA MIŠIČ, Podpeč
- SPLOŠNO ZIDARSTVO PETELIN, Goričica pod Krimom
- G.T. TRGOVINA KOCKA, Borovnica
- OBRTNA ZBORNICA VIČ, Ljubljana
- IGOR PETROVČIČ, Preserje
- OBČINA LJUBLJANA VIČ-RUDNIK
- MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT, Ljubljana
- KRAJEVNA SKUPNOST RAKITNA
- PTT, Ljubljana
- FORMICO d.o.o., Ljubljana
- GOSTILNA ROŽCA, Preserje
- KRŽIČ ANDREJ, AVTOBUSNI PREVOZNIK, Rakitna
- SELAN ALEŠ, AVTOMEHANIKA, Notranje gorice
- VIBOR d.o.o., Ljubljana

Janez Klemenc

Osnovna šola Preserje v luči časa

Ob 140. letnici ustanovitve

Jezikovno pregledal

Peter Kovačič-Peršin

Strokovni pregled

Gorana Kreačič, Francka Selan

Slikovno gradivo izbral in uredil

Janez Klemenc

Likovna zasnova

Gorana Kreačič

Računalniška priprava in prelom

Peter Bezek

Izdala in založila

Osnovna šola Preserje
za šolo

Francka Selan

Tisk

Zveza paraplegikov Slovenije

Producent

Zlata Anžin

Natisnjeno v 1000 izvodih

Preserje 1994